

PISANII SÂNGEORZENE

ANUL XIV, NR. 6(154), IUNIE 2025

PISANII SÂNGEORZENE

Spiritualitate, Istorie și Tradiție

ANUL XIV, NR. 6(154), IUNIE 2025

PISANII SÂNGEORZENE

Revistă de spiritualitate, istorie și tradiție locală

Fondatori: profesor FLORIN HODOROGA
teolog ALEXANDRU DĂRĂBAN

Consultant științific: Dr. Mirela Popa-Andrei, cercetător științific II, Institutul de Istorie
„George Barițiu” din Cluj-Napoca al Academiei Române

Colaboratori permanenți: Dr. Elisabeta Scurtu, Preot Dr. Maxim (Iuliu-Marius) Morariu,
Dr. Dorin Dologa, Icu Crăciun, Florin Hodoroga

Editor și redactor responsabil: Alexandru Dărăban

Tehnoredactare: Alexandru Dărăban

REDACȚIA: Casa de Cultură Sângeorz-Băi, str. Republicii nr.33,
jud. Bistrița-Năsăud; E-mail: florin.hodoroga@gmail.com
Jucu, str. Jucu-Herghelie nr. 67, jud. Cluj
aldaraban57@gmail.com

Revista poate fi citită pe rețeaua de internet la adresele:

<http://pisaniiisangeorzene.assbn.ro/ps2019.html>

<http://en.calameo.com/accounts/3280504>

COPERTA 1: Familie din Sângeorz-Băi în parcul stațiunii

COPERTA 2: Familie din Sângeorz-Băi în parcul stațiunii

COPERTA 3: Bărbați din Sângeorz-Băi (Foto: Maxim Dumitraș)

COPERTA 4: Tineri din Sângeorz-Băi (Foto: Maxim Dumitraș)

Cuprins

BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anii 1848-1850.....6

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Societăți, asociații, fonduri religioase și biserici ortodoxe construite în ținutul năsăudean în prima jumătate a secolului XX.....14

băile de la Sângeorgiu Comitatul Bistrița-Năsăud.....37

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Activitatea desfășurată de dr. Laurențiu Oanea în anul 1936 reflectată în presa vremii.....40

DORIN DOLOGA

Activități industriale la Sângeorz-Băi.....45

DIN GRANIȚĂ

Congregațiunea Comitatului Bistrița-Năsăud ținută în primăvara anului 1899.....46

Situația Vicariatului Rodnei în anul 1930.....54

EMIL BOȘCA-MĂLIN

Rostirea Transilvaniei.....57

Campania sanitară întreprinsă de batalionul I grăniceri de gardă regală în județul Năsăud.....59

COMUNISM

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Situația privind trecerea sângeorzenilor la ortodoxie reflectată în registrele Parohiale greco-catolice de stare civilă (1876-1877).....61

BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anii 1848-1850

13 februarie 1848

Întrebându-se deschilinit Elisei Oanea, militar june, în vârstă de 31 ani și Todosia a [lui] Pintelei Georgeș, fecioară în vârstă de 20 de ani; Solomon Buia, militar june, în vârstă de 28 ani și fecioara Ecaterina a [lui] Iacob Șorecău, în vârstă de 23 ani; Ioan Andresi, militar june, în vârstă de 28 ani și fecioara Parasca a [lui] Alexa Strugari, de 21 ani; Ion Căilean, militar june, de 20 de ani din Leșu și Ioana a [lui] Iosif Silivestru, de 20 ani; Filip Isipoae, militar june, în vârstă de 33 ani și fecioara Docia a [lui] Vasile Dărăban, de 21 de ani; Grasin Pop, militar june, în vârstă de 31 ani și fecioara Irina a [lui] Vasile Gogotă, de 18 ani; Flore Buta, militar june, de 24 ani și fecioara Gacia a [lui] Grigore Varvari, de 17 ani; Ieremie Mihoc, militar văduv, de 39 ani și fecioara Irina a [lui] Vasile Oanea, de 22 ani; Moise Costan, militar june, de 20 ani și fecioara Ana a [lui] Iacob Pop Nițu, de 20 ani; Iacob Capra Suler, june, în vârstă de 27 ani din Măgura și fecioara Irina a [lui] Grigore Covaci de 26 ani; Simion Leșan, militar june, în vârstă de 22 ani din Rodna Veche și fecioara Sânziana a [lui] Ion Sohorca, de 21 ani; Filimon Costan, militar june, de 26 ani și fecioara Titiana a [lui] Justin Bolfă, de 20 ani; Vartolomei Varvari, militar june, de 21 ani și fecioara Gacia a [lui] Iacob Șteopoe, de 18 ani; Iacob a Petri, militar june, de 27 ani și fecioara Șofronia a [lui] Costan Ruști, de 18 ani; Daniel Berci, militar june, de 29 ani și fecioara Palagia a [lui] George Ieremie, de 22 ani; Chiril Floroaie, militar june, în vârstă de 40 ani și fecioara Irina a [lui] George Rebrean, de 25 ani din St. Georg deschilinit au răspuns cum că nesiliți de nimeni, numai din a lor bunăvoință și dragoste vreu a se lua laolaltă, despre care lucru mai jos iscăliți mărturisim.

Maței Petroaie și Nicolai Lupoae, curatori; Iacob Pop, paroh¹.

Anul	Luna	Ziua	Preotul cununător	Numele, porecla și soarta mirilor	Numele, porecla și soarta nănașilor	S-au vestit
1848	Februarie	14	Ilie Lica	Elisei Oanea, militar june și fecioara Todosia Pintelei Georgeș	Vasile Ion Pop, militar și Maria, muierea sa	23, 30 ianuarie și 6 februarie

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Statului Bistrița-Năsăud (SJANBN), fond Colecția registre parohiale de stare civilă, Matricula cununaților din parohia St. Georgiu (1840-1858), f. 21 (v.) – 22 (f.).

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anii 1848-1850

1848	Februarie	14	Ilie Lica	Ion Andresi, militar june și fecioara Parasca a [lui] Alexa Strugari	Simion Miron, militar și Ogenia, muiera sa	30 ianuarie, 6 și 13 februarie
1848	Februarie	17	Iacob Pop	Solomon Buia, militar june și fecioara Ecaterina a [lui] Iacob Șorecău	Izidor Habosta, militar și Maria, muiera sa	30 ianuarie, 6 și 13 februarie
1848	Februarie	17	Iacob Pop	Ion Căilean, militar june și fecioara a [lui] Iosif Silivestru	Ioan Solcan, militar și Maria, muiera sa	30 ianuarie, 6 și 13 februarie
1848	Februarie	21	Iacob Pop	Filip Isipoae, militar june și fecioara Dochia a [lui] Vasile Dărăban	Toader Dumitraș, militar și Șofronia, muiera sa	6, 13 și 20 februarie
1848	Februarie	21	Iacob Pop	Flore Buta, militar june și fecioara Gacia a [lui] Grigore Varvari	Iacob Pop, militar și Ioana, muiera sa	6, 13 și 20 februarie
1848	Februarie	24	Ilie Lica	Grasin Pop, militar june și fecioara Irina a [lui] Vasile Gogotă	Costan Cârdu, militar și Nastasia, muiera sa	6, 13 și 20 februarie

Nr. 67, onorate în Hristos frate

Măria sa D. Episcop a milostivit prin rezoluția din 3 februarie, nr. 271, a dispensa pe Moise Costan cu pe Ana Iacob Pop de la a 6-a spiță a sângelui spre cununie.

Năsăud, 18 februarie 1848.

Macedon Pop, vicar¹.

1848	Februarie	24	Ilie Lica	Moise Costan, militar june și fecioara Ana a [lui] Ion Pop Nițu	Grigore Lazar, militar și Varvara muiera sa	6, 13 și 20 februarie
1848	Februarie	28	Iacob Pop	Simion Leșan, militar june din Rodna Veche și fecioara Sânziana a [lui] Ioan Sohorca din St. Georg	Preot Vasile Moisil și Parasca, muiera sa	6, 13 și 20 februarie
1848	Februarie	28	Iacob Pop	Iacob Capra Suler din Măgura și Irina a [lui] Grigore Covaci din St. Georg	Nistor Hangia, militar și Maria, muiera sa	6, 13 și 20 februarie

¹ Ibidem, f. 22 (v.).

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anii 1848-1850

1848	Februarie	28	Iacob Pop	Filimon Costan, militar june și fecioara Titiana a [lui] Justin Bolfă	Alexandru Flore, militar și Parasca, muiera sa	13, 20 și 27 februarie
1848	Februarie	28	Iacob Pop	Iacob a Petri, militar june și fecioara Șofronia Costan Ruști	Silvester Haliță, militar și Senia, muiera sa	13, 20 și 27 februarie
1848	Februarie	28	Iacob Pop	Daniel Berci, militar june și fecioara Palagia a [lui] George Ieremie	Mihai Berci, militar și Nastasia, muiera sa	13, 20 și 27 februarie
1848	Februarie	28	Iacob Pop	Chiril Floroaie, militar june și fecioara Irina a [lui] George Rebrea	Toader Oproie, militar și Irina, muiera sa	13, 20 și 27 februarie
1848	Martie	1	Ilie Lica	Vartolomei Varvari, militar june și fecioara Gacia a [lui] Alexa Șteopoe	George Cucu, militar și Mărina, muiera sa	13, 20 și 27 februarie
1848	Martie	2	Ilie Lica	Ieremie Mihoc, militar văduv și fecioara Irina a [lui] Vasile Oanea	Toader Dumitraș, militar și Șofronia, muiera sa	13, 20 și 27 februarie

14 martie 1848

Întrebându-se deschilinit Vasile Râmbulea, militar văduv, în vârstă de 51 ani și văduva Măriuca a [lui] Petre Mici, în vârstă de 35 ani; Ștefan George, militar văduv în vârstă de 39 ani și Ioana a [lui] Ioan Nicolai, văduvă, în vârstă de 24 ani din St. Georg; Mitrofan Pralia, militar văduv, în vârstă de 49 ani din Leșu și Senia Miherta, fată căzută, în vârstă de 26 ani din St. Georg, deschilinit au răspuns cum că nesiliți de nimeni, numai din a lor bunăvoință și dragoste vreu a se lua laolaltă, despre care lucru mai jos iscăliți mărturisim.

Maței Petroie, Nicolai Lupoae, curator
Iacob Pop, paroh¹.

1848	Mai	25	Ilie Lica	Vasile Râmbulea, militar și văduva Măriuca a [lui] Petre Mici	Ion Andresi, militar și Angilina, muiera sa	7, 14 și 21 mai
1848	Mai	29	Iacob Pop	Ștefan George, militar și Ioana a [lui] Ion Nicolai	Ioan Cârdu, militar și Docia, muiera sa	7, 14 și 21 mai
1848	Mai	29	Iacob Pop	Mitrofan Pralia, militar văduv și Senia, căzută	Ioan Zegrea, militar și Irina, muiera sa	7, 14 și 21 mai

¹ Ibidem, f. 22 (v.) – 23 (f.)

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anii 1848-1850

29 mai 1848

Întrebându-se deschilinit Arsenté Sohorca, militar june, în vârstă de 30 ani și Sofia a [lui] Iacob Călina, fecioară, în vârstă de 17 ani, amândoi din St. Georg, deschilinit au răspuns cum că nesiliți de nimeni, numai din a lor bunăvoință și dragoste vreu a se lua laolaltă, despre care lucru mai jos iscăliți mărturisim.

Maței Petroie, Nicolai Lupoae, curatori
Iacob Pop, paroh.

1848	Iunie	8	Ilie Lica	Arsente Sohorca, militar și Sofia Iacob Călina	Ștefan George, militar și Ioana, mujerea sa	21, 28 mai și 4 iunie
------	-------	---	-----------	--	---	--------------------------

24 septembrie 1848

Întrebându-se deschilinit Simion Buia, militar văduv, în vârstă de 31 ani și Palagia a [lui] Maței Dărăban, fecioară, în vârstă de 24 ani; Ieremie Cărbune, militar văduv, în vârstă de 45 ani (aceștia din St. Georg) și văduva Floarea a [lui] George Vărtic Rus din Mocod, văduvă, în vârstă de 35 ani, deschilinit au răspuns cum că nesiliți de nimeni, numai din a lor bunăvoință și dragoste vreu a se lua laolaltă, despre care lucru mai jos iscăliți mărturisim.

Maței Petroie, Nicolai Lupoae, curatori
Iacob Pop, paroh.

1848	Octombrie	5	Iacob Pop	Simion Buia, militar și fecioara Palagia a [lui] Maței Dărăban	Vasile Larionesi, militar și Floarea, mujerea sa	17, 24 septembrie și 1 octombrie
1848	Octombrie	5	Ilie Lica	Ieremie Cărbune, militar și Floarea a [lui] George Vărtic	George Ieremie, militar și Ileana, mujerea sa	13, 20 și 24 august

1 octombrie: până aici s-a dat copia protocolului cu 25 perechi cununați¹.

14 februarie 1849

Întrebându-se deschilinit Izidor Lupșor, militar văduv, în vârstă de 40 ani și fata căzută Senia a [lui] Vasile Dărăban, în vârstă de 27 ani, amândoi din St. Georg, deschilinit au răspuns cum că nesiliți de nimeni, numai din a lor bunăvoință și dragoste vreu a se lua laolaltă, despre care lucru mai jos iscăliți mărturisim.

Nicolai Lupoae, curator, Toader Jarda, jurat.
Iacob Pop, paroh.

Nr. 32

Din adusele cauze se dispensă suplicând de la timpul jell de vicariat, neîngăduind împrejurările de față, subștearnă altor fel de rugăminți locului cuviincios care, mai târziu după reîntoarcerea ordului bun când și cauzele neășternerii se vor deduce, se va face nouă.

21 februarie 1849, Macedon Pop, vicar

¹ *Ibidem*, f. 23 (v.).

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anii 1848-1850

1849	Februarie	22	Iacob Pop	Izidor Lușor și Senia a [lui] Vasile Dărăban	Gabriel Pop, cantor și Măriuca, muierea sa	11, 14 și 18 februarie
------	-----------	----	-----------	--	---	---------------------------

11 octombrie 1849

Întrebându-se deschilinit Vasile Trișca, militar june din Mijlocenii Bârgăului și fata Dochia a [lui] Cosma Gagea, în vârstă de 24 ani din St. Georg, deschilinit au răspuns cum că nesiliți de nimeni, numai din a lor bunăvoință și dragoste vreu a se lua laolaltă, despre care lucru mai jos iscăliți mărturisim.

Nicolai Lupoae, curator, Toader Jarda, jurat.

Ilie Lica, preot capelan.

1849	Octombrie	22	Ilie Lica	Vasile Trișca și fata Dochia a [lui] Cosma Gagea	Gabriel Pop, cantor și Măriuca, muierea sa	4, 11 și 18 octombrie
------	-----------	----	-----------	--	---	--------------------------

Revăzut și bună ordine aflat

Năsăud, 22 decembrie 1849

Macedon Pop, vicar¹.

24 februarie 1850

Întrebându-se deschilinit George Oanea, militar june, în vârstă de 31 ani și Irina Ștefan Partene, fecioară, în vârstă de 23 ani; Ioan Haliță, militar june, în vârstă de 32 ani și Gacia a [lui] Nicolai Costan, fecioară, în vârstă de 21 ani; Vasile Pătrașc, 24 ani și fata Gacia Petre Bolfă, 21 ani; Ștefan Nicolai, militar june, în vârstă de 22 ani și Trifilia a [lui] Alexa Tahăș, fecioară, în vârstă de 22 ani; Roman Alexi, june, 24 ani și fata Trifilia Isip Silvester, de 18 ani; Ioan Flore BUI (Buia), militar june, în vârstă de 23 ani și Gacia a [lui] Floarea Pătrașc, fecioară, în vârstă de 22 ani; Toader Strugari, militar june, în vârstă de 31 ani și Palagia a [lui] Alexa Buia, fecioară, în vârstă de 21 ani; Afilon Pop, militar june, în vârstă de 28 ani și Iftinia a [lui] Filip Budușan, fecioară, în vârstă de 20 ani; Mihai Mutu, militar june, în vârstă de 22 ani și fata Nastasia Iacob Andresi, fecioară, în vârstă de 18 ani; Ștefan Varvari, militar june, în vârstă de 25 ani și Docia a [lui] Grigore Ogâgău, fecioară, în vârstă de 20 ani; Scridon Andresi, militar june, în vârstă de 39 ani și Nastasia Ion Anisie, fecioară, în vârstă de 22 ani, deschilinit au răspuns cum că nesiliți de nimeni, numai din a lor bunăvoință și dragoste vreu a se lua laolaltă, despre care lucru mai jos iscăliți mărturisim.

Nicolai Lupoae, curator, Toader Jarda, jurat.

Iacob Pop, paroh.

1850	Martie	7	Iacob Pop	George Oanea și fecioara Irina Ștefan Partene	-	17, 24 februarie și 3 martie
1850	Martie	7	Iacob Pop	Toader Strugari și fata Palagia Alexa Buia	-	17, 24 februarie și 3 martie

¹ Ibidem, f. 24 (f.) – f. 24 (v.).

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anii 1848-1850

1850	Martie	7	Iacob Pop	Ștefan Nicolai și fata Trifilia Alexa Tahâș	-	17, 24 februarie și 3 martie
1850	Martie	7	Iacob Pop	Afilon Pop și fata Iftinia Filip Budușan	-	17, 24 februarie și 3 martie
1850	Martie	11	Ilie Lica	Ion Haliță și fata Gacia Nicolai Costan	-	17, 24 februarie și 3 martie
1850	Martie	11	Ilie Lica	Ioan Buia și fata Gacia Floarea Pătrașc	-	17, 24 și 3 martie
1850	Martie	11	Ilie Lica	Mihai Mutu și fata Nastasia Iacob Andresi	-	24 februarie, 3 și 10 martie
1850	Martie	11	Ilie Lica	Ștefan Varvari și fata Docia Grigore Ogâgău	-	24 februarie, 3 și 10 martie
1850	Martie	11	Ilie Lica	Scridon Andresi și fata Nastasia a [lui] Ioan Anisie	-	24 februarie, 3 și 10 martie
1850	Martie	14	Iacob Pop	Roman Alexi, militar și fata Trifilia Iosif Silvester	-	10, 17 și 24 februarie
1850	Martie	14	Iacob Pop	Vasile Pătrașc, militar și fata Gacia Petre Bolfă	-	10, 17 și 24 februarie

Întrebându-se deschilinit Larion Mărcuș, militar june, în vârstă de 35 ani și Gacia Ion Mustață, fecioară, în vârstă de 22 ani; George Jojă, militar june, în vârstă de 24 ani și Paraschiva a [lui] Grigore Ilieș, fată căzută, în vârstă de 22 ani, toți din St. Georg, deschilinit au răspuns cum că nesiliți de nimeni, numai din a lor bunăvoință și dragoste vreu a se lua laolaltă, despre care lucru mai jos iscăliți mărturisim.

Nicolai Lupoae, curator, Toader Jarda, jurat.

Iacob Pop, paroh.

1850	Iunie	10	Iacob Pop	Larion Mărcuș, militar și fata Gacea Ion Mustață	-	26 mai, 2 și 9 iunie
1850	Iunie	14	Ilie Lica	George Jojă, militar și fata căzută Paraschiva Grigore Ilieș	-	26 mai, 2 și 9 iunie

Întrebându-se deschilinit Cirilă Floroie, militar văduv, în vârstă de 40 ani și văduva Irina Ieremie Mihoc, în vârstă de 29 ani, deschilinit au răspuns cum că nesiliți de nimeni, numai din a lor bunăvoință și dragoste vreu a se lua laolaltă, despre care lucru mai jos iscăliți mărturisim.

Simion Răzvanță, militar june, în vârstă de 30 ani și fata Iftinia Ilie Nicolai în vârstă de 25 ani, întrebați fiind pentru voință, ca și cei de mai sus au răspuns.

Nicolai Lupoae, curator, Toader Jarda, jurat

Iacob Pop, paroh

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anii 1848-1850

Întrebându-se deschilinit Dumitru Rus, militar june din Parva și Ileana Nicolai Lupoae, fecioară, în vârstă de 25 ani din St. Georg; Ion Mutu, militar văduv, în vârstă de 35 ani și Maria a [lui] Filip Regiliș (?), fecioară, în vârstă de 27 ani din St. Georg, deschilinit au răspuns cum că nesiliți de nimeni, numai din a lor bunăvoință și dragoste vreu a se lua laolaltă, despre care lucru mai jos iscăliți mărturisim.

Nicolai Lupoae, curator, Toader Jarda, jurat

Iacob Pop, paroh.

1850	August	1	Ilie Lica	Dumitru Rus, militar și fata Ileana Nicolai Lupoae	-	21 și 28 iulie
1850	August	1	Ilie Lica	Ioan Mutu, militar și fata Maria Filip Regiliș	-	21 și 28 iulie

4 august 1850

Întrebându-se deschilinit Vlase Gabor, văduv, în vârstă de 31 ani și văduva Palagia Domide Sidor, în vârstă de 26 ani, deschilinit au răspuns cum că nesiliți de nimeni, numai din a lor bunăvoință și dragoste vreu a se lua laolaltă, despre care lucru mai jos iscăliți mărturisim.

Nicolai Lupoae, curator, Toader Jarda, jurat

Iacob Pop, paroh.

1850	August	19	Iacob Pop	Vlase Gabor, militar și văduva Palagia Domide Sidor	-	4, 11 și 18 august
------	--------	----	-----------	---	---	-----------------------

21 august 1850

Întrebându-se deschilinit Iacob a Petri, militar văduv, în vârstă de 30 ani și Gacia Clement Istrate, văduvă, în vârstă de 24 ani, deschilinit au răspuns cum că nesiliți de nimeni, numai din a lor bunăvoință și dragoste vreu a se lua laolaltă, despre care lucru mai jos iscăliți mărturisim.

Nicolai Lupoae, curator, Clement Buia, birău.

Iacob Pop, paroh.

1850	Septembrie	21	Iacob Pop	Iacob a Petri, militar și văduva Gacia a [lui] Clement Istrate	Silvester Haliță și Senia, muierea sa	11, 18 și 28 august
------	------------	----	-----------	--	---	------------------------

Din 1 octombrie 1849 până la sfârșitul lui septembrie 1850 20 perechi cununați.

27 septembrie 1850

Întrebându-se deschilinit Andrei Hehea, văduv, în vârstă de 40 ani și fata căzută Cristina al zilierului Andrei Prislopan, în vârstă de 35 ani, deschilinit au răspuns cum că nesiliți de nimeni, numai din a lor bunăvoință și dragoste vreu a se lua laolaltă, despre care lucru mai jos iscăliți mărturisim.

Nicolai Lupoae, curator, Toader Jarda, jurat

Iacob Pop, paroh.

Matricula cununaților din Parohia greco-catolică St. Georgiu din anii 1848-1850

1850	Octombrie	3	Ilie Lica	Andrei Hehea și fata căzută Cristina Andrei Prislopan	Cosma Popicica, militar și Parasca, muiera sa	20, 27 septembrie și 3 octombrie
------	-----------	---	-----------	---	---	---

10 octombrie 1850

Întrebându-se deschilinit Gabriel Măriuș, june, în vârstă de 18 ani și Mărina Vasile Floroie, fată căzută, în vârstă de 28 ani; Vlase Andresi, june, în vârstă de 28 ani și Maria Chiril Hăruța, fecioară în vârstă de 19 ani; Clement Andresi, june în vârstă de 20 ani și Ana George Gabor, în vârstă de 19 ani; Pintelei Lazar, june, în vârstă de 30 ani și văduva Titiana a [lui] Ștefan Cârdu, în vârstă de 24 ani; Isac Gogotă, june, în vârstă de 27 ani și Titiana Maxim Gagea, fecioară, în vârstă de 23 ani; Dumitru Marica, june, în vârstă de 26 ani și văduva Gacia a [lui] Moise Jarda, în vârstă de 28 ani; Lazar Călina, văduv, în vârstă de 36 ani și văduva Anisia a [lui] Ion Tahâș, în vârstă de 28 ani; Petre Mihoc, june, în vârstă de 28 ani și văduva Angilina Maftai Călina în vârstă de 35 ani, toți din St. Georg, deschilinit au răspuns cum că nesiliți de nimeni, numai din a lor bunăvoință și dragoste vreu a se lua laolaltă, despre care lucru mai jos iscăliți mărturisim.

Nicolai Lupoae, curator, Toader Jarda, jurat

Iacob Pop, paroh.

1850	Octombrie	17	Ilie Lica	Dumitru Marica și văduva Gacia a [lui] Moise Jarda	Daniel Marica și Titiana, muiera sa	28 septembrie, 3 și 10 octombrie
1850	Octombrie	21	Iacob Pop	Pintelei Lazar și văduva Titiana Ștefan Cârdu	Vlase Șpaimoc și Ana, muiera sa	3, 10 și 17 octombrie
1850	Octombrie	21	Iacob Pop	Isac Gogotă și fata Titiana Maxim Gagea	Vasile Rus și Ogenia, muiera sa	3, 10 și 17 octombrie
1850	Octombrie	24	Iacob Pop	Gabriel Măriuș și fata căzută Mărina a [lui] Vasile Floroie	Leonte Pop și Gacia, muiera sa	10, 17 și 24 octombrie
1850	Octombrie	24	Iacob Pop	Vlase Andresi și fata Maria Chiril Hăruța	Larion Costan și Nastasia, muiera sa	10, 17 și 24 octombrie
1850	Octombrie	24	Iacob Pop	Clement Andresi și fata Ana George Gabor	Costan Lica și Gacia, muiera sa	10, 17 și 24 octombrie
1850	Octombrie	25	Ilie Lica	Lazar Călina și văduva Anisia Ion Tahâș	Roman Măriuș și Palagia, muiera, sa	10, 17 și 24 octombrie
1850	Octombrie	25	Iacob Pop	Petre Mihoc și Angilina Maftai Călina	Roman Măriuș și Palagia, muiera, sa	10, 17 și 24 octombrie ¹

(Continuare în numărul viitor)

¹ Ibidem, f. 24 (v.) – 27 (f.).

Societăți, asociații, fonduri religioase și biserici ortodoxe construite în ținutul năsăudean în prima jumătate a secolului XX

ALXANDRU DĂRĂBAN

Conform Statutului Organic, pe lângă unitățile jurisdicționale ortodoxe se pot înființa diferite societăți, asociații și fonduri religioase cu respectarea prevederilor canonice prevăzute în regulamentul de organizare a Bisericii Ortodoxe Române. În spațiul geografic al ținutului năsăudean, aflat sub jurisdicția protopopiatului din Bistrița, au luat ființă Societatea religioasă „Sfântul Gheorghe”, Societatea Femeilor Ortodoxe Române, Asociația „Oastea Domnului” și Fondul „Lăsămîntul ieromonahului Antonie Bâznog pentru Mănăstirea Rohia”.

Societatea religioasă „Sfântul Gheorghe”

La data de 15 octombrie 1933 s-a ținut la Năsăud sub conducerea părintelui Ioan Bunea adunarea generală care a hotărât înființarea unei societăți religioase ortodoxe formată din elevii ortodocși de la Școala Normală din Năsăud care a purtat numele de „Sfântul Gheorghe”. Cu acest prilej s-au elaborat și aprobat statutele de funcționare ale acestei societăți al cărui scop a fost de a se îngriji de dezvoltarea religioasă, morale și culturale a membrilor săi. Pentru atingerea acestui scop membrii trebuiau să se folosească de următoarele mijloace:

1. Să cerceteze regulat biserica, dând răspunsurile liturgice.
 2. Să se mărturisească și cuminece cel puțin de două ori pe an, la Crăciun și Paști.
 3. Să formeze un cor pe mai multe voci.
 4. Să citească regulat Sfânta Scriptură și alte cărți religioase alese, în sala de religie aflându-se o Biblie la dispoziția oricui.
 5. Societatea să aranjeze ședințe religioase cu program cât mai bogat.
 6. Să prăznuiască sărbătorile naționale și să cultive datinile bune în legătură cu sărbătorile religioase și naționale.
 7. Comemorarea festivă a Zilei Patronului Societății.
 8. Membrii să se îngrijească de buna rânduială în biserică și în afară de ea.
 9. Să-și facă abonamente la gazete cu cuprins instructiv și educativ.
- În ce privește pe membrii societății:

1. Erau onorari și activi.
2. Membrii onorari se alegeau din acele persoane care aveau merite deosebite ca fii ai bisericii, precum și din acele persoane care contribuiau cu ceva daruri mai însemnate, surse financiare, cărți, etc.
3. Membri activi erau toți elevii ortodocși ai Școlii Normale, dar puteau fi admiși și elevi de la alte școli din localitate.
4. toți membrii activi, indiferent de vârstă trebuiau să contribuie la toate lucrările societății.

Toți membrii noi trebuiau să depună în ziua de Sfântul Nicolae jurământul de supunere

după următoarea formulă:

- Jur să împlinesc tot mai conștient învățătura Mântuitorului Hristos
- Jur să-mi iubesc Patria și Biserica
- Jur să-mi fac datoria de școlar
- Așa să-mi ajute Dumnezeu!

6. Toți membrii trebuiau să plătească o taxă anuală de 15 lei. Suma putea fi schimbată de societate.

7. Din taxele anuale, precum și din ajutoarele primite din afară, să se strângă o sumă care să fie întrebuințată pentru interesele societății.

8. În special, banii să fie întrebuințați la cumpărarea de icoane sfinte, precum și diferite tablouri instructive și cărți religioase.

În fruntea societății stătea sfatul constatator din:

1. Preotul ortodox din localitate care supraveghea întreaga activitate a societății.
2. Un președinte din clasa a VII-a, respectiv clasa a VIII-a ales de adunarea generală care aveau răspunderea afacerilor administrative și conducerea de fapt a societății.
3. Un vicepreședinte din clasa a VI-a sau a VII-a care înlocuiau pe președinte și care constatau prezența membrilor societății.
4. Un căsar (casier) din clasa a VI-a care strângea taxele, amenzile și orice alte venituri ale societății. Acesta era și bibliotecar.
5. Un secretar din clasa a V-a care încheia procesele verbale ale ședințelor și se îngrijea de zestrea societății.
6. Un dirijor de cor cu aptitudini muzicale din clasa a VII-a sau din clasa a VI-a sau din oricare clasă.

7. Președintele, vicepreședintele, casierul, secretarul, dirijorul și doi membri aleși formau sfatul societății. Cei doi membri aleși erau, unul din clasa a VII-a și unul din clasa a VI-a, respectiv clasele a VII-a și a VIII-a.

8. Sfatul orânduia toate cele de lipsă pentru societate.

Asupra fiecărui membru, pentru neîndeplinirea chemării sale se luau măsurile prevăzute de regulament, în care erau prevăzute chestiunile disciplinare următoare:

1. Beția, furtul și purtarea necuviincioasă, minciuna și înjurăturile constituiau abateri care se pedepseau cu amendă și excluderea temporară sau pentru totdeauna din societate.
2. Măsura pedepselor disciplinare o stabileau întreaga adunare la propunerea sfatului.
3. Pentru abaterile de mai sus se aplica pedeapsa dojana înaintea societății făcută de conducătorul societății cu scopul de a evita în viitor altele.

Alte abateri erau absențele nemotivate de la ședințe. acestea se pedepseau cu o amendă de 5 lei, care se putea majora în caz de recidivă.

Tot o abatere era considerată și chinuirea animalelor, neîndeplinirea cu punctualitate a datoriilor de membru, etc.

Cel ce era pedepsit de trei ori consecutiv pentru abateri se excludea pe timp vremelnic, hotărât de societate și conducător.

Orice alte dispoziții relative la organizarea și activitatea societății potrivit împrejurărilor viitoare se notau de adunarea generală a societății¹.

Acest statut a fost trimis Consiliului Eparhial Ortodox Român din Cluj care l-a aprobat.

Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române

La data de 8 noiembrie 1934 părintele profesor Ioan Bunea transmitea un circular în care

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (SJANBN), Fond Oficiul parohial ortodox Năsăud, dosar nr. 11 (1905-1946), f. 13(f-v)-14.

Societăți, asociații, fonduri religioase și biserici ortodoxe construite în ținutul năsăudean în prima jumătate a secolului XX

afirma că era necesar organizarea femeilor din Năsăud sub forma unei asociații care să se numească „Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române” (practic o filială a celei organizate la nivel național) pentru promovarea cu mai mulți sorți de izbândă intereselor superioare bisericești. Făcea un apel către doamnele și domnișoarele să se întrunească în cancelaria Școlii Normale pentru a discuta punctele programatice și organizarea statutară.

Printre preocupările de căpetenie ale filialei era ajutorarea operei de edificare a bisericii din Năsăud.

Cunoscându-se faptul că trăiau într-o regiune eminent greco-catolică, au căzut de acord pentru ca să-și îndrepte gândul către frații ortodocși din toate colțurile țării, inițiind o colectă prin liste de subscripție. Erau conștienți că oricât de puțin ar aduna pentru edificarea bisericii, totuși se mulțumeau și cu puțin cu acest ajutor pentru înfăptuirea dezideratului lor. Aceste planuri le-a transmis președintei generale a Societății, în persoana doamnei Alexandra Cantacuzino¹.

La data de 6 iunie 1936 s-a ținut la București congresul pe țară al „Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române” la care a participat și preotul Ioan Bunea, în calitate de vicepreședinte al filialei din Năsăud a asociației în care a arătat „zvârcolirile mănunchiului de credincioși din Năsăud, cerând să li se întindă o mână frățească”².

Totodată a ținut și o cuvântare la începutul căreia a făcut om prezentare succintă a necesităților filialei, precum și împrejurările nefaste în care se găseau. Mai preciza că filiala care ființa la Năsăud ocupa un loc de frunte, aceasta „izvorând din necesitatea de edificare a unui locaș pravoslavnic în inima graniței năsăudene, fiind un ținut văduvit de leagănul dreptei credințe”. Era încredințat că li se va întinde o mână de ajutor, urându-i doamnei președintă Alexandrina Cantacuzino urări de „sănătate și îndelungare de zile”³. Luând cuvântul doamna Alexandrina Cantacuzino, l-a anunțat că „pentru munca și truda depusă într-o regiune unde ortodoxismul era văduvit, Comitetul Central al Societății Ortodoxe va trimite suma de 3.000 lei drept încurajare, sumă care să se adauge la sumele care le aveau pentru construcția bisericii”⁴. Doamna președintă a mai făcut un apel pentru o colectă acolo la congres, în urma acestui apel adunându-se suma de 10.650 lei.

Prin întemeierea acestor asociații ortodoxe s-a făcut „un început promițător – acestea fiind artere ale apostolatului laic, – dar era necesară o mobilizare generală, dezmoștind și pe cei împietriți și nepăsători în fața prăpastiei care se deschidea tineretului”⁵.

Asociația „Oastea Domnului”

„Oastea Domnului” este o mișcare din cadrul Bisericii Ortodoxe Române, care a luat ființă în anul 1923, la inițiativa preotului ardelean Iosif Trifa⁶. După definiția pe care i-a dat-o părintele Iosif Trifa, Oastea Domnului este „Aflarea și vestirea lui Iisus Hristos cel răstignit”⁷. Datorită talentului său, a fost chemat pentru a ocupa diferite posturi importante, atât la Cluj, de către prietenul său, profesorul Ioan Lupaș, cât și la Sibiu, de către noul mitropolit Nicolae Bălan, care îi fusese și profesor în anii de teologie de la Sibiu.

În Anul Nou 1922, când se hotărî la conducerea Mitropoliei Sibiului să se înceapă apariția

¹ Idem, f. 81.

² Ioan Bunea, Memorial, Cluj-Napoca, Limes, 2015, p. 47.

³ *Ibidem*, p. 49.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Idem, „Gânduri de început de an școlar”, în *Renașterea*, Cluj, XII(1934), nr. 35, p. 3.

⁶ https://ro.wikipedia.org/wiki/Oastea_Domnului. Accesat 02.08.2024.

⁷ <https://oastedomnului.info/istoric>. Accesat 02.08.2024.

acelei foi religioase pentru popor, numită „Lumina Satelor”, la conducerea ei fu numit ca redactor tânărul și entuziastul preot Iosif Trifa¹. Acesta, pe lângă postul de duhovnic al teologilor și de director al Orfelinatului, își luă și sarcina „de făclier al lui Hristos, pentru îndrumarea neamului nostru”² știindu-se decăderea morală care domina societatea în acea perioadă.

Redactarea unei publicații în care să se facă emanciparea morală a popului român din acea perioadă era o grea sarcină. Așa a ajuns la Noaptea Anului Nou 1923. Din această noapte de zbulc și de prăbușire, s-a născut saltul strălucit și înnoitor al Oastei Domnului, formulând un model de chemare la această mișcare de regenerare sufletească a poporului român, o hotărâre pentru o viață nouă în Hristos, publicată de părintele Iosif Trifa, în nr. 1/1923 al publicației „Lumina Satelor”. Această mișcare s-a răspândit în toată țara, a fost denumită în epocă „fenomenul Iosif Trifa”³. Ea și-a găsit aderenți și practicanți și în ținutul năsăudean.

O primă mențiune o avem din comuna Rebrîșoara, unde „câțiva aprigi și buni luptători în via Domnului, se țin regulat adunări cu cântări și cetiri religioase, atât în comună, cât și prin comunele vecine, îndemnând să trezească la o viață adevărată trăită cu Domnul. Râvnă multă pune fratele Jarda Petru și femeia Samfirica Pascu, care de un an se rătăcise de la adevărata credință, ademenită fiind de adventiști, s-a reîntors iarăși în sânul bisericii”.

Tot același Pavel Jarda făcea o invitație prin intermediul ziarului „Oastea Domnului” la toți frații din împrejurimi la serbarea „Oastei Domnului” din comună pentru zilele de 7 și 8 septembrie⁴. Ostașii din Rebrîșoara au fost „fericiți că au putut semăna sămânța Oastei în comunele vecine, Feldru, Maieru (unde Oastea e numeroasă), Parva și Nimigea, iar în 5 octombrie au ajuns a ține o frumoasă adunare ostășească în Năsăud.

Au luat întâi parte la Sfânta Liturghie, spre plăcerea poporului de acolo, apoi s-au adunat în casa doamnei Floarea Hui unde s-a rostit de către ostașul F. Jarda din Rebrîșoara rugăciune, apoi s-a cântat Împărate Ceresc, s-au făcut tâlcuiri din Scripturi și s-a petrecut în domnul în chip luminat și fericit. Mulți dintre cei ce nu mai fuseseră la astfel de adunări închinare lui Iisus, au plâns de bucurie. Sămânța bună s-a semănat. S-au înscris îndată câteva ostașe și toți i-au rugat pe scumpii soli să mai vie spre a întări semănătura. Așa vor și face fiind ajutați în această strădanie în lucrul Domnului de fratele preot profesor Victor Susa, de mult sprijinitor al mișcării”⁵.

Din Maieru, Virvonă Leonte anunța prin intermediul ziarului că „voia să pornească la viață nouă prin care să facă voia lui Dumnezeu, mergând pe calea plăcută lui Hristos. Voia să cunoască pe Iisus, să trăiască întru El și El întru mine, să cânt cu bucurie cântarea cea dulce a dragostei creștine. Îi strig ca tâlharul cel de-a dreapta Lui: Pomeniște-mă, Doamne, când vei veni întru Împărăția Ta”⁶. Vasile S. Marti din Feldru anunța despre înmormântarea credinciosului ostaș Dumitru Silivan unde au participat și „frații” din Rebrîșoara. După slujba preotului, ostașii i-au cântat versuri de despărțire care i-a înduioșat pe toți cei prezenți de față⁷. Tot Vasile S. Marti, împreună cu soția sa Ioana, a întocmit multe cântări religioase, iar împreună cu credinciosul Alexandru Vranău din Maieru au mers la Telciu ca să „ude sămânța sfântă”. S-au întâlnit în casa lui Dumitru Mărtar, apoi Jarda Petru a ținut o cuvântare ca o predică, stârnind multora lacrimi de plăcere și bucurie⁸.

¹ <https://oastedomnului.info/istoric>. Accesat 02.08.2024.

² *Ibidem*.

³ <https://oastedomnului.ro/parintele-iosif-trifa/>. Accesat în 02.08.2024.

⁴ Oastea Domnului, Sibiu, I(1930), nr. 34, p. 1.

⁵ Idem, nr. 42, p. 3.

⁶ Idem, nr. 49, p. 4.

⁷ Idem, II(1931), nr. 1, p. 2.

⁸ Idem, nr. 5, p. 3.

Societăți, asociații, fonduri religioase și biserici ortodoxe construite în ținutul năsăudean în prima jumătate a secolului XX

În Oaste au mai intrat din Rebrîșoara: Gavrilă Măti, Macedon Clapău și soția Saveta, Ioan Reborean și soția Rodovica, Dumitru Lup a lui Nicolae, Maria Macavei a lui Ciocârlă, Maria Pop, Măriuca Buzilă, iar din Năsăud: Victor Susa, Toader Rus, Ioan Ionaș și soția Valeria, Floarea Hui și Onița Cleja¹.

În Sângeorzul Român s-au adunat la 1 martie ostașii din Rebrîșoara, Maieru și Feldru și lume multă de abia mai încăpea în biserica ridicată de ieromonahul Băznog. Părintele Victor Susa, bun sprijinitor al Oastei, a ținut o predică în care a vorbit și despre „Oastea Domnului”, care conducea pe credincioși „pe calea veșniciei”. După Sfânta Liturghie a urmat deschiderea adunării, cea dintâi în acea comună. S-au rostit rugăciuni, cântări, a vorbit ostașul Clapău Macedon despre sectari și rătăcirea lor, s-a citit din Sfânta Scriptură, bucurându-se de sprijinul preotului².

Din Rebrîșoara se făcea cunoscută căsătoria tinerilor ostași Pop George cu Mureșan Rodovica, aceasta fiind cea dintâi după regula Oastei, participând „frați” din 11 comune. Spre mirarea tuturor, din comuna Săliște, județul Maramureș, de la o depărtare de aproape 100 km, au sosit Rad Ștefan, Iuga Ion, Timiș Ion și Vlad Grigore. Cu această ocazie s-au mai înscris în Oaste șase persoane. L-au avut în apropiere pe părintele Victor Susa. Autorul corespondenței, Petru Jarda, spunea că era disprețuit de greco-catolici, iar vicarul îi momea și lingusea promițându-i șefia la AGRU, dar nu a primit³.

Oastea Domnului a început să-și mărească rândurile prin adeziunile prezentate de Jarda Ion a lui Petru, Mureșan Nicolae a lui Leon și Rus Maria din Rebrîșoara și Floarea Ionaș din Năsăud⁴.

Misiunea asociației „Oastea Domnului” l-a preocupat și pe preotul profesor Ioan Bunea care a publicat articole referitoare la aceasta în oficiosul episcopiei *Renașterea*.

„Oastea Domnului” a fost izvorâtă din „setea de primenire a sufletelor golite de deșertăciunea roadelor nefaste ale războiului” și a fost privită în moduri diferite.

Ioan Bunea remarca controversalele ivite în legătură cu „Oastea Domnului”, aceasta fiind „o realitate vie, de care biserica trebuie să țină seama pentru ca să-și poată desăvârși opera de mântuire care-i este încredințată”⁵.

Mișcarea acesta a fost un instrument al apostolatului laic, a făcut și face un serviciu real bisericii, o acțiune de reîncreștinare. Își argumenta părerea spunând că membrii ei puteau fi numiți ca făcând parte „din armata mântuirii, pentru faptele lor grăiesc pe deplin gradul de virtuți la care au reușit să se ridice.

Stărpirea alcoolismului, practicarea simțului de frățietate, ajutorarea celor năpăstuiți, cultivarea patriotismului nu poate decât să ne bucure și să ne dea îndemn ca această lucrare de strategie misionară s-o canalizăm noi preoții ... Sate întregi sunt împănate de nuclee aparținând Oastei Domnului și trebuie numai luminați asupra caracterului mișcării, pentru ca să intre în făgașul bisericii care patronează și îndrumă această mișcare”⁶. Spunea despre membrii acestei asociații că „au fost judecați în chip diferit și de multe ori cu asprimea care n-o meritau”⁷. Apariția acestei mișcări a fost o „primenire sufletească, acoperit un gol în pastorația sufletească, reacțiunea directă contra conservatismului în care se complăcea biserica”⁸.

¹ Idem, nr. 13, p. 4.

² Idem, nr. 14, p. 4.

³ Idem, III(1932), nr. 5, p. 3.

⁴ Idem, anul IV, 1933, nr. 51, p. 4.

⁵ Ioan Bunea, „Ceva despre Oastea Domnului”, în *Renașterea*, Cluj, XII(1934), nr. 5, p. 3.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Idem, „Încă ceva despre Oastea Domnului”, în *Renașterea*, Cluj, XII(1934), nr. 18, p. 3.

⁸ *Ibidem*.

Nota mai departe autorul că „utilitatea practică a asociației era în funcție de tactica și hărnicia cârmaciului. Acela trebuie să intre mai întâi în nota canoanelor, pentru recanonizarea vieții bisericești și ostașii, cu dispoziția lor sufletească, se vor conforma fără întârziere. În felul acesta se vor recruta creștini demni sub arborele falnic și demn al creștinismului”¹.

Fondul „Lăsamântul ieromonahului Antonie Bâznog pentru Mănăstirea Rohia”

În ziua de 25 februarie 1939 a trecut la cele veșnice ieromonahul Antonie Bâznog, fiind înmormântat la 27 februarie în Cluj. Cu această ocazie s-a găsit un testament întocmit la inițiativa nepotului său Flore Salvan, student la Academia Teologică Ortodoxă din Cluj, întocmit chiar în ziua de 25 februarie, în care l-a chemat pentru întocmire pe avocatul episcopiei dr. Vasile Petrașcu.

Avocatul a întocmit acel testament fără încuviințarea celor de la episcopie, în care erau menționate, printre altele, că lăsa ca moștenire hainele cu vasele de la bucătărie și tot ce se află în casa parohială ca bunuri personale, dorința ca nepotul să se facă profesor și „popă”.

Lăsa creanțe bănești (din aceste creanțe va trimite celor trei frați ai săi din Sângeorz-Băi câte 50.000 de lei pentru fiecare, aceștia declarând, în scris, părintelui Bunea) ca să se îngrijească de înmormântare, în a-l îmbrăca în odăjdiile bisericești, să fie înmormântat la Cluj și să i se ridice o cruce la mormânt, să fie pomenit la Dumnezeu de preoții de la bisericile ce le-a făcut, mai făcând mențiunea că din banii strânși cât a fost la Feiurd, în Săcelul Maramureșului și Chinteni, la care a făcut și case parohiale, avea dorința de la aceștia ca să fie pomenit după moarte².

La data de 11 martie 1939 nepotul călugărului Antonie Bâznog, studentul în teologie Flore Salvan, a fost chemat alături de avocatul Vasile Petrașcu la cabinetul consilierului eparhial Laurențiu Curea. Nepotul călugărului a fost convins să renunțe la testament, iar cei de la episcopie i-au promis că va fi ajutat pe viitor din partea episcopiei.

Protopopul Vasiliu a propus ca avocatul episcopiei, dr. Vasile Petrașcu, să facă un inventar cu tot ceea ce i-a aparținut ieromonahului Bâznog. Toată agonisita călugărului a fost stabilită la 350.378 de lei³. Avându-se în vedere că toți călugării de pe raza Episcopiei Clujului făceau parte din soborul Mănăstirii „Sfânta Ana” din Rohia, se făcea recomandarea în a se deschide la casieria eparhială a unui fond sub numele „Lăsamântul ieromonahului Antonie Bâznog, proprietatea Mănăstirii Sfânta Ana”⁴.

Biserici construite

Construirea unei biserici era un efort deosebit, care presupunea o colaborare strânsă între oamenii care înțelegeau ce înseamnă un locaș de cult pentru o comunitate. Startul construirii de noi biserici ortodoxe l-a dat ieromonahul Ioachim Bâznog în Sângeorz-Băi. Trebuie reamintit faptul că în perioada interbelică era numai o biserică ortodoxă (biserica de lemn din Sângeorz), neexistând nici o mănăstire ortodoxă.

Biserica „Adormirea Maicii Domnului” din Sângeorz-Băi

Odată cu realizarea marelui vis al românilor de pretutindeni, de unire într-un stat națio-

¹ *Ibidem*, p. 4.

² Arhiva Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului (AAVFC), cota V-219-1939, Copie a testamentului din 25 februarie 1939.

³ Alexandru Dărăban, Pagini de ortodoxie sângeorzană, Cluj-Napoca, Mega, 2018, p. 95.

⁴ AAVFC, cota V-219-1939, document din 11 martie 1939.

Societăți, asociații, fonduri religioase și biserici ortodoxe construite în ținutul năsăudean în prima jumătate a secolului XX

nal care s-a înfăptuit după Primul Război Mondial la 1 Decembrie 1918, au început a reînvia vetre noi de viață duhovnicească ortodoxă, iar cele vechi s-au renovat spre a putea face față nevoilor sufletești ale credincioșilor de pe aceste meleaguri. Astfel, pe teritoriul comunei Sângeorzul Român, care făcea parte din cadrul Episcopiei Ortodoxe a Vadului, Feleacului și Clujului, între anii 1920-1926 s-a înființat parohia ortodoxă, în paralel construindu-se și Biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului” sub îndrumarea și osârdia ieromonahului Ioachim Bâznog, dar și a câtorva credincioși¹. Construirea acestei biserici a început cu demersurile făcute de călugăr prin memorii adresate autorităților centrale din București (Ministerele Cultelor, de Interne), autorităților județene și locale, precum și Consistoriului Episcopal Ortodox de la Cluj.

În memoriul adresat Ministerului Cultelor se spunea că: „noi, credincioșii români din Sângeorzul Român, vrem a ridica o bisericuță, care s-a donat de comunitatea ortodoxă din Cușma (lângă Bistrița, s.n.), care, între timp, și-au construit o biserică nouă. Autoritățile locale ne pun piedici. Rugăm, cu deosebire, grăbirea Primăriei din Sângeorzul Român privind sprijinirea ridicării bisericii. Materialul din biserică donată este la fața locului. Rugăm grabnică rezolvare”².

În luna decembrie a aceluiași an este trimis un memoriu Consistoriului Episcopal Ortodox de la Cluj, în care erau trecute proiectele călugărului³: „intenționez a zidi pe spesele mele și cu colectele adunate, de mine, o Biserică Ortodoxă Română în comuna Sângeorzul Român care, sper, va vesti biruința Ortodoxiei și în aceste părți, înaintând acest memoriu Venerabilului Consistoriu, rugându-l să intervină la locurile (organele, s.n.) competente ca să mi se concesioneze a ridica acest locaș dumnezeiesc. După ce până acum nu am niciun rezultat în chestiunea aceasta, și după ce materialul donat se nimicește în urma ploilor dese, rog cu toată smerenia Venerabilul Consistoriu să binevoiască a interveni încă o dată la locurile în drept, camera politică în frunte cu organele executive să ne cedeze locul de zidire, ca astfel, cât mai curând posibil, să putem începe lucrările pentru zidirea bisericii, pentru lauda și preamărirea lui Dumnezeu”⁴.

La data de 8 februarie 1921, Ministerul Cultelor, referindu-se la memoriile trimise în 10 octombrie 1920 și 29 decembrie 1920, răspunde că: „pentru scopurile bisericilor de a avea drept de expropriere nu se poate da nici pe seama confesiunii ortodoxe, dar nici pe seama altor confesiuni⁵. În consecință, Biserica Ortodoxă din Sângeorzul Român să cumpere intravilanul pentru scopul propus”⁶. În urma acestui răspuns, Consistoriul Episcopal de la Cluj face un nou demers având același scop, pe adresa aceluiași minister, la data de 18 februarie 1921. A primit răspuns din partea ministerului în care i se făcea cunoscut că: „permisiunea specială pentru zidirea bisericii în Sângeorzul Român nu e necesară; prin urmare se poate zidi biserică⁷ pe terenul său fără a mai avea nevoie de vreo permisiune. Pe de altă parte, nu putem ordona autorităților administrative locale din localitate să încuviințeze zidirea acelei biserici pe un teren, administrative locale din localitate să încuviințeze zidirea acelei biserici pe un teren, a-

¹ Alexandru Dărăban, *op. cit.*, p. 36.

² AAVFC, cota V-15-1932, document nr. 2647/10 octombrie 1920; Alexandru Dărăban, *op. cit.*, p. 36-37.

³ Alexandru Dărăban, *op. cit.*, p. 37.

⁴ AAVFC, cota V-15-1932, document nr. 2647/10 octombrie 1920; Alexandru Dărăban, *op. cit.*, p. 37.

⁵ <https://rasunetul.ro/din-jertfa-ieromonahului-ioachim-baznog-terenul-pentru-bisericaortodoxa-schimbarea-la-fata-centrul>. accesat 22.04.2024.

⁶ AAVFC, document nr. 39557/1920.

⁷ Alexandru Dărăban, „Represaliile împotriva călugărului Bâznog, construirea și sfințirea bisericii”, în *Pisanii Sângeorzene, Sângeorz-Băi, Anul II, 2013, nr. 4(8)*, p. 32.

supra căruia dreptul de proprietate este în litigiu¹, deoarece transcrierea locului pe numele bisericii, este o chestiune de drept privat². Văzându-se în această situație, ieromonahul Ioachim Bâznog întreprinde acțiunile necesare și legale pe lângă Consistoriul Episcopal, Protopopiatul Bistriței, cât și către autoritățile de stat, pentru a i se permite a face colectă, fiindu-i necesare fonduri pentru a cumpăra terenul pe care să se construiască noua biserică. Acest demers se va solda cu strângerea banilor necesari, cumpărarea unui teren și a unei case din zona Băilor, al cărui proprietar era prim-pretorul Gherlei, Teodor Marțian, teren în valoare de 70.000 lei. Predarea și primirea terenului, cu suprafața de 1050 stânjeni, a fost făcută de Teodor Marțian-predător, ieromonahul Ioachim Bâznog, primitor, în prezența martorilor Solomon Cărcu, Iosif Cunta și Grigore Ogâgău. Trebuie să precizăm că terenul și casa respectivă au fost trecute, în actul de vânzare-cumpărare, în patrimoniul Episcopiei Ortodoxe. Inițial, pe acest teren nu s-a permis construirea bisericii de către autoritățile administrative și bisericești locale (greco-catolice).

Totuși, în anul 1937, a fost ridicată biserica cu hramul „Schimbarea la Față” sub păstoria preotului Ioan Bunea³. Totodată, ieromonahul trimitea o adresă către Protopopiatul Ortodox al Bistriței, prin care-i înștiința de cumpărarea terenului și a casei din Băi, pentru construirea bisericii. La rândul-i, protopopul Bistriței Grigore Pletosu informa Consistoriul Episcopal că: „ieromonahul Bâznog din Sângeorzul Român a cumpărat în regiunea Băilor o casă și terenul aferent, cu gândul ca să fie construită o biserică. Contractul de vânzare-cumpărare l-a înaintat în persoană. A plătit deja 20.000 lei. Acum are trebuință de restul banilor. În scopul câștigării sumei ce-i mai trebuiește, ar dori ca el, personal, să umble a milostenie făcând colectă⁴. Deci, roagă pe Veneratul Consistoriu ca să-i dea permis și să-i încuviințeze întreprinderea a mai colecta, în scopul plătirii acelei case și terenului aferent⁵. Din parte-mi recomand cererea lui pentru încuviințare”⁶.

Fiind localnic, ieromonahul s-a hotărât să construiască biserica pe pământul părinților lui. A angajat o echipă condusă de inginerul Emil Buia (greco-catolic) în baza proiectului făcut de arhitectul bistrițean Richard Kramer. Toate aceste intenții s-au lovit de opoziția autorităților administrative și bisericești greco-catolice în care îi erau aduse diferite acuze, cu scopul de a împiedica ridicarea bisericii. Menționăm plângerea protopopului greco-catolic de Rodna încă de prin anul 1901 în care călugărul era acuzat că făcea noaptea slujbe religioase în dauna preotului greco-catolic local, apoi era acuzat de trafic cu femei, fiind condamnat la două luni de închisoare, împotrivirea primăriei și reprezentanței comunale din Sângeorz care sesiza că ieromonahul Ioachim Bâznog stăruia să ridice și să întemeieze în comună o parohie ortodoxă, apoi nu erau de acord cu existența a două biserici în localitate, era acuzat de concubinaj, că era un incult. Toate acestea le-au inclus într-o hotărâre pe care au trimis-o episcopului Nicolae Ivan, prefectului județului și prim-pretorului plasei Rodna.

Parohul greco-catolic local a convocat consiliul parohial în care s-a adus în discuție cazul Ioachim Bâznog hotărând să se opună demersului acestuia, întocmind un memoriu pe care l-au trimis primăriei și episcopului greco-catolic de Gherla.

Mai târziu, parohia greco-catolică a luat măsuri drastice, acuzând călugărul că face prozelitism oprind pe credincioși să comunice cu el, astfel aplicându-li-se diferite sancțiuni.

Datorită stăruinței ieromonahului, Consistoriul i-a răspuns afirmativ, însărcinând oficiul

¹ Idem, Pagini de ortodoxie sângeorzană, Cluj-Napoca, Mega, 2018, p. 38.

² AAVFC, document nr. 8002/19.III.1921; Alexandru Dărăban, *art. cit.*, p. 32.

³ Idem, documentele din 9 iunie 1921 și 26 martie 1922; Alexandru Daraban, *op. cit.*, p. 39.

⁴ Alexandru Dărăban, *art. cit.*, p. 33.

⁵ Idem, *op. cit.*, p. 40.

⁶ AAVFC, document al Protopopiatului Ortodox al Bistriței nr. 2521/763 din 6.IX.1921; Alexandru Dărăban, *art. cit.*, p. 33.

Societăți, asociații, fonduri religioase și biserici ortodoxe construite în ținutul năsăudean în prima jumătate a secolului XX

protopopesesc să i se facă hârtiile pentru biserică cu recomandarea episcopului Nicolae Ivan¹.

La începutul anului 1923, ieromonahul a primit aprobarea pentru a face colectă din partea Ministerului Public, al Muncii și Ocrotirii Sociale în care se preciza că se autoriza să adune bani având o condică în scopul zidirii unei biserici din Sângeorzul Român². Condica s-a vizat de Minister și urma să circule în cuprinsul Ardealului până la 15 martie 1924 când se va încheia, în asistența unui delegat desemnat de Consistoriului, un proces verbal de rezultatul bănesc, înaintându-se o copie ministerului³. Condica s-a predat ieromonahului Bâznog, acesta primind și aprobări pentru prelungirea și extinderea colectei pentru tot anul 1924, mai întâi în Bucovina, iar apoi în toată țara⁴.

La sfârșitul anului 1923, Pretura Plasei Rodna Veche trimitea o adresă administrației locale sângeorzene, în urma petiției făcute de aceștia în care se spunea că în cauza eliberării comisiei de clădire a bisericii greco-ortodoxe se încuviința clădirea acelei biserici pe terenul propriu nr. topo 1547, pe strada Curii (astăzi, strada Cerbului, s.n.), urmând a se respecta următoarele indicații:

- depărtarea din strada Curii 6,0 metri;
- de la Ion Anisie – 16 m;
- de la casa minorilor Salvan – 6 m⁵.

Biserica urma să se zidească din material lemnos, fundamentul din piatră. Dimensiunile să fie: lungimea 10 m, lățimea 6 m, înălțimea 3,5 m, grosimea pereților 0,30 m, fundamentul 1 m, ușile 1,80 înălțime și 0,90 lățime, ferestrele 1 m înălțime și 0,90 m lățime.

Ministerul de Interne, cu ordinul nr. 57837/1923, a încuviințat înființarea unei parohii și clădirea unei biserici ortodoxe în Sângeorzul Român. În urma inspectării terenului la fața locului s-a constatat că această clădire corespundea prevederilor statutului județean pentru edificare. Planurile s-au înaintat, în două exemplare, de un arhitect diplomat care, conform declarației petiționarului, va fi întocmit de un alt arhitect diplomat⁶. Deoarece o parte a materialului lemnos ar fi intrat în putrefacție, petiționarul era îndrumat, ca în momentul începerii lucrărilor, să prezinte o declarație a arhitectului constructor, prin care acesta își lua răspunderea morală și materială pentru orice accident ce ar rezulta din slăbiciunea materialului din care se construiește clădirea. Protestul comunei Sângeorzul Român nu s-a luat în considerare, deoarece acelea priveau persoana petiționarului care nu lucra în numele său, ci în numele Consistoriului ortodox din Cluj și în numele parohiei ortodoxe din Sângeorzul Român care era în stadiul înființării. Chiar în cazul dacă petiționarul solicita o clădire pentru propria sa persoană, conform prevederilor statutului județean pentru edificare nu i se putea pune piedici atunci când nu face mențiune de calitățile morale ale petiționarului⁷. O copie a acestei decizii, semnate la 29 decembrie 1923 de pretorul Ștefănică, a fost trimisă și preotului greco-catolic Aurel Chintăuan, parohul din Sângeorzul Român, precum și arhitectului Kramer pe care-l asigura de asistența jandarmeriei dacă va fi conturbat în timpul lucrării⁸.

La data de 7 aprilie 1924, ieromonahul Bâznog înștiința Consistoriul Diecezan Ortodox

¹ Idem, document nr. 79/1922, primit răspuns cu nr. 537/25.02.1922.

² Alexandru Dărăban, *art. cit.*, p. 33.

³ AAVFC, document nr. 18238/28.03.1923 la adresa nr. 681.

⁴ Idem, document privind aprobările 156/26.01.1923, 15393/01.02.1924, și 8058/12.05.1924.

⁵ Alexandru Daraban, *op. cit.*, p. 42.

⁶ Idem, „Atitudinea autorităților administrative sângeorzene interbelice față de ieromonahul Ioachim Bâznog”, în *Pisanii Sângeorzene, Sângeorz-Băi, Anul I, 2012*, nr. 3-4.

⁷ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Cluj (SJANC), Fond Episcopia Greco-Catolică Cluj-Gherla, document nr. 291/1922.

⁸ *Ibidem*.

din Cluj că a trecut la organizarea parohiei ortodoxe române, nou înființate, din Sângeorzul Român, raportând că acestea s-au făcut conform relației înaintată la începutul anului¹. Se mai ruga de Consistoriu să binecuvânteze a-l numi ca administrator parohial al acesteia, cu fiile ei și să trimită decretul de numire².

Lucrările zidirii bisericii au stagnat până în august 1925, când în ziua de 28 ale lunii, conducerea lucrărilor a fost încredințată profesorului Anton Domide și ieromonahului Bâznog. Au fost încredințați să angajeze alți lucrători, le-a fost oferită suma de 80.000 de lei și libertatea de a folosi casa pentru a contracta un împrumut de 60.000 lei³. La data de 30 octombrie 1925 costul total al lucrărilor a fost de 85.000 de lei, contribuția ieromonahului din colecte fiind de 30.000 de lei⁴. S-a ajuns cu construcția până la acoperiș, drept pentru care s-a întocmit un raport către Episcopie în care se arăta că edificarea bisericii ortodoxe din Sângeorzul Român a ajuns a fi pusă sub acoperiș, rămânând pentru primăvară tencuitul și pictatul pentru a putea fi dată destinației. În data de 14 noiembrie același an se dorea să se pună Sfintele Cruci pe turn și parafulgerul, apoi să se constate la fața locului lucrările înfăptuite. Ruga să se dispună ca la acea dată să descalece la fața locului, ca delegat al episcopiei, pe inginerul Lungu și un preot sau asesor pentru a ridica de la casa comună cele trei clopote, confiscate în ziua Sfintei Cruci de către primarul comunei, cu concursul câtorva intelectuali, a câtorva oameni beți, precum și a unor tineri din horă, toți din localitate, anume ațâțați la această faptă, întocmindu-se un proces verbal⁵, să se constituie comitetul parohial, existând în localitate două familii făcând parte din corpul didactic al Școlii de Arte și Meserii, să se întocmească proces verbal asupra stadiului lucrărilor și materialului investit, ca să poată fi acoperiți legal față de orice porniri agresive, ce eventual ar încerca să mai provoace organele administrative județene prin oficiul lor tehnic, iar această delegație să aibă menirea și de a constata toate agresiunile necuviincioase, arătate până acuma, ca să se poată face din partea Consistoriului acțiunea oficială pentru sancțiunile în consecință față de cei vinovați.

Plecarea delegației urma să se facă vineri, după-masă, la orele trei, angajându-se profesorul Domide să se ocupe de găzduire. Punea condiția ca fiecare delegat să-și aducă alimentația pentru 24 ore. Reîntoarcerea a fost planificată pentru ziua de sâmbătă, așa că la orele șapte, seara, să poată fi acasă.

Profesorul Domide mai propunea ca prima sfințire a bisericuței, cât și a clopotelor, să se facă chiar atunci, fără multă ceremonie. Totodată mai propunea a se delega un administrator parohial al acestei parohii, cu sediul în Cluj, care să celebreze câte o Liturghie urmând ca pe viitor să le facă călugărul. Mai menționa că ieromonahul Bâznog nu putea fi despuat de situația lui căci ar fi constitui un act de impietate înaintea poporului, rămânând un agent de propovăduire al ortodoxiei, fapt care era deja dovedit și să fie trimis și autorizat în a face noi colecte pe un teritoriu nelimitat⁶.

În urma memoriului profesorului Anton Domide, Episcopia îl delegă pe Simion Vasinca, preot confesional pentru a merge la Sângeorz în data de 12 noiembrie 1925⁷. Acesta s-a deplasat în 15 noiembrie întocmind un raport pentru Episcopie care confirma cele spuse de profesorul

¹ Alexandru Daraban, *op. cit.*, p. 44.

² AAVFC, cota V-15-1932, document din 07.04.1924.

³ Alexandru Daraban, *op. cit.*, p. 45.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Câțiva dintre participanții la această agresiune împotriva călugărului au rămas cu urmări psihice și medicale, pentru tot restul vieții, iar unul dintre ei chiar a murit, în munte, fiind trăsnet (din tezaurul oral al credincioșilor sângeorzeni care aduc aceste mărturii până în zilele noastre).

⁶ AAVFC, cota V-15-1932, document cuprinzând memoriul profesorului Anton Domide.

⁷ Alexandru Daraban, „Represaliile împotriva călugărului Bâznog, construirea și sfințirea bisericii”, în *Pisanii Sângeorzene, Sângeorz-Băi, Anul II, 2013, nr. 4(8)*, p. 38.

Societăți, asociații, fonduri religioase și biserici ortodoxe construite în ținutul năsăudean în prima jumătate a secolului XX

Anton Domide. Nici Anton Domide nu a fost scutit de neplăceri, fiindu-i puse piedici de organele administrative și bisericești (greco-catolice) locale.

La data de 12 iulie 1926 profesorul Anton Domide anunța Episcopia că biserica era terminată și că în termen de trei săptămâni trebuie să aibă loc sfințirea bisericii. Trimite un raport, mai detaliat în 12 august 1926 Episcopiei, în care specifica că toate lucrările erau gata, complet pentru actul sfințirii, că a descălecat la fața locului preotul din Josenii Bârgăului Buzdug care a făcut demersurile necesare pentru recuperarea clopotelor furate prin confiscare, nereușind să le recupereze. Mai aducea la cunoștință că s-a constituit un comitet de 12 doamne din clasa cea mai de elită aflătoare la Băi: doamna Simionescu din București, doamna Mircea tot din București, iar din Cluj doamna Ciorte, etc., acest comitet de doamne reușind să scoată clopotele aproape cu forța de la Casa Comunală în 12 august, ducându-le impunător la biserică și umilind în felul acesta în modul cel mai civilizât pe agresorii păcătoși¹. După ce i-au confiscat clopotele, cel amendat a fost tot ieromonahul cu suma de 1.000 lei, motivând despre clopote că au fost luate de Primărie din cauza unei grinzi putrede și periclita viața călugărului și a credincioșilor. În continuare ruga ca la actul de sfințire să fie delegat și protopopul ortodox al Bistriței Grigore Pletosu².

Actul de sfințire a avut loc cu trei zile mai târziu, în 15 August de sărbătoarea „Adormirea Maicii Domnului”, prin delegatul episcopiei, protopopul Grigore Pletosu, protoiereul basarabean Teodosie Wolovey, preoții Ioan Buzdug, Ioan Arcaș, ieromonahul Ioachim Bâznog și diaconul A. Todoruț³.

La un asemenea eveniment au participat toți intelectualii români aflați în stațiune. Publicația episcopiei, „Renașterea”, făcea cunoscut în paginile sale faptul că „Sângeorzul Român e o puternică localitate cu populațiune în majoritate de confesiune greco-catolică și numai cu efortări aproape supraomenești s-a putut ridica aceasta – prin stăruința prea-modestului ieromonah Bâznog, prin colectele făcute de acesta în toate ținuturile țării. Dacă s-a putut preda sfintei sale destinațiuni această biserică în timp relativ scurt, este fără îndoială și meritul și stăruințele inimosului director al Școlilor Medii din Cluj, profesorul Anton Domide care, din încredințarea Consiliului Eparhial, a luat în mână frâiele conducerii lucrărilor de la biserică – și pe lângă toate piedicile puse la cale din partea fraților – biserica prevăzută cu trei clopote și cu toate cele de trebuință, s-a terminat cu bine și e bun semn pentru răspândirea Ortodoxiei în acele părți expuse⁴.

Nu se poate trece cu vederea faptul că toată populațiunea greco-catolică, circa 3.500, a luat parte la actul sfințirii și neîncăpând toți în biserică, s-a simțit necesitatea ca, cuvântul evanghelic să fie talmăcit și pentru cei din curtea bisericii și anume prin protoiereul Teodosie.

La masa comună s-au colectat 5.000 lei pentru trebuințele curente ale bisericii⁵.

Ca urmare a acestui fapt, pretura plasei Rodna Veche a eliberat autorizația de funcționare printr-o adresă în care se specifică că: „noi, pretura plasei, cu reședința în Rodna, văzând cererea Consiliului Eparhial Ortodox din Cluj, cu nr. 5428/1926 trimisă acestui oficiu cu ordinul Prefecturii județului cu nr. 12470/1926 prin care solicită autorizarea de folosință a bisericii ortodoxe edificată în comuna Sângeorzul Român, având în vedere expertiza inginerului expert al Serviciului tehnic județean, în baza art. 55 al Statutului județean de edificare au decis ca să dea autorizarea de folosire a bisericii ortodoxe române nou edificată din

¹ Idem, *op. cit.*, p. 48-49.

² AAVFC, cota V-15-1932, document cuprinzând memoriul profesorului Anton Domide.

³ Alexandru Daraban, *op. cit.*, p. 49.

⁴ *Ibidem*, p. 49-50; Idem, „Represaliile împotriva călugărului Bâznog, construirea și sfințirea bisericii”, în *Pisanii Sângeorzene, Sângeorz-Băi, Anul II, 2013, nr. 4(8)*, p. 40.

⁵ AAVFC, cota V-15-1932; *Renașterea, Cluj, Anul IV, 1926, nr. 35*, p. 5-6.

din comuna Sângeorzul Român¹. Decizia s-a comunicat Prefecturii, Consiliului Eparhial Ortodox din Cluj, lui Ilarion Boțiu preot-profesor în Năsăud (care răspundea și de credincioșii din Sângeorz, s.n.) și Primăriei comunale din Sângeorzul Român².

Ca urmare a acestei decizii, data de 3 decembrie 1926 rămâne ca dată oficială de renaștere a ortodoxiei, recunoscându-se de „jure” existența ei pe aceste meleaguri.

Biserica „Schimbarea la Față” din Sângeorz-Băi

Băile Sângeorzului au devenit cunoscute pe plan național, fiind căutate de diferiți oameni, printre care intelectuali ortodocși, născându-se ideea construirii unei biserici ortodoxe în această zonă.

Ieromonahul Ioachim Bâznog a fost primul care s-a gândit și propus ridicarea unei biserici în stațiune, urmându-l preotul Victor Susa, apoi părintele Ioan Bunea, care a dus la bun sfârșit acest deziderat.

Au fost adresate de către călugărul Bâznog memorii Ministerelor Cultelor și celui de Interne, autorităților administrative locale (județene și comunale), precum și Consistoriului Episcopal Ortodox din Cluj. Aceste memorii au început a fi întocmite încă din 10 octombrie 1920³, apoi în 29 decembrie 1920⁴. La data de 8 februarie 1921, Ministerul Cultelor a răspuns memoriilor întocmite de ieromonah spunând că „pentru scopurile bisericilor de a avea drept de expropriere, nu se poate da nici pe seama confesiunii ortodoxe, dar nici pe seama altor confesiuni⁵. În răspunsul primit, Bisericii Ortodoxă din Sângeorzul Român i s-a sugerat să cumpere terenul pentru acest scop⁶.

Creându-se această situație, ieromonahul Bâznog a primit aprobări de a face colecte în toată țara, cu banii adunați din colecte cumpărând un teren și o casă în stațiune, proprietarul acestora fiind prim-pretorul Gherlei, Teodor Marțian, plătind suma de 70.000 de lei. Actul de vânzare-cumpărare a acestui teren (în suprafață de 1.050 de stânjeni) a fost încheiat între cele două părți contractante, având ca martori pe Solomon Cărcu, Cunta Iosif și Grigore Ogâgău. Trebuie făcută precizarea că terenul și casa respectivă au fost trecute în proprietatea Episcopiei Ortodoxe din Cluj⁷. Pe acest teren nu va fi permisă de către autoritățile administrative și bisericești locale (greco-catolice) construirea bisericii fapt ce l-a determinat pe călugăr să o ridice pe pământul moștenit de la părinți.

Începutul anului 1930 a fost timpul numirii în Năsăud ca paroh a preotului Victor Susa, urmând să se ocupe și de biserica din Sângeorz, desigur, fiind vorba de biserica ridicată de ieromonahul Bâznog⁸. În data de 26 iulie 1931 s-a constituit un comitet de inițiativă care într-o ședință au încheiat un proces verbal în care se specificau că ortodocși s-au întrunit cu gândul de a înălța o Sfântă Bisericuță în localitatea Băilor Sângeorz și au ales din rândul lor pe părintele protopop Iovian Mureșianu ca președinte, iar pe părintele Victor Susa secretar hotărând ca să se constituie un comitet de inițiativă. La propunerea inspectorului general Țopa Ștefan s-a hotărât a se lansa liste de subscripție și a se face o colectă în favoarea fondului de

¹ Alexandru Daraban, *op. cit.*, p. 51.

² AAVFC, cota V-15-1932, document nr. 2982/1926, autorizația de folosire a bisericii ortodoxe din Sângeorzul Român din 3 decembrie 1926.

³ Idem, document nr. 2647/10 octombrie 1920 către Ministerul Cultelor.

⁴ Ibidem; Alexandru Dărăban, „Demersuri pentru construirea bisericii ortodoxe Schimbarea la Față din Sângeorz-Băi”, în *Pisanii Sângeorzene*, Sângeorz-Băi, Anul II, 2013, nr. 8(12), p. 32.

⁵ Alexandru Daraban, *op. cit.*, p. 52.

⁶ AAVFC, cota V-15-1932, document nr. 39557/1920.

⁷ Idem, documente din 9 iunie 1921 și din 26 martie 1922.

⁸ Idem, document cu nr. 63 din 13 iunie 1930.

Societăți, asociații, fonduri religioase și biserici ortodoxe construite în ținutul năsăudean în prima jumătate a secolului XX

de clădire, între prieteni. Acesta s-a înscris cu suma de 5.000 lei drept acout care urma să se depună la Banca „Albina” din Sibiu, filiala Cluj, deschizându-se un cont pentru Biserica Ortodoxă Română din Sângeorz-Băi. Părintele Susa a intervenit la episcopie pentru aprobarea a 25 liste de subscripție. Profesorul Popescu Ilie de la Timișoara a fost însărcinat a lua contact cu profesorul arhitect Vlad pentru a întocmi un anteproiect, cu devizul și cu planul. Toată corespondența urma să-i fie adresată și purtată de către părintele Susa din Năsăud. S-a aprobat hotărârea de a se face câte o adresă către toate episcopiile ortodoxe din țară pentru a le veni în ajutor¹. Procesul verbal a fost semnat de: Iovian Mureșianu – protopop, preot Victor Susa, prof. ing. Popescu – Politehnica din Timișoara, Patriciu Curea – Școala Normală din Cluj, Ștefan Țopa – Cernăuți, Traian Țabac – Arad, Anton Domide – Cluj, Olimpiu Ghița, profesor Liceul „George Barițiu” Cluj; Ioan George din București. La data de 30 iulie 1931 preotul Victor Susa s-a conformat celor stabilite mai sus, anunțând Consiliul Episcopal Ortodox din Cluj, precum și Banca „Aurora” din Năsăud să facă depunere pentru noua biserică ortodoxă din Sângeorz-Băi². La data de 23 octombrie 1931 preotul Victor Mureșianu anunța oficiul parohial ortodox din Năsăud că Ministerul a aprobat cererea de colectare pentru zidirea bisericii din Sângeorz-Băi. Totodată îi mai anunța că a mai primit și autorizația pentru începerea colectării prin vânzarea de cărți poștale ilustrate³.

În urma acestei ultime autorizații, se încheiase o convenție cu profesorul Teodor Vârgu (Vârju) din Dej prin care acesta se angaja să pună în vânzare cel mult 300.000 (trei sute mii) bucăți cărți poștale ilustrate aprobate de Ministerul Sănătății și Ocrotirilor Sociale, prețul de vânzare a unei bucăți să fie 20 lei, cărțile poștale să se confecționeze din material ales, carton, fabricație internă, prețul de cumpărare stabilindu-se la 60 de bani, toate acestea urmând să se confecționeze la tipografia aleasă de el. Toate cărțile poștale trebuiau prevăzute cu numărul aprobării, viza ordonată, tot asemenea și mandatele poștale, cu numărul aprobării speciale. Ca accesorii s-a stabilit întrebuințarea la prețurile următoare: plicul, bucata = 40 de bani și urgentările = 40 de bani bucata. Din încasările brute, 30% urmau să fie ale parohiei pentru fondul construirii bisericii, iar după plata cheltuielilor, întreaga sumă, afară de 20%, ai profesorul Vârju⁴.

O boală de apendicită a fost aceea care i-a adus decesul preotului Victor Susa, sfârșind într-o clinica din Cluj în vârstă de abia 31 de ani⁵ oprindu-i astfel demersurile sale pentru construirea bisericii ortodoxe din Băile Sângeorzului.

Începând cu anul 1933 a fost repartizat ca preot-profesor de religie ortodoxă în Năsăud părintele Ioan Bunea⁶, primind și însărcinarea de a sluji și la filia Sângeorz-Băi unde era construită o biserică ortodoxă de către ieromonahul Ioachim Bâznog, biserică care se afla cam la trei kilometri de stațiune.

La data de 15 ianuarie 1934 a întocmit când un memoriu pe care l-a trimis Episcopiei Ortodoxe din Cluj manifestându-și intenția de a construi o biserică în stațiunea Sângeorz-Băi.

La data de 22 ianuarie 1934 Consiliul Episcopiei Ortodoxe Române din Cluj, printr-o adresă semnată de episcopul Nicolae Ivan și secretarul Episcopiei părintele Curea, îi răspundea că a încredințat⁷ pe Gheorghe Vidican din Nimigea, om de deplină garanție și capacitate în materie de zidiri de biserici, ca să prezinte un proiect și deviz de adaptare a casei din Sângeorz-

¹ AAVFC, cota V-15-1932, document cu nr. 63 din 13 iunie 1930.

² Idem, documentul nr. 50/1931.

³ Idem, documentul nr. 434/1931 al Oficiului Protopopiatului Ortodox Român Bistrița.

⁴ Idem, documentul nr. 451/1931 al Oficiului Protopopesc Ortodox Român Bistrița.

⁵ Renașterea, Cluj, Anul XI, 1933, nr. 1, p. 7.

⁶ Alexandru Daraban, *op. cit.*, p. 56.

⁷ *Ibidem.*

Băi în biserică și un proiect de zidire a unei biserici noi din temelie, din lemn, în stil ortodox-moldovenesc, ca cea din Sovata, în mijlocul grădinii acestei case. L-a îndrumat pe Gheorghe Vidican să ia contact personal cu preotul, împreună să meargă la Sângeorz și să-și facă o părere în această chestiune acolo pe teren¹.

După ce avea să fie gata și ales proiectul de plan și se va cunoaște devizul de cheltuieli – precum și raportul despre situația de până acum asupra colectei pentru această zidire, se va înainta o cerere pentru ajutor și ministrului Alexandru Lapedatu și Ministerului Cultelor, sperând ca prin luna mai să înceapă acea zidire de biserică și la începutul sezonului de băi să fie sfințită.

Preotul urma să intervină la fabrica de scânduri din Ilva-Mică pentru a le da chiar gratuit, materialul de construcție necesar². Era poftit preotul să-i scrie lui Gheorghe Vidican din Nimigea să vină în ziua fixată de el la Sângeorz, să facă proiectele de zidire, să fie întocmit raportul cu situația colectei la zi, a averii bisericii din Sângeorz-Băi, a pietrei adunate și să le promoveze cât mai iute episcopiei. Aveau nevoie de toate acestea pentru întocmirea cererii pentru ajutor ca să se poată baza pe date precise și concrete și să fie înaintate la votarea bugetului pe exercițiul nou 1934/1935³.

În urma acestei solicitări, părintele Bunea ia legătura cu Gheorghe Vidican care a întocmit un deviz de cheltuieli ce se ridica la suma de 253.339 lei, constatând că prețurile erau exagerate. Executarea lucrărilor era estimată la 170.000 lei, la care se adăugau încă 15.000 lei costul țiglei. Filia din Sângeorz-Băi dispunea de următoarele sume de bani: Banca „Aurora” Năsăud, 80.802 lei și Banca „Albina” Cluj, 5.040 lei. Deci, în total, 85.842 lei. Pe lângă, acestea mai dispuneau de 15 mierțe de piatră, precum și de 200 m³ de lemn, votați de primăria comunală⁴.

La data de 1 martie 1934, solicită, printr-o adresă, primăriei din Sângeorz-Băi, alocarea sumei de 25.000 lei, ca ajutor pentru biserica ortodoxă română din localitate, care se va clădi pe raza stațiunii „Hebe”. Zidirea noii biserici nu tindea la jignirea altor credințe, ci la traducerea în fapt a unui vis frumos, realizabil⁵.

La data de 5 martie 1934 a fost convocată ședința extraordinară a Consiliului comunei Sângeorz-Băi sub conducerea lui Gagea Alexandru, primarul comunei, Oancea Ioan, notar, și în prezența membrilor Roman Timocea, Bulța Alexandru, Ogâgău Grigore, Joja Mihailă, Domide Cordoș, Niculai Maxim, Petrașc Maxim, Pop Ioan și Hâruga Maxim, fiind absent motivat Cărcu Costan.

Consiliul comunal, având în vedere scopul nobil, precum și intenția frumoasă de a se clădi o biserică în comună, constituind un beneficiu pentru stațiune, ținând cont de sarcinile pecuniare ale comunei, a hotărât și aprobat alocarea în bugetul anului 1934/1935 a sumei de 15.000 lei ca ajutor pentru biserica ortodoxă din localitate, în scopul de a se contribui la clădirea ei și cât mai urgent posibil. Suma urma să se aloce în bugetul stațiunii „Hebe”, sub titlul „Biserica greco-ortodoxă română – ajutor de clădiri”⁶.

Spre sfârșitul lunii iulie 1935 s-au mai multe cereri către primărie privind atribuirea unui teren pentru construirea bisericii.

Pentru a lua în discuție aceste solicitări s-a convocat o ședință extraordinară a Consiliului comunal la data de 1 august 1935 sub conducerea lui Gagea Alexandru, primarul comunei, Oancea Ioan, notar, consilierii locali Ogâgău Grigore, Maxim Petrașc, Hâruga George

¹ *Ibidem*, p. 57.

² *Ibidem*.

³ AAVFC, cota V-15-1932, documentul nr. 429/1934.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Idem, document nr. 4/1934.

Societăți, asociații, fonduri religioase și biserici ortodoxe construite în ținutul năsăudean în prima jumătate a secolului XX

Haliță Alexandru, Pop M. Ioan, Nicolae Maxim, Larionesi Maxim, Traian Șpaimoc și Timoce Traian. La ședință a asistat și d-l Sohorca Iustin, administratorul stațiunii „Hebe”. A lipsit d-l Chintăuan Aurel, protopop greco-catolic¹.

S-a emis o hotărâre în care, printre altele, se specifica că s-a luat act de cererile d-lor Baba Alexandru, protopop ortodox de Alba-Iulia și consorții, precum și adresa Parohiei ortodoxe române din localitate, aprobând ca pentru credincioșii ortodocși români aparținând religiei dominante a statului să se ridice un local de închinăciune pe locul cedat de comună în mod cu totul gratuit în acest scop și anume terenul viran din stânga brutăriei actuale în spate, spre Alexandru Ionel, 9 metri de gardul actual, 8 metri lățime pentru biserică și 3 metri pe lângă local², deci în total 14 metri lățime, 22 metri lungime, cu frontul, respectiv altarul, spre răsărit, către dr. Tanco, ușa de la intrare de la apus, drumul ce ducea spre vilele dr. Oanea și Mihalca, precum și terenul necesar înaintea intrării³. Parohia ortodoxă română urma ca în termen de doi ani să clădească pe acest teren locașul de închinăciune⁴.

La data de 23 septembrie 1935 părintele Ioan Bunea a făcut o comunicare verbală și un raport oficial asupra celor hotărâte de administrația locală sângeorzeană către Episcopia Ortodoxă din Cluj. În urma celor prezentate de părintele Bunea, în data de 24 septembrie 1935 Consiliul Episcopiei Ortodoxe din Cluj întrunit sub în frunte cu episcopul Nicolae Ivan, secretar fiind preotul Curea, a stabilit că:

1. Locul promis de comună pentru zidirea bisericii din Sângeorz-Băi, pe lângă că era donat condiționat și de o condiție inacceptabilă, mai era – după expertiza făcută la fața locului de către inginerul serviciului tehnic al județului Bistrița – și apăsător, ceea ce necesita fundații costisitoare, de peste 50.000 lei în plus față de deviz.

2. Că locul din grădina casei eparhiale era deplin corespunzător din toate punctele de vedere și nu-i apăsător ca celălalt, despre care s-a convins după săpături.

3. Că în acest scop se dispunea de 80.000 lei în numerar, sumă suficientă pentru punerea bisericii sub acoperiș.

4. Că restul necesar pentru terminarea acestei biserici, în caz de extremă necesitate, îl va colecta în proxima sesiune balneară de acolo⁵.

5. Că pe ofertantul Gheorghe Pleș din Năsăud îl cunoștea personal ca pe un om de deplină garanție materială și morală.

S-a decis ca biserica din stațiunea climaterică balneară din Sângeorz-Băi, să se edifice pe locul grădinii casei episcopale, după un proiect aprobat, în care să fie respectate normele canonice, lucrările să fie îndeplinite de antreprenorul Gheorghe Pleș contra sumei în valoare de 83.759 lei concretizată în oferta sa din materialele eparhiei aflătoare pe șantier.

Parohul Ioan Bunea din Năsăud, care avea în păstorire și filia Sângeorz-Băi, în calitate de reprezentant al Consiliului eparhial, a încheiat și semnat contractul cu antreprenorul în două exemplare originale, pe care le-a promovat spre aprobare, cerând autorizația de zidire, cu sfințirea pietrei fundamentale și începerii edificării bisericii. S-au anexat două modele de contracte și condiții speciale spre întregire și semnare de părțile contractante.

Înainte de începerea lucrării, însă și odată cu restituirea urgentă a acestora, urma să se trimită și actul de expertiză negativă de la inginerul județean, precum și actul de donație condiționată de la primăria comunală menționată. Depozitul de 51.400 lei, urma să se facă oda-

¹ Idem, document nr. 11/1935.

² Alexandru Daraban, *op. cit.*, p. 60.

³ *Ibidem*.

⁴ AAVFC, cota V-15-1932, document nr. 11/1935.

⁵ Alexandru Dărăban, „Demersuri pentru construirea bisericii ortodoxe Schimbarea la Față din Sângeorz-Băi”, în *Pisanii Sângeorzene*, Sângeorz-Băi, Anul II, 2013, nr. 8(12), p. 37.

tă cu aprobarea contractului de zidire¹.

Contractul privind edificarea bisericii s-a încheiat de cele două părți, respectiv părintele Bunea și Gheorghe Pleș, în Năsăud la data de 9 octombrie 1935, în sumă de 83.759 lei, cu o perioadă de garanție de 20 de ani². În toată această perioadă s-au făcut demersuri pentru aprovizionarea cu material lemnos necesar construirii bisericii către Societatea „Regna” care, la data de 21 octombrie 1935, a dat un răspuns negativ, spunând că nu poate satisface cererea parohiei pentru 150 metri cubi material lemnos³.

30 octombrie 1935 a fost ziua când a avut loc ședința adunării parohiale ortodoxe din Năsăud hotărând ca sfințirea pietrei fundamentale să aibă loc duminică, 3 noiembrie 1935, ora 12,30⁴. Tot în această ședință s-a hotărât întocmirea unei liste cu cei care să fie invitați la acest eveniment, printre aceștia numărându-se Oficiul parohial greco-catolic și preotul Aurel Chintăuan, Școala primară prin Maxim Lupoae, notarul comunal Oancea, Primăria comunală prin Grigore Ogâgău, medic de circumscripție dr. Oana, Percepția, Oficiul poștal, domnul Stupariu, Gara CFR, Jandarmeria, Administrația băilor „Hebe”, Administrația sanatoriului „Ciuta”, Administrația sanatoriului „Hebe”⁵. S-a mai hotărât la această adunare parohială din Năsăud și formula „Actului de fundație”:

„Ziditu-sa acest locaș de închinare cu hramul „Schimbarea la Față” în stațiunea Sângeorz-Băi, în zilele marelui rege Carol al II-lea (anul 1935-1936), Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române fiind Î.P.S. dr. Miron Cristea, Mitropolit al Ardealului dr. Nicolae Bălan, iar Episcop al Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului Nicolae Ivan, cel ce a avut inițiativa reînființării episcopiei de la Cluj, prin munca neobosită a preotului Ioan Bunea și cu sprijinul material al vizitatorilor din stațiune, precum și cu ajutorul administrației băilor Hebe”⁶.

Fabrica de cărămidă și țigle din Dicio-Sânmărtin, „Hercules” (județul Târnava Mică), a fost unitatea economică care a sprijinit ridicarea bisericii, demers inițiat la data de 7 decembrie 1935, trimițând la Sângeorz-Băi un vagon cu 7.072 țigle și 450 coame pentru biserica ce se construia⁷.

Lucrările de edificare a bisericii au decurs în liniște în această perioadă. În vara anului 1937 a avut loc o ședință a Parohiei ortodoxe din Sângeorz-Băi care constata terminarea edificării bisericii. S-a decis tipărirea unor invitații (imprimare la Tipografia Culturală Năsăud) în care se menționa că Parohia Ortodoxă Română din Sângeorz-Băi, cu onoare invita la sfințirea bisericii care urma să se facă în ziua de 18 iulie, orele 9,30 a.m., cu participarea episcopului Nicolae Colan al Clujului. Răspunsurile liturgice au fost date de corul mixt din Mijlocenii Bârgăului dirijat de preotul Augustin Pop. După terminarea actului sfințirii se mai anunța că se va face o recepție la casele episcopale, iar la 1,30 un banchet în sala restaurantului „Hebe”. Cei ce doreau a participa la banchet erau rugați să anunțe oficiul parohial cu cinci zile înainte. Tot în seara acelei zile urma să aibă loc un concert urmat de dans la sala „Hebe” în beneficiul bisericii, pentru acoperirea unor cheltuieli cu edificarea⁸.

Acestea au fost, în mare parte, demersurile pentru edificarea bisericii ortodoxe din stațiunea Sângeorzului, urmând ca sfințirea să aibă loc conform comunicatului publicat în ofi-

¹ AAVFC, cota V-15-1932, documentul nr. 6232/1935.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

⁴ Idem, documentul nr. 158/1935.

⁵ Idem, documentul nr. 159/1935.

⁶ *Ibidem*; Alexandru Dărăban, „Demersuri pentru construirea bisericii ortodoxe Schimbarea la Față din Sângeorz-Băi”, în *Pisanii Sângeorzene*, Sângeorz-Băi, Anul II, 2013, nr. 8(12), p. 38; Idem, *op. cit.*, p. 63-64.

⁷ *Ibidem*; Alexandru Dărăban, *art. cit.*, p. 38; Idem, p. 63-64.

⁸ AAVFC, cota V-15-1932, document nr. 99/1937.

Societăți, asociații, fonduri religioase și biserici ortodoxe construite în ținutul năsăudean în prima jumătate a secolului XX

ciosul Episcopiei, „Renașterea”:

La Sângeorz episcopul ortodox a fost salutat de autoritățile civile și de preotul unit, apoi s-a îndreptat spre Valea Hebe, unde e noua biserică¹. Bisericuță mică purta amprenta stilului bizantin, având două cupole și situată într-un bine ales. La poalele unui deal împădurit, dangătul clopotelor ei răsunau armonios și se răspândise până departe, unde zarea iar e închisă de alte dealuri împădurite². Iconostasul e o adevărată operă de artă, executată de elevii gimnaziului industrial din Prundu-Bârgăului, sub conducerea domnului prof. maestru Iosif Munteanu, după proiectul director C. Mihăilescu. Pe un fond albastru, plăcut ochiului, deasupra ușii împărătești era Crucifixul, Pantocratorul și Cina cea de taină, în care se vedeau și casele din jur, pictate după o închipuire destul de verosimilă. În dreapta și în stânga sunt scene biblice, executate artistic: Botezul Domnului, Intrarea în Biserică, Înălțarea Domnului. Iconostasul e aurit pe margini în chip foarte meșteșugit de zincografia Tizian din Cluj³.

La poarta bisericii episcopul a fost întâmpinat de părintele prof. Ioan Bunea. Într-o scurtă cuvântare a arătat importanța acestui sfânt locaș de închinare, zidit într-o stațiune balneară, aici urmând să se închine țărani din localitate și înalți demnitari veniți de departe. Va fi un loc de mângâiere pentru toți.

Episcopul a fost așteptat de un întreg sobor de preoți, dintre care amintim pe consilierii eparhiali dr. Sebastian Stanca, dr. Vasile Sava, protopop Alexandru Baba și preoții din împrejurimi.

După înconjurarea bisericii, în accentele armonice ale corului dirijat de părintele Augustin Pop și după ritualul obișnuit al intrării, episcopul a stropit și interiorul, apoi a urmat Sfânta Liturghie. Răspunsurile au fost date tot de același cor al părintelui Augustin Pop din Joseni. În timpul Sfintei Liturghii a fost hirotonit preot tânărul absolvent de teologie Iosif Florea și s-au sfințit odăjdii preoțești.

După Sfânta Liturghie, episcopul Nicolae Colan a rostit un cuvânt de învățătură adresat deopotrivă localnicilor, oaspeților din stațiune, precum și celor veniți din satele vecine. A arătat importanța pe care o are o biserică, că trebuie zidită chiar înainte de școală, de primărie și de alte instituții. Acestea sunt numai pentru unii, pe când biserica e pentru toți, tineri și bătrâni, bogați și săraci. În Sângeorz-Băi, biserica a fost necesară, știindu-se că în stațiune vin nenumărați oameni cu diferite probleme de sănătate. La Sfânta Liturghie s-a citit Evanghelia Slăbănogului din Capernaum. Episcopul a lăudat fapta frumoasă a credincioșilor care au contribuit la înălțarea acestui sfânt locaș de închinare. După aceea episcopul a botezat sutele de credincioși. La ora 1 s-a făcut o recepție în casa parohială, după care a urmat o masă frățască⁴.

Biserica „Sfinții Constantin și Elena” din Năsăud

Organizarea unei noi parohii ortodoxe în Năsăud este strâns legată de funcționarea, din 1863, a Gimnaziului Grăniceresc românesc, unde învățau și elevi ortodocși, atât urmași ai grănicerilor, cât și veniți din toate părțile Ardealului, căci „în acest gimnaziu va avea drept de a învăța ori și cine fără distingere de naționalitate și religie”⁵.

¹ Alexandru Daraban, *op. cit.*, p. 65.

² Idem, „Preoți-profesori de religie ortodoxă din Năsăud care au avut în păstorie credincioșii din Sângeorzul interbelic”, în *Pisania Sângeorzene*, Sângeorz-Băi, Anul III, 2014, nr. 1(17), p. 46.

³ *Ibidem*.

⁴ Iosif Naghiu, „Renașterea Ortodoxiei în Țara Năsăudului – Sfințirea bisericii din Sângeorz”, în *Renașterea*, Cluj, Anul XV, 1937, nr. 31-32, p. 1-2.

⁵ Virgil Șotropa, Nicolae Drăganu, *Istoria școalelor năsăudene*, Năsăud, 1913, p. 149.

În Năsăud, după 1918, s-au stabilit un număr considerabil de români ortodocși și aproximativ 130-150 de elevi ortodocși¹. Pentru nevoile acestora au funcționat ca profesori de religie preoții Ilarion Boțiu, Valerian Simiganovschi și Ilarion Boțiu. Cel care a rămas în Năsăud, desfășurând o activitate rodnică a fost Victor Susa.

Pe plan local nu s-a reușit să se obțină un teren pentru construirea noii biserici și a unei case parohiale, cererile fiind refuzate de Administrația Fondurilor Grănicerești. Victor Susa alături Berindei Laurențiu – epitrop prim, au adresat un memoriu Ministerului Cultelor la data de 14 ianuarie 1926, în care propuneau să li cedeze biserica reformată și în ultimă instanță să li se dea un teren, specificându-se că în anii 1890-1893 s-a înființat aici la Năsăud o parohie ortodoxă și o capelă care să ocrotească pe elevii ortodocși de la școlile de aici și să-i ferească de atacurile maghiare și ale catolicismului. La început s-a avut în vedere numai elevii, dar mai târziu s-au făcut și treceri la legea ortodoxă, astfel că în acele zile comunitatea din Năsăud, după statistica oficială, număra 177 suflete, afară de numărul de vreo 170 elevi de școală (liceu, școală normală, școală secundară de fete și școala de meserii). Afară de aceasta s-au făcut multe treceri prin satele din jur, dintre care amintim Sângeorgiul Român cu 33 și Maieru cu 73 suflete. Apoi se măreau numărul funcționarilor ortodocși de la oficiile comunale și de stat și a profesorilor de școli. Cu toate acestea, credincioșii ortodocși nu aveau unde să se roage. Capela era o casă mică în care abia încăpeau 50 inși, fiind umedă, stricăță și ascunsă după un gard. Celelalte culte aveau adevărate domuri, iar ortodocșii stăteau ca în catacombă. Existau patru confesiuni străine: greco-catolică - cu biserică, având credincioși în majoritatea orașului, apoi romano-catolică cu o biserică, casă parohială în cea mai bună stare și cu un număr de numai 5 credincioși, apoi reformată cu biserică zidită în anul 1901, cam stricăță, cu casă parohială, aproape în ruină, cu numai 3 credincioși și apoi biserica luterană-săsească în stare mai bună, dar asemenea numai cu 4-5 credincioși, însă susținută cu bani străini germani. Preoți aveau toate, în afară de cea luterană. Cea reformată avea un preot bătrân care nu știa românește, dar cu toate acestea primea salariu de la statul pe care până mai ieri îl bârfeau. Biserica reformată a fost zidită cu scop vădit de propagandă ungurească în acest ținut curat românesc. Locuitorii contemporani își aminteau că fără să se simtă lipsa fără credincioși s-a trezit într-o bună zi cu o biserică reformată în spate. Avându-se în vedere că această confesiune ungurească nu mai avea decât 3 suflete, nemaiavând pentru cine să existe. În continuare se menționa că având în vedere trecutul său atât de puțin demn pentru o biserică și cu atâta jignire pentru întreg poporul român din acest ținut și mai ales scopul înființării, având în vedere că Statul Român prin acordarea salariului preotului ei, persistă în a menține o situație rușinoasă și luând apoi în considerare că biserica ortodoxă, umilită până ieri, dar prin meritele ei ajunsă dominantă azi în stat, nu are petec aici în Năsăud nu are locaș propriu de închinare – cel în care se face serviciul este proprietatea Fondurilor Grănicerești și luând în considerare numărul mare al creștinilor ortodocși de aici, care se înmulțea pe zi ce trece, cereau ca să le fie ascultat glasul și a afla modalitatea ca prin răscumpărare sau altă metodă să se poată intra în posesia bisericii reformate. Reparații și alte cheltuieli ce trebuiau suportate le-ar fi suportat credincioșii de aici, dar a-și zidi o biserică nouă nu puteau, mai ales că ploile din iarnă au golit casele și a sărăcit poporul. Biserica ortodoxă din Năsăud nu avea nici o sursă de venit, Comisia de ocol pentru expropriere nici nu a vrut să discute asupra cererii de a-i acorda un intravilan pentru edificarea bisericii. Credeau că erau în drept a cere ca măcar un locaș de închinare din cele ce existau să li se dea. Rugau, în încheiere, să-și întoarcă fața către ei, exprimându-și înalta considerațiune către forurile în drept².

La data de 16 ianuarie preotul prof. Ilarion Boțiu a revenit cu alt memoriu către ministrul

¹ Ioan Bunea, „Biserica ortodoxă română năsăudeană”, în Plaiuri Năsăudene, București, 1944, nr. 11-12, p. 12.

² SJANBN, Oficiul parohial ortodox român Năsăud, dosar 15(1896-1934), f. 40(f-v).

Societăți, asociații, fonduri religioase și biserici ortodoxe construite în ținutul năsăudean în prima jumătate a secolului XX

cultelor în care prezenta doleanțele și dorințele ortodocșilor din Năsăud¹. Tot Ilarion Boțiu a convocat o adunare generală extraordinară în 15 noiembrie 1928, având în vedere că lucrările pentru edificarea bisericii erau începute, au luat măsura de a se vinde în țară 200.000 ilustrate cu chipul Regelui, autorizația fiind obținută de directorul Școlii Normale Sandu Manoliu. Totodată în această adunare s-a anunțat deschiderea pentru ajutor în a construi biserica de către Regiunea Silvică Bistrița². Li s-a mai aprobat de către Ministerul Sănătății și Ocrotirii Sociale ca parohia să strângă sumele necesare în scopul construirii bisericii prin cinci registre chitanțiere a câte 2.000 chitanțe, făcând colecte, care să circule în cuprinsul întregii țări timp de un an³.

Preotul Victor Susa a alcătuit un comitet de construcție a bisericii în frunte cu patriarhul Miron Cristea și episcopul Nicolae Ivan care, împreună cu consiliul parohial în fruntea căruia se afla inginerul silvic Constantin Tipa și directorul Școlii Normale Sandu Manoliu, au adunat fondurile necesare⁴. Planurile pentru biserică și casa parohială au fost făcute de inginerul Teodor Simon, profesor la gimnaziul năsăudean.

În 22 decembrie 1930 Fondurile Grănicerești au binevoit să le acorde dreptul de a oficia serviciile divine în capela internatului nou, în mod alternativ, cu greco-catolicii⁵.

Demersul lui a avut sorți de izbândă în anul 1930 când fostul elev al gimnaziului năsăudean, Miron Cristea, ajuns patriarh și episcopul Nicolae Ivan au prezentat cererea năsăudenilor ortodocși în cele două camere ale parlamentului țării cu scopul de a determina Fondurile Grănicerești măcar să le vândă un teren pentru construcția bisericii ortodoxe. În urma celor întreprinse și prezentate mai sus, Episcopia Ortodoxă din Cluj a cumpărat terenul necesar de la Fondurile Grănicerești cu suma de 150.000 lei⁶.

În iarna anului 1933 preotul și profesorul Victor Susa a decedat, iar casa parohială era ridicată în roșu în 1935.

Pentru a-i continua misiunea, a fost numit la Năsăud ca preot și profesor Ioan Bunea, licența în teologie și filosofie⁷. Acesta întemeiază două societăți religioase, Societatea „Sfântul Gheorghe” a elevilor ortodocși din Năsăud și o filială a „Societății Ortodoxe a Femeilor din România”. Aceste două societăți l-au sprijinit pentru a aduna fonduri în vederea construirii bisericii. Au făcut donații credincioșii din Năsăud, patriarhul Miron Cristea, episcopul Nicolae Ivan, Mitropolia Bucovinei, neurologul Gheorghe Marinescu, viceguvernatorul Băncii Naționale C. T. Teodorescu împreună cu soția, băncile „Albina” și „Mercur” din Sibiu, banca „Vatra” din Cluj, banca „Aurora” din Năsăud, primăriile din Năsăud și Telciu, Direcția Silvică Bistrița și alți donatori⁸.

La 29 septembrie 1938 a fost pusă piatra de temelie la noua biserică de către episcopul Nicolae Ivan. Biserica a fost ridicată de o echipă condusă de maistrul Gheorghe Pleș în schimbul sumei de 350.000 lei. O contribuție prețioasă la ridicarea bisericii a avut-o inginerul silvic Dumitru Tomuța. A fost ridicată, acoperită și tencuită până în 1939, când părintele și profesorul Bunea a fost transferat la Seminarul Pedagogic Universitar din Cluj. Biserica cu hramul „Sfinții Constantin și Elena” are o arhitectură în stil brâncovenesc-bizantin în formă de cruce, cu pridvor, cu trei turlă cu acoperiș în formă de clopot, de dimensiuni mici. Biserica a

¹ *Ibidem*, f. 51.

² *Ibidem*, f. 54.

³ *Ibidem*, f. 56.

⁴ *Ibidem*, f. 124 (f-v).

⁵ *Ibidem*, f. 134.

⁶ AAVFC, cota III-124-1920, contract de vânzare-cumpărare nr. 549/1928; document nr. 3011.

⁷ Leon Pop, *Ortodoxia la Năsăud*, Cluj-Napoca, Renașterea, 2014, p. 56-57.

⁸ SJANBN, Oficiul parohial ortodox român Năsăud, dosar 16 (1935-1939), f. 2.

fost sfințită în 19 noiembrie 1939 în timpul slujirii preotului Augustin Faur de protopopul de Bistrița, Victor Mureșan¹.

Biserica „Sfântul Dumitru” din Feldru

Primul demers oficial privind intențiile de a construi o biserică în Feldru i-au aparținut preotului Victor Susa. La data de 31 martie 1931 trimite o adresă către Episcopie în care specifica că Șofroni Dumitru din Feldru s-a prezentat de mai multe ori la el și a mărturisit că el vrea să înalțe o bisericuță ortodoxă pe grădina sa din acel sat. El făgăduia în acest scop o jumătate de iugăr din grădina sa, precum și aproape întreg materialul necesar construirii și cerea să i se încuviințeze înălțarea sfântului locaș. Susnumitul a făcut vot la Mănăstirea Neamț că va înalța biserică ortodoxă pe locul și în satul său, de 20 de nevoindu-se spre ași duce la îndeplinire acest scop, ideea vedeniei Sfintei Treimi, ce zice că a avut, preocupându-l și crezând că are datoria să înalțe biserica.

Părintele Susa afirma că propunerea și rugămintea lui era susceptibilă de a se realiza, pentru că în Feldru aveau un număr de 70 suflete, cei mai mulți au fost trecuți la ortodoxie prin divorț. Grădina respectivă era la marginea satului, însă într-o poziție frumoasă, deasupra satului, ea putând fi de folos și acestora care cu vremea s-or înmulți, dar și altora care ar cerceta-o și ar îndrăgi-o cu vremea. Din acest început modest s-ar putea organiza o parohie ortodoxă². Până atunci credea că vor putea găsi un călugăr care s-o deservească zilnic cu slujbe ca la mănăstire și putând-se organiza câte puțin numărul destul de important de credincioși din valea aceasta. Mai ruga pe cei de la episcopie să binevoiască a lua în dezbatere chestiunea aceasta și întrucât o găsea vrednică de soluționare, să dea instrucțiunile și ordinele necesare³.

Episcopia trimitea o adresă către Protopopiatul Bistrița în care anunța că în urma comunicării făcută de preotul Victor Susa, încuviința frumoasa intenție a credinciosului Șofroni Dumitru din Feldru de-a zidi pe cheltuială proprie o biserică pe grădina sa de acolo. Pentru atingerea acestui scop Episcopia recomanda că era necesar ca grădina, în mărimea necesară și dacă e teren propriu clădirii de biserică, să o intabuleze pe Episcopia Ortodoxă din Cluj, să se prezinte planul și devizul pentru biserică, deplin corespunzătoare ca mărime și mai ales în comparație cu frumoasele biserici din acea regiune grănicerească, preotul profesor Victor Susa din Năsăud să consemneze într-u tablou pe toți credincioșii din Feldru după familie și gen, tablou care să fie trimis Episcopiei și să se dovedească că sunt mijloacele necesare reclamate de acea zidire, că toate cheltuielile le va suporta credinciosul Șofroni Dumitru singur sau, eventual, împreună cu alți credincioși, împreună cu sumele necesare de fiecare, fără a solicita vreun ajutor bănesc de la stat sau Episcopie, cunoscându-se criza financiară existentă în țară⁴. La rândul-i, protopopiatul trimitea această încuviințare parohiei din Năsăud în care se relaua condițiile puse de Episcopie⁵. Șofroni Dumitru s-a prezentat la sediul parohiei din Năsăud unde a dat o declarație scrisă în care specifica că averea lui imobilă era de un sfert de iugăr de pământ, valoarea acestei averi era de 2.000 lei, destinația donației era făcută în exclusivitate construirii bisericii un urma vedeniei pe care a avut-o, donația consta din 300 stânjeni pentru biserică, iar 100 stânjeni pentru casa parohială, cerea ca să se ia în considerație ca fiul lui, Simion, dacă va avea înclinație de a se face preot și va întruni toate condițiile, să fie preferat înaintea altora și se obliga a da materialul de construcție și a depune

¹ Leon Pop, *op. cit.*, p. 58-59.

² Alexandru Dărăban, „Structuri ecleziastice ortodoxe în ținutul năsăudean în prima jumătate a secolului al XX-lea”, în *Pisania Sângeorzene*, anul XIII, 2024, nr. 2(138), p. 31.

³ AAVFC, cota V-15-1932, document nr. 37-1931 (f-v).

⁴ Idem, document nr. 116/1932 către Oficiul protopopesesc Bistrița (11 ianuarie 1932).

⁵ SJANBN, Oficiul parohial ortodox român Năsăud, dosar nr. 20, f. 3.

Societăți, asociații, fonduri religioase și biserici ortodoxe construite în ținutul năsăudean în prima jumătate a secolului XX

toate stăruințele pentru adunarea fondurilor necesare la ridicarea bisericii¹.

În demersul construirii bisericii li s-a aprobat de către Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale autorizația către Parohia ortodoxă din Năsăud să strângă sumele necesare în scopul construirii bisericii din Feldru prin 400.000 cărți poștale ilustrate a 10 lei bucata².

Între timp, după decesul preotului Susa, a fost numit preotul profesor Ioan Bunea care reia comunicarea cu Episcopia în ce privește donația lui Șofroni Dumitru și construirea bisericii din Feldru³.

La data de 27 decembrie 1933 s-a întocmit contractul de donație având ca donator pe Șofroni Dumitru, primitorul donației Ioan Bunea, martori pe Octavian Berindei și C. Albu în care se specificau următoarele:

1. Dumitru Șofroni, căsătorit cu Ionașc Firoana, donau pentru totdeauna cu drept de proprietate și intabulare din realitățile cuprinse în coala funduară a comunei Feldru o suprafață de 300 stânjeni, conform schiței anexate;
2. Episcopia ortodoxă română primea această donație în scopul de a edifica biserică pe locul donat;
3. Donația se evalua la suma de 3.000 lei;
4. Episcopia primea cu mulțumită donația primită;
5. Donatorii prin semnarea contractului dădeau puteri depline primitorului donației, să intabuleze cu drept de folosință și proprietate pe realitățile donate⁴.

Acest contract a fost aprobat de Consistoriul Episcopal din Cluj la data de 30 decembrie 1933, purtând semnătura episcopului Nicolae Ivan și a lui Laurențiu Curea ca secretar⁵. Totodată despre această operațiune a luat cunoștință Judecătoria rurală Rodna, secția cărți funduare Năsăud, la data de 25 mai 1934 când a dispus modificarea cărții funduare conform celor prevăzute în respectivul contract⁶.

În cursul lunii aprilie 1935 parohia din Năsăud cerea Episcopiei încuviințarea pentru începerea edificării bisericii⁷. La data de 20 mai 1935 li se comunica că li se aprobă zidirea bisericii, cu condiția anexării unei cereri în scris a credincioșilor, care cerere s-a și făcut la 15 aprilie 1935⁸.

Pretura plasei Rodna a dezbătut în procedură de urgență cererea parohiei din Feldru să-i fie eliberată autorizația de construire a bisericii pe hotarul comunei. Oficialii primăriei s-au deplasat la fața locului găsind teritoriul apt pentru edificare. Deoarece edificiul proiectat era de utilitate publică a hotărât să ceară avizul Serviciului tehnic județean din Bistrița, dar și către Pretura plasei Rodna⁹.

Pretura plasei Rodna a dezbătut în procedură de urgență cererea Parohiei ortodoxe din Năsăud, a propus ca această cerere să fie respinsă, precizându-se că planul anexat la cererea înaintată nu era vizat nici de serviciul tehnic și nici de cel sanitar județean, cereau pentru construirea bisericii un teren de cel puțin 5 iugăre cadastrale, numărul credincioșilor ortodocși, conform registrului de stare civilă, era numai de 9 inși, intenționându-se a se produce „dihonie” între frații aceluiași neam, administrația comunei nu putea veni nici în ajutorul ma-

¹ AAVFC, cota V-15-1932, document al oficiului parohial ortodox român Năsăud din 14 iulie 1932.

² SJANBN, Oficiul parohial ortodox român Năsăud, dosar nr. 20, f. 13.

³ AAVFC, cota V-15-1932, documentul oficiului parohial ortodox român Năsăud nr. 115/1933.

⁴ SJANBN, Oficiul parohial ortodox român Năsăud, dosar nr. 20, f. 35.

⁵ AAVFC, cota V-15-1932, document nr. 5452-1933.

⁶ Idem, document nr. 720/1934; Oficiul parohial ortodox român Năsăud, dosar nr. 20, f. 37.

⁷ Idem, cota V-15-1932, document nr. 234/1935; Idem, f. 37.

⁸ SJANBN, Oficiul parohial ortodox român Năsăud, dosar nr. 20, f. 42 și f. 46.

⁹ *Ibidem*, f. 43.

joritarilor, care număra în comună peste 3.200 credincioși și nici în ajutorul ortodocșilor chiar fără credincioși să-și înființeze o filie în comună¹.

Totodată prim-pretorul plasei Rodna a cerut anularea de drept a hotărârii favorabilă a consiliului comunal din Feldru privind construirea bisericii din data de 2 august 1935². Totuși, la data de 19 august 1935 primarul comunei Feldru, Octavian Iloaie a dat voie ca pe terenul cu pricina să se clădească o capelă în lungime de 14 m. și lățime de 6 m., constând dintr-o sală de rugăciune, conform planului aprobat de serviciul tehnic, deplasându-se la fața locului³.

La data de 30 septembrie 1935 protopopul ortodox al Bistriței, Victor Mureșanu anunța Episcopia că s-au început lucrările la biserica din Feldru, pereții erau gata și în săptămâna ce va urma va fi pusă sub acoperiș⁴. Protopopul anunța Episcopia la 15 iunie 1936 că biserica în construcție din Feldru era sub acoperiș și pusă la adăpostul intemperiilor și se nădăjduia că în vara, respectiv până la toamna aceluia an, se va termina⁵.

Între timp a fost numit preot în Năsăud Ioan Bunea care anunța Episcopia, la 10 aprilie 1937, că biserica din Feldru e deja acoperită. În vara anului ce a trecut nu s-a putut face nimic. După Paști credea că se vor putea relua lucrările. Amintea că aduc nisip, lețuri, în vederea continuării lucrărilor⁶.

În anii următori nu mai avem nici o știre că s-ar fi lucrat la biserică, probabil că între timp se declanșase războiul, comuna fiind inclusă în teritoriul ocupat de maghiari în urma dictatului de la Viena.

La conducerea Parohiei ortodoxe din Năsăud, în această perioadă tulbure, fusese desemnat preotul Vasile Puica. A anunțat Consiliul Eparhial în 21 aprilie 1943 că în filia Feldru exista o biserică zidită între anii 1936-1939, pusă sub acoperiș, însă neterminată. Menționa că existau un număr important de credincioși pe care nu-i putea păstori, neavând biserică unde să-i adune. La sosirea lui ca preot a aflat despre această stare de lucruri, apoi timpurile rele care au urmat după 1940 nu au fost prielnice pentru a continua lucrul. A constatat că preotul unit din Feldru le făcea tot felul de șicane credincioșilor ortodocși, aceste fapte determinându-l să reînceapă lucrul la biserică pentru a putea fi adusă în stare de folosire. A înaintat o cerere către Societatea „Regna” ca să-i livreze materialul lemnos necesar pentru terminarea bisericii conform unui deviz anexat⁷, cerere care le va fi aprobată în 20 mai 1944⁸.

La data de 4 iulie 1944 făcea cunoscut episcopului și consiliului eparhial din Cluj că biserica din Feldru nu era terminată. Spera ca războiul să se termine și să poată termina această biserică. A întocmit un deviz din care reieșea că mai era nevoi de 12.000 pengo (moneda maghiară din timpul ocupației)⁹.

La data de 12 decembrie 1944 i s-a aprobat de către Episcopie suma de 3.000 pengo drept ajutor pentru biserică¹⁰. La data de 23 mai 1945 s-a mai trimis către protopopiat suma de 90.000 lei pentru terminarea bisericii din Feldru¹¹.

În urma consfătuirii avute cu credincioșii din Feldru în ziua de 29 iunie 1946 s-a hotărât să se sfințească în mod provizoriu biserica până la terminarea completă. Propuneau ca zi de

¹ *Ibidem*, f. 45.

² *Ibidem*, f. 44.

³ *Ibidem*, f. 48.

⁴ AAVFC, cota V-15-1932, document nr. 270/1935.

⁵ Idem, document nr. 288/1936.

⁶ SJANBN, Oficiul parohial ortodox român Năsăud, dosar nr. 20, f. 55(v).

⁷ *Ibidem*, f. 57.

⁸ *Ibidem*, f. 75.

⁹ *Ibidem*, f. 79; AAVFC, cota V-15-1932, document nr. 42/1944.

¹⁰ SJANBN, Oficiul parohial ortodox român Năsăud, dosar nr. 20, f. 81-82.

¹¹ Idem, dosar nr. 14, f. 345.

Societăți, asociații, fonduri religioase și biserici ortodoxe construite în ținutul năsăudean în prima jumătate a secolului XX

sfințire să fie ziua de 28 iulie¹.

La data de 4 iulie preotul Puica anunța despre cele hotărâte în consiliul parohial despre data sfințirii. Pentru susținerea acelor intenții mai aducea unele completări privind isprăvirea părții lăuntrice a bisericii, că mai urma tencuitul în exterior și că preotul greco-catolic din Feldru, Traian Buzilă, începuse o mare acțiune de prozelitism².

În urma demersului făcut de preotul paroh Puica, Oficiul protopopesc ortodox din Bistrița, prin persoana preotului Victor Mureșanu, anunța Episcopia că în ziua de 25 august 1946 s-a săvârșit târnosirea provizorie a bisericii din Feldru. Actul târnosirii s-a săvârșit împreună cu părintele protoiereu-vicar Alexandru Baba de la Alba Iulia, fiind de față peste 1.000 credincioși, dintre care cei mai mulți greco-catolici. Se mai aduceau laude părintelui Vasile Puica care și-a pus tot sufletul pentru terminarea bisericii investind din propriile sale economii 1 milion de lei. Totodată a lucrat cu râvnă la cimentarea ortodoxiei în Năsăud și pe Valea Someșului în ciuda vremurilor vitrege și în ciuda tuturor persecuțiilor care i s-au făcut. Făcea propunerea de a se înființa parohie din filia Sângeorz-Băi pentru a purta mai bine de grijă credincioșilor ortodocși din zonă, împărțind sarcinile pastorației cu Năsăudul³.

Patrimoniul bisericesc ortodox din această zonă s-a „îmbogățit” în anul 1948 când biserica greco-catolică a fost scoasă în afara legii, fiindu-le confiscate toate bunurile. Nici până în ziua de astăzi nu se menționează pe site-urile acestor parohii că au fost acele biserici ale greco-catolicilor, cu o singură excepție, Biserica „Sfântul Nicolae” biserica parohiei din Sângeorz-Băi I.

¹ Idem, dosar nr. 20, f. 91.

² AAVFC, cota V-15-1932, document nr. 60/1946.

³ Idem, document nr. 237/1946.

Băile de la Sângeorgiu Comitatul Bistrița-Năsăud

Petrecând de mai multă vreme la băile de la Sângeorgiu, care din punctul de vedere al calității și bunătății apei pot fi numărate între cele dintâi ape minerale din Europa, mi-am propus a scrie ceva despre sezonul din anul acesta, creând, că prin aceasta voi face un bun serviciu publicului românesc.

Mai întâi primit, că după cât știu eu, aceasta este unica baie din întreagă Transilvania, care este și proprietate românească și în administrație românească. Este proprietatea comunei Sângeorgiu, o comună românească cu 3 mii de suflete, exarendată de o societate acționară, „Hebe”, pe timp de 30 de ani.

Comuna Sângeorgiu se află pe Valea Someșului Mare între Năsăud și Rodna două ore și jumătate de la Năsăud și o oră de la Rodna, iar de la Bistrița, unde este cea mai aproape gară, de circa 3-4 ore cu trăsura.

Izvoarele de aici, în număr de 5, sunt unele din cele mai vestite în Europa, atât prin cantitate, cât și prin calitate. După analiza cantitativă izvorăsc în decurs de 24 de ore peste 420 de hectolitri, iar după analiza calitativă, făcută mai pe urmă de domnul profesor Ludwig din Viena la 1885, s-au constatat din 10.000 echivalenți de apă următoarele substanțe chimice:

Chlorcaliu.....	3,3528
Chlornatriu.....	24,8780
Natron dublu acid carbonat.....	34,5699
Calciu dublu acid carbonat.....	18,2187
Magneziu acid carbonat.....	5,2186
Oxidul de fier acid carbonat.....	0,1535
Acid silicic acid carbonat.....	0,5356
Urme bine cunoscute de litiu și brom	

Suma: 86,9271

Ar face foarte bine societatea acționară „Hebe”, dacă pe baza analizei chimice ar publica o broșură, în care să se facă comparațiune din acest punct de vedere cu celelalte izvoare minerale de acest soi din Europa, dar totodată ar face bine să publice datele statistice, câte numai se află în privința efectelor acestor izvoare, respectiv în privința bolilor ce s-au vindecat prin această apă. Cunosce și eu în persoană mulți, care s-au vindecat de boli de stomac și peste tot de digestie, de reumatism, de ficat, etc.

De notat este că aceste băi numai de circa 30 de ani au început a deveni cercetate de oaspeți, iar exportul a început numai de vreo 15 ani, de aceea nu este a se lua în nume de rău, dacă mai lipsește mult din confortul cum se află la alte băi vestite, dar cu timpul toate se vor face și până acum s-a făcut un bun început. Societatea a ridicat un grandios hotel cu o mulțime de odăi ce se închiriază la oaspeți cu prețuri relativ moderate de la 50 cr. până la 1 fl. 20 cr. pe zi.

Pe timp îndelungat se dau și mai ieftin. În anul acesta s-a clădit o frumoasă și bine aranjată scaldă rece cu 4 bazine și circa 50 cabine. În anii din urmă s-au făcut o mulțime de plantațiuni, care nu peste multă vreme au să deie o frumoasă pădure. Hoteluri sunt 2, unde poate să capete omul întreg vîptul în abonament la zi cu 1 fl. 20 cr. Un oaspe poate ieși la zi cu

spesele de 2 fl. 50 cr. - până 3 fl., ceea ce la puține băi se va putea întâmpla. Dimineața și seara cântă o bună muzică, angajată pentru întreg sezonul. Pentru distragerea oaspeților se aranjează în fiecare Duminică baluri, iar peste săptămână concerte, tombolă, etc. Pentru iubitorii de frumuseți naturale se aranjează excursiuni la Valea Vinului, o scaldă în pădure de molid ce se poate face în vreo 2 ore, unde poate să guste omul cele mai pitorești prospecte, unde se află calde reci de o temperatură de 7-9° C. Dar apoi se pot face excursiuni prin munți, care sunt foarte aproape, între care excursiuni mai recomandabilă este la pasul Rotunda, unde se poate ajunge în 5 ore, prin urmare se poate face ușor peste zi.

Iubitorii de etnografie mai află aici un popor românesc compact, laborios și în toată privința întreg. Întreg ținutul este românesc, care își conservă cu multă scumpătate limba, obiceiurile și portul frumos și necorupt.

Mai accentuez la acest loc, că a fost fericită ideea acelor care au întemeiat societatea „Hebe“, pentru că s-a înconjurat primejdia de a cădea aceste izvoare în mâini străine, care umblau mai înainte să le cumpere sau să le exarendeze de la comună. Scopul de frunte al acestei societăți n-a fost speculativ, ceea ce se dovedește prin împrejurarea, că în 11 ani n-a împărțit nici un creștar din dividende, ci a lăsat-o pentru a se continua cu dânsa ameliorările stabilimentelor, ci scopul a fost ridicarea acestor calde și, mai presus de toate, conservarea caracterului românesc al acestei calde, ca așa să aibă și Românii din această țară, precum și cei din vecinătate, un punct de întâlnire, unde să nu fie supărați și șicanați de nimeni, precum s-a întâmplat la alte calde din țară. Că a fost bună sau rea această idee, o va dovedi viitorul, dar mi-se pare că o dovedește și prezentul, după cum vom vedea mai la vale.

În anii din urmă s-au fost ridicat multe obiecțiuni față cu direcțiunea societății, între care erau: pentru-ce s-a clădit întâi hotelul și nu caldele, pentru ce s-a clădit în stil așa mare; pentru-ce nu se îngrijește de un administrator mai corespunzător, care să știe primi și trata oaspeții? Este adevărat, că practic lucru n-a fost de a clădi cu un capital fundațional de 10.000 fi. un hotel în valoare de 28.000, care ca atare luat nu poate aduce interesele recerute, dar cu toate aceste rău nu este, că s-a clădit, lipsa lui era foarte simțită și în cele din urmă societatea nu are pierdere, pentru-că acesta are să fie la timpul său răscumpărat. Dacă se vor clădi și scălzile cele calde pe baza cărora se va putea face reclamă mai extinsă, se speră, că caldele vor fi mai bine frecventate, prin urmare și hotelul va aduce procente capitalului său.

Încât privesc imputările față cu administratorul, această întrebare s-a îndreptat deja, pentru că direcțiunii i-a succes a lua un administrator, care trebuie să mulțumească pe fiecare, în persoana directorului de la școala fundațională, dl. Mihail Domide, un bărbat nu numai cu pricepere în afacerile lui concrete, dar de un zel și tact rar și cu inimă pentru prosperarea scaldelor. De când a primit acest domn funcțiunea sa, s-au și îndreptat foarte multe lucruri, s-au făcut multe ameliorări, iar publicul este pe deplin mulțumit.

Am pomenit pe scurt aceste împrejurări, pentru ca publicul cel mare să vadă stăruințele societății „Hebe“ întru a promova progresul acestor stabilimente și întru a realiza intențiunea de a face din aceste calde un centru de convenire mai ales pentru Românii din toate părțile, unde să se poată cunoaște, unde să-și poată petrece nejenăți de nimeni și în spirit românesc, unde să-și poată schimba ideile și unde, pe banii lor, să-și poată afla momente plăcute de distracție.

Și se pare că realizarea intențiunii societății „Hebe“ nu este departe. Numărul oaspeților din acest an peste tot s-a înmulțit ca niciodată până acum. Pe când în anii trecuți abia am ajuns la 100 familii, în anul acesta până astăzi sunt 140, dinte care absolut majoritate sunt Români de prin toate părțile, după cum se va vedea din următoarea nominare: Dănilă Lica, avocat din Bistrița; Ioan Florian, președinte de tribunal din Odorheiul Secuiesc; Anton George, asesor la Sedria orfanală din Bistrița; Silviu Bolfa, cancelist pensionat din Năsăud; Gherasim Domide, preot din Rodna; Dr. Leon Scridon, pretor din Bistrița; Sever Orban, preot din Coșna; George

Băile de la Sângeorgiu. Comitatul Bistrița-Năsăud

Șandor, proprietar din Cuieșd; Maxim Pop, profesor din Năsăud; Andrei Vodă, preot din Ormeniș; Vladimir de René, preot din Margina (Bucovina); Dr. Artemiu Publiu Alexi, profesor din Năsăud; August Frățilă din Bârlad (România); Dr. Teodor Mihali, avocat din Dej; Al. de Frank din Bistrița; Alexandru Hangea, locotenent din Odorheiul Secuiesc; Gavril Precup, student filosofie din Piatra; Ileana Miron Ruști din Leșu; Ioan Niculescu, director de liceu din Botoșani (România); Christi Mani din Botoșani; Simeon Mândrescu, student în litere din București; Eugen Crișan, mare proprietar din Reghin; Victor Dihon, învățător din Bucovina; Ioan Lupoae, profesor din Năsăud; Gavriil Ruști, plugar din Măgura; Vasile Gr. Borgovan, profesor din București; Gavrilă Vertic, jude de tribunal din Bistrița; Ilariu Hodoș, profesor din București; Solomon M. Haliță, profesor din Bârlad; Popeneciu, protojude din Bran; Dr. Emil Filipan, medic din Năsăud; Galaction Șagău, protopop din Idicel; Ioan Nicoară, student filosofie din Feleac; Mihail Orbonaș, avocat din Reghinul-săsesc; Ioan Gheție, profesor din Năsăud; Scarlat Balint, comerciant din București; Ilie Nedelcu, căpitan cesaro regesc din Bistrița; Gregoriu Drăgan, învățător din Ilva-mare; Mihail Mihălaș, căpitan cesaro regesc din Olmutz; Dr. Alexandru Pop, medic din Réva-Ujfalu (Banat); Samoil Poruț, consilier ministerial pensionat din Bistrița; Iacob Pop, învățător din Năsăud; Gavrilă Man, avocat din Bistrița; Anastasia Rotar din Feldru; Gregoriu Moisil, vicar foraneu din Năsăud; Ioan Isip, protojude pensionat din Rodna; Ioan Jarda, director școala fundațională din Năsăud; Iuliu Pop, învățător din Năsăud; Maria Fizeșan, din Abrud; Vasilie Popițan, căpitan pensionat din Bistrița; Iacob Morariu, oficial poștă pensionat din Bistrița; Maria Radoicov, soție de căpitan din Rusciuc (Bulgaria); Ioan Ciocan, director gimnaziul din Năsăud; Victor Tomovici, oficial consistorial din Cernăuți (Bucovina); Gavriil Scridon, profesor gimnaziul din Năsăud; Alexandru Nemeș, jude regesc din Orăștie; Luchi József, maior de honvezi din Bichiș-Giula; Agafta Goran, preoteasa din Kozárvár; Dr. Paul Tanco, profesor gimnaziul din Năsăud; Teodor Cotuțiu preot din Diug.

Este impunător a vedea o societate românească atât de frumoasă și atât de aleasă. Orice petrecere, orice excursiune are caracter românesc. Amintesc de o excursiune ce s-a făcut în 30 iulie la Valea Vinului, la care au participat peste 70 persoane. Dintre baluri amintesc cel de la 27 iulie, care s-a aranjat de către junimea universitară aflătoare la scalde cu scop filantropic, la acela a participat foarte multă lume, așa încât la Quadrille abia au încăput în spațioasa sală a hotelului. Deie Dumnezeu ca pe anul viitor să se adune un public românesc și mai numeros.

Sursa: *Tribuna*, Sibiu, Anul VII, 1890, nr. 170, p. 678-679 (articolul este semnat cu pseudonimul *Peregrinul*).

Activitatea desfășurată de dr. Laurențiu Oanea în anul 1936 prezentată în presa vremii

ALEXANDRU DĂRĂBAN

În urma alegerilor din decembrie 1933, dr. Laurențiu Oanea a rămas în afara vieții parlamentare centrale, cu toate că la nivel de țară Partidul Liberal – Duca a câștigat alegerile. În județul Năsăud au fost aleși senatori Anastasiu Bejan și profesorul Ioan Partenie¹.

În primăvara anului 1936, la data de 16 aprilie, a fost convocată adunarea generală a acționarilor Băncii Creditul Social București, în ședința căruia s-a ratificat componența consiliului de administrație al cărui component a fost și dr. Laurențiu Oanea².

La începutul lunii martie 1936 a avut loc o ședință a consiliului de administrație al cooperativei „Regna” în care, președintele cooperativei dr. Laurențiu Oanea, aducea la cunoștință tuturor studenților de la toate facultățile din țară, care erau descendenți de grăniceri năsăudeni și care erau îndreptățiți a primi bursă de la Fondurile Grănicerești pe anul de studii 1935-1936, să-și înainteze cereri individuale însoțite de certificate eliberate de facultăți prin care dovedeau că erau înscriși și frecventau cursurile sau pregătesc examene de licență sau doctorat până la data de 15 martie a anului 1936. Cei din Cluj erau îndrumați a-și înainta cererile d-lui dr. Nicolae Drăganu – primarul orașului sau părintelui dr. Titus Mălaiu. Cei din București, Cernăuți, Chișinău și Timișoara trebuiau să-și trimită cererile pe adresa d-lui Pantelimon Gagea, B-dul Vintilă Brătianu, nr. 10 din București³.

În data de 23 martie 1936 s-a ținut la Năsăud o nouă ședință a consiliului de administrație al „Regnei” în care s-a hotărât definitiv să se dea imediat ajutoare bănești studenților descendenți din grăniceri suma de 1 milion lei. În următoarea zi, la 24 martie, dr. Laurențiu Oanea a ridicat cecul cu această sumă de la Banca Națională din Bistrița, după care s-a deplasat la Cluj pentru a înmâna cota convenită studenților clujeni d-lui Nicolae Drăganu, profesor universitar și primar al Clujului. Restul sumei urma să o distribuie personal în celelalte centre universitare. Totalul studenților care au avut dreptul s-a ridicat la 140, fiecăruia revenindu-i suma de 6.000-7.000 lei. La acea ședință a consiliului de administrație, în care s-a hotărât aprobarea acestor ajutoare bănești, au mai participat dr. Dumitru Nacu – prefectul județului, dr. Șerban, dr. Ștefan Lupu- primarul Năsăudului, Emil Ștefănuțiu – profesor, Grigore Onoae și alții⁴.

În sala festivă a primăriei clujene a avut loc adunarea tuturor studenților de la Universitatea din Cluj, descendenți de grăniceri din toate cele 44 comune grănicerești. Pe lângă intelectualii clujeni originari din aceste comune, a luat parte și un numeros public, primarul Nicolae Drăganu fiind cel care a prezidat ședința.

¹ Adrian Onofreiu, Viorel Rus, „Alegerile parlamentare și parlamentarii județului Bistrița-Năsăud în anii României Mari (1919-1940)”, în Revista Bistriței, XXXVI (2022), p. 250.

² *Adevărul*, București, anul L, 1936, nr. 16004, p. 6.

³ *Universul*, București, anul LIII, 1936, nr. 69, p. 10.

⁴ *Ibidem*, nr. 87, p. 9.

A luat cuvântul dr. Laurențiu Oanea, președintele „Regnei”, în care a prezentat situația imenselor averi grănicerești, a menționat că datoria „Regnei” în anul 1935 a atins suma de 139 milioane lei. În continuare a menționat meritul celor care au preluat conducerea cooperativei care, în decurs de 9 luni și-au plătit toate datoriile, dar au înregistrat și un beneficiu de 4 milioane lei. Din acest beneficiu, 3 milioane au fost repartizați comunelor, iar un milion pentru bursele studenților originari din cele 44 comune grănicerești.

S-a anunțat cifra exactă a beneficiarilor de burse și anume 135 studenți, din care 90 pentru cei din Cluj, iar 45 pentru cei din celelalte centre universitare. Suma s-a fixat de 7.000 lei bursa. Laurențiu Oanea, la sfârșitul ședinței, a înmănat personal cel 90 de burse studenților grăniceri din Cluj. pe lângă cei 7.000 lei, studenții au mai primit încă 1.000 lei, iar cei care aveau de plătit taxă specială de laborator, câte 1.000 lei în plus. Pe lângă studenți, au mai beneficiat de un ajutor de 3.000 lei un normalist și un elev de șa Școala de conducători tehnici, ambii fii de grăniceri.

Tot în această perioadă, când „Regna” era condusă de Laurențiu Oanea, s-a mai distribuit suma de un milion și jumătate de la fondul cultural pentru reparații de biserici, școli, case parohiale de prin comunele grănicerești. S-a depus la banca națională din Bistrița un milion lei, iar în septembrie ce urma încă un milion, reprezentând un ajutor pentru construirea cazărmei Regimentului de grăniceri din Năsăud, plus material lemnos, nisip, pietriș, mână de lucru în valoare de alte 2 milioane lei. S-au mai distribuit sinistralilor, accidentaților și invalizilor din comunele grănicerești ajutoare bănești în sumă de 300.000 lei¹.

La începutul lunii aprilie 1936 a avut loc în sala festivă a prefecturii ședința de constituire al Oficiului de Turism al județului Năsăud. Cu acest prilej a fost ales un comitet condus de Dumitru Nacu, prefectul județului – președinte, Leonida C. Pop, șef de birou la prefectura județului – secretar, iar printre membri se regăsea și dr. Laurențiu Oanea în calitate de președinte al comisiei balneare Sângeorz-Băi².

În cadrul organizației locale liberale spiritele nu erau tocmai liniștite. La data de 3 mai 1936, la cererea organizației PNL din județ, a fost convocat congresul extraordinar al PNL din județul Năsăud. Această convocare a fost făcută cu scopul de a protesta contra uneltirilor săvârșite de Laurențiu Oanea, din a cărui cauză Dumitru Nacu a fost silit să demisioneze din funcția de prefect. La apelul nominal făcut de Dumitru Nacu au fost prezenți delegații din 93 comitete din cele 113 câte erau în județ. Numărul participanților s-a estimat a fi fost 3.500 de țărani, dar și 100 intelectuali, amici politici ai d-lui Nacu. Printre cei prezenți s-au remarcat: prof. Teodor Șimon – președintele Camerei de Agricultură din Bistrița, dr. Ștefan Lupu – primarul Năsăudului, profesorii Născuțiu, Ștefănuțiu, Traian Dumbravă, Anton Vlad – farmacist din Prundu Bârgăului, Procopie Bugnaru, Ioan Bota, preotul Pop Grigore din Telciu, Onisim Sasu – învățător director în Ilva Mare, George matei – senator, directorul ziarului „Săptămâna” din Bistrița, învățătorii Petrean Ioan din Mintiul Român și Zăgreanu din Nimigea de Jos. Toți cei prezenți au purtat o pancardă mare cu o inscripție în care își manifestau sprijinul pentru Dumitru Nacu.

În aplauzele mulțimii prezente, primul care a luat cuvântul a fost Dumitru Nacu care a trecut în revistă procesul ivit de mai mult timp între el și Laurențiu Oanea care în urma minciunilor țesute la centru către ministrul de interne Inculeț, a fost silit să demisioneze. Mai spunea că d-l Oanea a uzat și de alte minciuni, spunând despre el că nu este liberal și că ar fi făcut politică georgistă. Spunea că nu mai vrea să fie alături de d-l Oanea din cauza că acesta a trecut dintr-un partid în altul, urmărindu-și numai interesele personale, neglijând interesele județului. Dumitru Nacu menționa că a făcut toate jertfele pentru PNL, spunând că a intrat în partid în anul 1928 cu conștiința împăcată de a servi interesele țării.

¹ Viitorul, București, anul XXVIII, 1936, nr. 8645, p. 6.

² Dimineața, București, anul XXXII, 1936, nr. 10520, p. 4.

Activitatea desfășurată de dr. Laurențiu Oanea în anul 1936 prezentată în presa vremii

După aceea a trecut la problema averilor grănicerești, această problemă care frământa în cel mai înalt grad spiritul populației grănicerești din acest județ. Pentru a clarifica opinia publică a acestui județ, a prezentat un extras din procesul verbal al comisiei silvice instituită pe lângă Direcția Silvică Năsăud, în ședința ținută la 30 ianuarie 1936 prin care s-a discutat oferta înaintată de Societatea „Conifera” pentru exploatarea lemnului, din care vor fi redată următoarele¹:

„Comisia silvică, după o luptă lungă și judicioasă dezbateri asupra hotărârilor comunelor grănicerești, luând în considerare spiritul mereu instigat al graniței și, în special, tot mai pronunțat de rupere a comunității grănicerești, prin separarea Văii Bârgăului și cea a După Târgului de valea noastră a Someșului, ceea ce ar constitui un dezastru, atât pentru o parte, cât și pentru cealaltă, pentru faptul că unii dintre beneficiarii acestor averi, fără consimțământul populației acestor sate, pentru a-și aranja socotelile personale, au tulburat și indus în eroare opinia acestora, determinând o separare, ca apoi, punând mâna pe administrația separată, să-și poată pune planul în executare în a exploata pentru el aceste bunuri comunale, iar comunele să fie din nou îngreuiate cu datorii de sute de milioane.

Comunele văzându-se puse în fața unui nou dezastru și considerându-se că separarea și ruperea unității grănicerești, ar fi semnalul distrugerii întregii averi grănicerești, cer menținerea unității grănicerești, unitate care a făcut tăria graniței năsăudene și mândria noastră de români. S-a mai arătat că Banca Națională a României (BNR) nu înțelege să pună la dispoziția cooperativei „Regna” scontul de care vorbește art. XIII din Jurnalul Consiliului de Miniștri, nr. 2434, din 27 noiembrie 1934, avându-se în vedere că masivul Valea Rebrei este o porțiune importantă de păduri neșălbătite de picior omenesc unde averi imense se prăpădesc fără nici un folos pentru graniță și locuitorii comunelor așezate pe Valea Rebrei sunt lipsiți de câștigul asigurării traiului zilnic. Tot prin această hotărâre s-a mai stabilit că, treptat, va trebui să se ajungă la sistemul licitațiilor publice, pentru a pune odată pentru totdeauna la adăpost comunele de pierderi și compromiterea tuturor celor care, într-un moment dat, se găsesc în fruntea acestor averi, folosindu-se de avantajele pe care împrejurările le pun la dispoziție, cu toată conștiința lor, pe care o pun în serviciul acestor averi, totuși din cauza luptelor politice și de altă natură sunt terfeliți pentru simplul fapt că au pus în serviciul acestor averi tot sufletul lor și toate posibilitățile lor de înțelegere și sprijin.

În acest mod, scandalurile din graniță vor lua sfârșit, riscurile comerciale nu vor mai stăruia ca un permanent coșmar asupra graniței, unitatea graniței va rămâne așa cum a fost, încrederea graniței în conducători va recăpăta consistența de altădată, comunele vor avea posibilitatea de câștig, că granița, prin exploatarea masivului Rebra, va putea ajunge la venituri importante care, în cazuri de neexploatare, se macină fără nici un rost”².

Această prezentare l-a indispus pe Laurențiu Oanea, ceea ce l-a determinat să declanșeze ruptura față de Dumitru Nacu. Dumitru Nacu, de asemenea, a adus mai multe învinuiri d-lui Oanea, amintind că:

- în calitate de director și președinte al „Regnei” nu a dat nici o socoteală de cele 7.700.000 lei care sumă trebuia împărțită comunelor grănicerești încă de anul trecut, ca sumă cuvenită după prețul la tulpina lemnului vândut;

- ar fi ridicat de la „Regna”, fără nici o aprobare a forurilor competente, suma de un milion de lei care, în loc să fie vărsat după cum prevedeau statutele Direcției Silvice de a fi repartizate la capitolele și veniturile respective, și-a însușit această sumă personal cu scopul de a o distribui ca bursă unor anumiți studenți pentru a-și crea din aceștia instrumente politice;

- mai era învinuit că face politică extremistă de dreapta, cu intenția de a atașa Gărzii de

¹ Adevărul, București, anul L, 1936, nr. 16039, p. 3.

² Ibidem.

Fier, organizație anarhistă, pornită numai spre asasinat¹.

În încheierea luării sale de poziție, Dumitru Nacu a spus că va lupta din răzputeri pentru a scăpa averile grănicerești din mâinile lui Laurențiu Oanea și că își ia angajamentul că va restabili prestigiul de la începutul organizației PNL din județ.

În continuare a luat cuvântul primarul comunei Ilva Mare, Procopie Bugnaru, manifestându-și protestul față de atitudinea lui Laurențiu Oanea, iar la urmă cuvântării sale a propus ca acesta să fie demis de la conducerea organizației național-liberale.

A urmat la cuvânt primarul comunei Nepos, Ioan Bota, care a protestat împotriva lui Oanea, fiind în asentimentul tuturor participanților de a-l alege pe Dumitru Nacu ca președinte al organizației locale PNL.

Dumitru Nacu a mai propus pentru funcția de vicepreședinte al organizației pe Anton Vlad (farmacist), primar al comunei Prundu Bârgăului, lucru aprobat de participanți.

Tot la propunerea d-lui Nacu au fost trimise telegrame d-lor Constantin I. Brătianu – șeful PNL și lui Gheorghe Tătărăscu, prim-ministru în funcție².

Despre debarcarea lui Laurențiu Oanea din fruntea organizației PNL Năsăud a scris și ziarul „Patria” din Cluj. I se mai aduceau învinuiri față de modul cum a procedat promițându-le funcția de prefect unor cinci oameni care s-au văzut trași pe sfoară, ceea ce i-a determinat să trimită o telegramă ministrului de interne Inculeț prezentând tărășeniile la care s-a pretat d-l Oanea, solidarizându-se cu d-l Nacu, cerând în același timp și înlăturarea acestuia de la conducerea „Regnei”³.

Pentru a se clarifica situația din sânul organizației PNL Năsăud, în data de 28 iunie 1936 a fost convocat un nou congres al organizației locale, care urma să fie prezidat de Dinu Brătianu⁴. Delegația permanentă centrală a hotărât ca până la clarificarea situației, Dinu Brătianu să fie președinte interimar al acestei organizații⁵.

Pentru data de 11 iulie 1936 a fost convocat Congresul Național al PNL, delegații reprezentând Năsăudul fiind Dr. Laurențiu Oanea – tot în calitate de președinte al organizației locale, Dumitru Nacu – fost prefect, Anastasiu Bejan – senator, Ioan Partenie – profesor, Ștefan Lupu – primar Năsăud, dr. Cornel Mureșianu – primar, Adrian Olinic – profesor, Emil Ștefănuțiu – profesor, Banu Pavel – profesor și Grigore Toma⁶.

În ciuda tuturor frământărilor, Laurențiu Oanea a fost menținut ca președinte al „Regnei”. Acest fapt este scos în evidență de ziarul liberal „Viitorul” realizările „Regnei” sub conducerea lui Laurențiu Oanea. Într-un prim articol elogiază „nou reînviata, Regna” care a adus bilanțul societății cu beneficii de milioane. Scotea în evidență ajutoarele de milioane date școlilor, bisericilor, acordându-se pentru prima oară după 15 ani burse în valoare totală de un milion lei tuturor studenților grăniceri din toate centrele universitare ale țării. S-a mai hotărât ca să se mărească fondul de burse la 1,5 milioane lei. Tot în sprijinul studenților grăniceri s-a luat hotărârea de a construi un cămin studentesc la Cluj pentru toți studenții și elevii grăniceri. S-a mai decis înființarea la Năsăud sau la bistrița a unei școli forestiere numai pentru țărani și copiii acestora. Exploatarea pădurilor a început să fie făcută în regie proprie, excluzându-se intermediarii, dându-se posibilitatea de muncă și câștig tuturor locuitorilor, fără ca aceștia să fie lăsați la cheremul diferitelor societăți care i-ar fi exploatat fără milă⁷.

În luna octombrie a anului 1936 a avut loc o nouă ședință a consiliului de administrație a

¹ Ibidem.

² Ibidem.

³ Patria, Cluj, anul XVIII, 1936, nr. 124, p. 4.

⁴ Curentul, București, anul IX, 1936, nr. 3018, p. 5.

⁵ Universul, București, anul LIII, 1936, nr. 176, p. 12.

⁶ Ibidem, nr. 190, p. 8.

⁷ Viitorul, București, anul XXVIII, 1936, nr. 8596, p. 3.

Activitatea desfășurată de dr. Laurențiu Oanea în anul 1936 prezentată în presa vremii

„Regnei”, sub președinția lui Laurențiu Oanea, la care au mai luat parte Teodor Șimon, dr. Titus Mălai, prof. Emil Ștefănuțiu, dr. Ștefan Lupu, preotul Iacob Chitul, Pavel Pupeză, Grigore Onoae, iar din partea comitetului superior Ion Partene – prefectul județului și Pavel Zăgreanu, directorul Regiunii Silvice. A fost prezentat raportul financiar de către Matei Șirlincan.

S-a menționat în continuare ajutoarele date căminelor culturale din Leșu și Șanț, pentru ridicarea monumentului eroilor din Telciu, comunei Romuli pentru biserică, iar comunei Maieru pentru școala primară.

Datorită condițiilor grele de viață de la Prundu Bârgăului și Ilva Mică s-a hotărât majorarea salariilor muncitorilor și funcționarilor. Tot în această ședință s-a hotărât amenajarea sălii festive din palatul „Regnei” pentru a fi pusă la dispoziția școlilor nășăduene pentru diferitele lor serbări.

În memoria scriitorului Ion Pop-Reteganul s-a decis instalarea unei pietre comemorative pe mormântul acestuia¹.

La data de 1 noiembrie 1936 s-a înființat la Năsăud Asociația Personalului Cooperativei „Regna” în cadrul căreia s-au aprobat statutele acestei asociații². Asociația era formată din funcționarii și muncitorii de la cele cinci fabrici pentru exploatarea pădurilor grănicerești. Inițiativa au luat-o A. Țifu – administratorul fabricii de cherestea de la Ilva Mică și Aurel Anghelușiu, funcționar. La adunarea generală au participat peste 300 funcționari și muncitori. Conform statutelor adunarea generală a ales un comitet, iar fiecare uzină câte un sub-comitet. Președinte al comitetului a fost ales dr. Laurențiu Oanea³.

Trebuie amintit faptul că în luna iulie a anului 1936, la Năsăud a avut loc ședința Comisiei Silvice în cadrul căreia Laurențiu Oanea a făcut o comunicare în legătură cu o datorie veche a fostei societăți „Regna” față de Direcția Silvică, susținând că „acea datorie nu mai aparține actualei cooperative”⁴.

Spre sfârșitul lunii septembrie a anului 1936 a avut loc grandioasa manifestare a ASTREI de la Blaj la care a luat parte și dr. Laurențiu Oanea care spunea că „extensiunea ASTREI a luat proporții și peste granițele țării, dar mai ales în capitală, unde despărțământul are o conducere ardeleană”⁵, dar scoțând în evidență greutățile în care se zbate această asociație⁶.

Menționez mai înainte despre ajutorul dat de „Regna” comunei Telciu privind ridicarea unui monument al eroilor din această localitate. Din numeroasa asistență prezentă a făcut parte și Laurențiu Oanea⁷. La ceremonia sfințirii au luat parte peste 6.000 de țărani și intelectuali din întreg ținutul. S-a reliefat, în luările de cuvânt, concursul prețios dat de Laurențiu Oanea alături de alți intelectuali⁸.

Anul 1936 a însemnat pentru Laurențiu Oanea satisfacții în conducerea „Regnei”, dar a fost marcat de conflictul avut cu organizația locală privind debarcarea sa de la conducerea ei. După cum vom vedea, în anii ce vin va fi stăpânit de aceleași ambiții, politice și economice personale, făcând și unele compromisuri pentru a-și atinge țelurile.

¹ *Ibidem*, nr. 8633, p. 2.

² *Universul*, București, anul LIII, 1936, nr. 306, p. 3.

³ *Curentul*, București, anul IX, 1936, nr. 3148, p. 11.

⁴ *Universul*, București, anul LIII, 1936, nr. 189, p. 12.

⁵ *Adevărul*, București, anul L, 1936, nr. 15155, p. 5.

⁶ *Curentul*, București, anul IX, 1936, nr. 3106, p. 3.

⁷ *Ibidem*, nr. 3135, p. 8.

⁸ *Universul*, București, anul LIII, 1936, nr. 293, p. 12.

ACTIVITĂȚI INDUSTRIALE LA SÂNGEORZ-BĂI

DORIN DOLOGA

În susținerea efortului de industrializare a țării, după declararea localității Sângeorz-Băi ca oraș, aici au fost realizate câteva obiective industriale de importanță locală și nu numai. Unul dintre acestea a fost Întreprinderea de Tricotaje, pusă în funcțiune în anii '80. Acest obiectiv industrial era nepoluant, avându-se grijă să se conserve mediul, astfel încât funcționarea întreprinderii nu afecta Stațiunea balneoclimaterică existentă. Întreprinderea avea un număr apreciabil de angajați, care se ridicau în anul 2003 la 500 de oameni¹. Prin realizarea acestor obiective industriale s-a urmărit din punct de vedere al forței de muncă două obiective: fixarea forței de muncă locală și atragerea de forță de muncă din comunele limitrofe.

În afară de acest obiectiv industrial, la Sângeorz-Băi dar și în comune, în anii '80 s-au realizat activități de „mică industrie”, cum erau atelierele de tâmplărie, cojocărie, de reparații mecanice. Aceste activități au apărut din ideea de a nu reduce activitatea dintr-o comună la activitatea agricolă. Un alt motiv îl constituia faptul că începuseră să apară mașini, cărucioare, motorete, televizoare, frigidere, care trebuiau reparate. Totodată în această perioadă au început să se ivească debușee pentru produsele manufacturate, așa cum erau textilele, covoarele. Mecanizarea agriculturii crease disponibilități de forță de muncă pentru alte activități decât cele agricole. Premisa de la care se pornea la vremea respectivă era aceea a punerii în valoare a tuturor resurselor, realizându-se coșuri, împletituri, dulcețuri, compoturi. S-au pus în valoare fructele de pădure, ciupercile, plantele medicinale. Existau în comune secții care fabricau unelte, cum erau lopețile, sapele, hârlețele. Crearea acestei activități de „mică industrie” urmărea absorbirea forței de muncă din zonă.

În perioada anterioară anului 1989 se prevedea faptul ca marile comune să devină centre agroindustriale. Prin acest lucru se urmărea să se evite deplasarea muncitorilor, lucru care necesita existența unui număr mare de mijloace de transport, ceea ce necesita costuri substanțiale.

Din păcate, după anul 1989 ne-am bătut joc de un efort extraordinar al poporului care a făcut din nimic o industrie și o economie. Dacă în anul 1989 în România erau angajați în sectorul industrial un număr de 3,84 milioane de cetățeni, în anul 2022 mai rămăseseră doar 1,3 milioane de angajați, adică doar o treime². Dacă înainte de 1989 s-a reușit punerea României pe harta economică a lumii, astăzi am redevenit ceea ce fusesem în perioada anterioară, adică o piață de desfacere pentru produse străine și o sursă de forță de muncă ieftină pentru țările dezvoltate.

Astăzi un obiectiv pentru România ar trebui să fie reindustrializarea țării, pentru că fără industrie, fără economie, o țară și un popor nu are viitor.

¹ Mircea Vlădică, Sângeorz Băi. Veche vatră de credință și cultură românească, Editura Napoca Star, Cluj Napoca, 2003, p. 242.

² George Alexandru Turcu, „Marile întreprinderi din perioada comunistă. Care erau cei mai mari angajatori din industrie”, în Evenimentul istoric, Nr. 54 (26 august-30 septembrie 2022), p. 96.

DIN GRANIȚĂ

Congregațiunea comitatului Bistrița-Năsăud ținută în primăvara anului 1899

La 24 Aprilie s-a ținut în Bistrița congreagațiunea ordinară de primăvară a comitatului Bistrița-Năsăud. Adunarea a fost bine cercetată atât de membrii români, cât și sași. Lucru firesc, că amplotiații și adicții stăpânirii, precum și patrioții neexcepționați pururea guvernamentali, nu au lipsit nici ei, ca întotdeauna.

Congregațiunea s-a început la orele 10 a. m. în spațioasa sală a palatului comitatens, sub președinția comitelui suprem Bethlen și a durat până la orele 12 și jumătate, deși programul avea 123 puncte.

Adrese neadresate

Între primele puncte erau și avizul d-lor miniștri C. Széli și Hegedűs despre luarea portofoliului de miniștri și cel al d-lui Perczel despre demisia sa.

Adresele ce aveau să li se trimită, unuia de condolență - pardon de mulțumită și recunoștință - celorlalți bineventare - că au primenit pe calea bătucită de Bánffy, după cum am înțeles erau de mai înainte gata și se aștepta numai să fie votate, pentru-ca apoi să se expedieze la adrese. Dar vânturi nefavoritoare suflând, prevăzând fiasco, ce sigur lise întâmpla, au abstat de la propus, primindu-se propunerea comisiei permanente comitatense de a le lua simplu la cunoștință.

Pentru noi Românii a fost o satisfacție, neavând nici o tragere de inimă către o stăpânire ce atât de vitreg ne tratează - necum să ne asociem la osanalele de preamărire ce li s-ar face. Dar cu părere de rău trebuie să constat: că ne-a lipsit de dragostea de a asista la o manifestație energică și românească ca și cea de la Sibiu.

De nu se făcea astfel, cu dragă inimă eram cu toții pregătiți de a ne împlini datorința, încât să nu ne vindem cinstea pe rușine.

Matriculanții

În raportul vicecomitelui se făcea amintire, că conducătorii matriculelor de stat din comitat cu punctualitate își îndeplinesc agendele. Referitor la acest punct din raportul vicecomitelui cere cuvântul d-l preot din Rodna Nouă, Pamfilu Grapini și spune că în faptă nu ar sta lucrul chiar așa. Deoarece bazat pe cazuri concrete - de care, deocamdată, nu voiește a face întrebuintare - e în poziția de a documenta chiar contrarul, nu în ceea ce privește regularitatea purtării matriculelor de stat, pentru că aceea nu-l privește, după ce fiecare confesiune își are matriculele sale, ci în ceea ce privește modul de purcedere și de tratare a ma-

Congregațiunea comitatului Bistrița-Năsăud ținută în primăvara anului 1899

triculantilor de stat cu partidele. Părintele Grapini a zis cam următoarele:

Ca membru al acestei distinse adunări și ca reprezentant ales al poporului, al cărui interes îl are la inimă și trebuie să-l poarte tot insul în al cărui piept mai bate o inimă românească dornică de înaintarea și înflorirea poporului; gata de jertfă și abnegațiune pentru binele și prosperarea aceluia. Rezolut de a-i apăra drepturile și prerogativele lui și neșovăitor când e vorbă de a biciui abuzurile și șicanările ce se aplică față de dânsul, cu permisiunea mult onoratei congregațiuni și nu dubitează că chiar cu consimțământul ei își ia voie de a atrage atențiunea d-lui vicecomite la purcederea neumană și necorectă a unor matriculanți de stat din comitat - care neavând în vedere împrejurarea, că trăiesc din sudoarea bietului popor - mereu îl nedreptătesc și șicanează. Nu voiește să atingă scopul introducerii matriculelor de stat și nici să constate greutățile financiare cu care se împovărează comunele pentru aceste matricule, și care din an în an în loc să se micșoreze - după-cum era vorba ademenitoare - cu ocaziunea introducerii lor - pe an ce merge se tot urcă. Vreau să amintesc numai greutățile și șicanările ce le întâmpină populațiunea de la sate - firește României - și îndeosebi cei ce locuiesc afară de comună, ori în comune unde nu este matriculant - de la unii domni matriculanți de stat.

Îndeobște e știut că diregătorii sunt puși pentru popor și nu poporul pentru diregători. Datorință au de a-l apăra și lumina. De a-i explica cu bunăvoință lucrurile neînțelese. De a aplica cu blândețe și dragoste orice lege și ordinațiune.

De a fi cu multă proveniență și considerare față de dânsul, având în vedere referințele lui fie familiare, fie de trai, ori gradul lui de cultură.

Comisiunea administrativă comitatensă, ce e drept, le-a determinat zile și ore oficioase anumite pentru insinuările prescrise la cazuri obveniende. Ba sunt și tăblițe afișate pe pereții cancelariilor matriculanților care indică orele oficioase. Dar cu durere trebuie să constat că acele sunt imprimate numai în limba statului, și apoi de unde să știe populațiunea română de la sate - care nu știe ungurește - că spre ce scop sunt înfipite acelea pe pereții localelor matriculanților. În urmare se întâmplă că cutare țăran, care cale îndepărtată de mai mulți kilometri, dacă nu chiar din al 2-lea ori al 3-lea sat, a venit să înștiințeze vreun caz la matriculant, necunoscând orele oficioase, cari și așa sunt indicate pe tăbliță numai ungurește, ori neaflându-l pe matriculant acasă, ori negăsindu-l în toane bune, - pentru ca să-și arate puterea cu care e investit - sub pretext că nu a venit în orele oficioase îl amână fie pe mai târziu, fie chiar și până a 2-a zi. Aceste amânări sunt împreunate cu pierdere de timp și stagnarea afacerilor casnice. Ba, nu arareori, se întâmplă că prin amânări de acestea trece termenul prescris de lege de 8 zile în care e obligat să facă insinuarea și atunci e arătat ca renitent față de lege, ba chiar pedepsit.

În urmarea celor mai sus expuse roagă pe d-l vicecomite, ca în sfera sa de activitate să lucre, ca răul să se îndrepte. Iar matriculanților să le recomande, ca pe viitor să arate mai multă bunăvoință și proveniență față de popor - care și așa e destul de oropsit și amărât, iar în cazuri excepționale, care merită toată considerarea, să fie cu mai multă considerare, făcându-le partidelor îndemână de a primi înștiințările făcute, chiar și afară de orele oficioase strict luate.

Nimenea din congregațiune nu s-a ridicat întru apărarea matriculanților, semn că cu toții au consimțit cu cele expuse de d-l Grapini. Singur, vicecomitele observă că nu poate constrânge matriculanții, ca să lucre și afară de orele oficioase, dar printre vorbe a lăsat a se înțelege, că întrucât răul ar exista, va căuta, ca să se îndrepte.

Pădurile grănițarești

Vine la rând preliminarul anului 1900 a pădurilor comunităților din fostul district al Năsăudului.

Pădurile celor 44 comunități din fostul district al Năsăudului - care au format odinioară

Congregațiunea comitatului Bistrița-Năsăud ținută în primăvara anului 1899

regimentul al II-lea de graniță cu reședința în Năsăud - sunt administrate prin direcțiunea silvanală cu sediul în centrul comitatului. O sumă considerabilă, de peste 100.000, se cheltuiește an de an pentru chivernisirea acestor păduri. Un legion de amploiați, mari și mici, se căpătuiesc an de an din această sumă, toți importați de prin Ungaria și din secuime, străini de neamul și limba noastră, străini de durerile și necazurile noastre, surzi față de tânguirile poporului nostru.

Cuartire grandioase li s-au ridicat pretutindenea forestierilor, supravigililor și chiar vigililor silvanali investindu-se în aceste sume considerabile, pe când pentru trebuințele comunelor abia li se dă mai puțin de jumătate din venitele acestor păduri. Dar și sumele pe care le primesc comunele, le primesc nu pentru ca să-și poată acoperi cele mai ardente trebuințe a comunei, ci pentru ca să ridice dintr-însele în cele mai multe cazuri palate pentru antistia comunală, să adapteze și ridice quartire pentru notari, să edifice și susțină școale comunale - nu arareori fără școlari - în detrimentul școalelor confesionale.

Și dacă se mai aruncă câte o fărâmură și bisericilor și școalelor noastre confesionale, numai membrii români ai congreghațiunii și, îndeosebi, vrednicul și zelosul vicar din Năsăud Dr. Ioan Pop și fruntașul avocat dr. Ciuta vor ști spune, ce jertfe, câtă încordare, osteneală și abnegațiune i-a costat. Vestita direcțiune silvanală din Bistrița însă, în părinteasca ei îngrijire, ca nu cumva comunele din fostul district al Năsăudului pe viitor să se îmbuibă în prea marile venituri ce le-ar primi din păduri, fără multă spargere de cap a proiectat noi căi, pe care să se poată măcina - pe zeci de ani înainte - aceste venituri.

Mai săptămânile trecute încercă ca să înfunde venitele acestor păduri - la caz dacă pe viitor vor mai fi, dacă nu chiar pădurile singure - în suma de nu mai puțin, decât bagatelul de 500.000 fl. - în scopul edificării liniei ferate pe Valea Someșului de la Beclean până la Ilva Mică. Și fiindcă peste sumulița de 500.000 fl. nici direcțiunea silvanală din Bistrița nu dispune deocamdată, părintescul sfat nu a lipsit: ca comunele să facă un împrumut, că vezi, cu timpul o da Dumnezeu și le-or putea plăti. De nu - au păduri, munți și pășuni, executori sunt berechet, har Domnului, dobă are fiecare comună, ușor se pot bate cu doba și tot se vor achita de datorie.

Și atunci vestiților descendenți de grănițeri le va fi iertat ca să-și taie din păduri câte o bătă - dar numai de alun - fără de a fi prevaricați - straița-n spate și la drum.

Dar abia zămislit, acest proiect al direcțiunii silvanale s-a înfundat. Protestele energice a mai tuturor comunităților din fostul district al Năsăudului i-a pus pe gânduri, făcând-i să bată în retragere până cândva. Singură comuna Mocod, leagănul vestitului Csokán János cel căpătuit la Budapesta și protectorul impusului - până oare cândva - director de la gimnaziul din Năsăud. Gecze János și-a dat învoirea: că din venitele pădurilor să se poată ridica calea ferată proiectată, căci doară trece prin Mocod și atunci și pe d-l deputat de la Pesta îl vor putea vedea mai des.

După ce însă primul proiect al direcțiunii silvanale s-a înfundat, cu ocaziunea pregătirii preliminarului pentru anul 1900, au născocit altele noi. Sub pretext de regulare a posesiunilor proprietarilor din cele 44 de comune din fostul district al Năsăudului, adică pentru regularea cadastrului, a pus în preliminarul de spese al pădurilor pentru anul 1900, poziția 12, suma de 21.260 fl. v. a. Dar după ce această regulare nu se poate finaliza într-un an doi, fără poate să dureze zeci de ani, suma aceasta s-ar putea urca - după singur calculul direcțiunii silvanale până la însemnata sumă de 250.000 fl. v. a., dacă nu și mai mult.

Și oare inimos e, să avem noi trebuință de o atare regulare? Noi nu, dar are stăpânirea. Și oare pentru ce? Iată pe scurt mă voi încerca, ca să v-o spun:

Statul în conformitate cu articolul de lege VII. din 1875 e dator ca pe spesele sale să-și reguleze cadastrul, dacă are trebuință de dânsul. Regulându-l comunele pe spesele lor proprii, fac numai o îndemână statului. Cu suma anuală de 21.260 fl. eventual - cerând trebuința și mai

Congregațiunea comitatului Bistrița-Năsăud ținută în primăvara anului 1899

mare - ce s-ar suscepe în bugetul pădurilor pe fiecare an, se pot căpătui un număr însemnat de patrioți veritabili și făuriți ce s-ar aplica ca măsurători. Dar lucrul principal e ca pe spesele noastre să pună în aplicare legea adusă mai anul trecut „despre maghiarizarea numirilor top grafice”. Afară de această proiectată lucrare, direcțiunea silvanală mai intenționează de a ridica în Bistrița un palat pentru biroul direcțiunii silvanale și cuartir pentru director. Și pe lângă aceasta alte 4 cuartire pentru forestieri și ceilalți angajați inferiori aplicați pe lângă direcțiune. Și fiindcă e vorba de comoditatea membrilor direcțiunii, nimic nu se va cruța ca edificiile, atât în înfățișarea externă, cât mai ales în aranjarea internă se corespundă tuturor recerințelor moderne de edificare.

Vor costa sute de mii aceste edificii, dar ce are a face, când e vorba de comoditatea unor angajați care, pe lângă paza pădurilor, mai au încredințată și paza ideii de stat.

Pentru edificările mai sus amintite s-a susceput în preliminarul pădurilor pentru anul 1900 suma de 26.500 fl. v. a.

Punând-se acest preliminar spre supracenzurare în comisiunea silvanală de 8, compusă din bărbați cu tragere de inimă pentru greutățile poporului din cele 44 de comune din fostul district al Năsăudului, a cărui reprezentanți aleși sunt, poziția 12 din buget referitoare la regularea cadastrului, au hotărât, ca să fie ștearsă cu totul din buget. Poziția 22 din preliminar în sumă de 26.500 fl. v. a., sub titlul „Clădire de cuartire pentru forestieri și personalul inferior” au hotărât ca să rămână deocamdată în buget, dar cu observarea, ca să fie expres întrebuințată numai pentru clădirea localităților pentru biroul direcțiunii silvanale și cuartirul directorului, nu însă și pentru ridicarea altor 4 cuartire pentru forestierii din centru și celălalt personal ajutător, căci la clădirea acestora sub nici o condițiune nu se învoiesc.

Pretind mai departe, că și despre cuartirul directorului și cancelarii să se prezinte mai întâi un plan gata, preliminar de spese și numai pe baza acelor, apoi comisiunea se va pronunța în merit. Lucru firesc că comisiunea nu a întrelăsat de a atrage atențiunea direcțiunii, ca să fie cu cea mai mare cruțare în ceea ce privește spesele. Înaintându-se preliminarul des amintit spre supracenzurare comisiunii permanente comitatense, aceasta și-a însușit părerea comisiunii silvanale de 8, afară de referent, care a luat în apărare punctul de vedere al direcțiunii silvanale și și-a susținut dreptul de a-l reprezenta și în congregațiunea din 24 i. c.

Punând-se la dezbaterea congregațiunii preliminarul sub nr. 34 din ordinea zilei, cere cuvânt simpaticul și aprigul luptător naționalist, preotul din Rodna-Veche dl. Gherasim Domide și, adecă la punctul 12 din acel preliminar referitor la regularea cadastrului proprietarilor din cele 44 comune din fostul district al Năsăudului. Cu oratoria-i cunoscută, cu tact și sânge rece și argumente zdrobitoare susține interesele grănițerilor. Expunerea de motive vi-o alătur.

Vorbirea d-lui Domide

Expunere de motive la p. 34 din programul congregațiunii comitatului Bistrița-Năsăud, ținută în 24 Aprilie 1899 și anume la poz. 12 din bugetul de spese al pădurilor din cele 44 comune din fostul district al Năsăudului pro 1900.

I. Având în vedere, că cadastrul este o instituțiune de stat și în puterea legii cadastrale lucrările aparținătoare aceuia are a le executa statul prin organele și cu spesele sale (art. de lege VII din 1895);

II. Având în vedere, că condițiile de susținere a populațiunii din cele 44 comune foste grănicere, care din cauza puținătății și sterilității solului cultivabil e avizată a trăi aproape numai din economia de vite, sunt destul de grele, și așa, fără periclitarea existenței, nu poate lua asupra-și servicii noi, ce aparțin statului, pentru care și ea de altfel contribuie cu sângele și avutul seu;

Congregațiunea comitatului Bistrița-Năsăud ținută în primăvara anului 1899

III. Având în vedere, că această populațiune a adus deja destule jertfe în favorul statului atât pe timpul sistării graniței militare, când fiii săi pe o perioadă de aproape 100 de ani, nu numai că au format o sentinelă credincioasă la o parte expusă din confiniile țării, dar au și sângerat de nenumărate ori pe câmpiile Europei pentru patrie și tron, cât și în timpurile mai recente, când prin forța împrejurărilor a fost necesită a ceda pe seama erariului montan un vast teritoriu de păduri și pășuni în măsură de mai multe mii de jugăre cadastrale, - și așa ar fi un lucru injust a i se mai pretinde noi jertfe insuportabile și prin aceasta a o reduce la sapă de lemn, - lucru care nu poate fi nicidecum în interesul statului, dat fiind că prosperarea și fericirea cetățenilor singuratici este identică ca bunăstarea și înflorirea statului, din care fac parte;

IV. Având în vedere, că tangenta de 21.260 fl., ce se pune din partea direcțiunii silvanale în bugetul pe 1900 la poz. 12, după însăși computul acesteia corespunde la suma enormă de 250.000 fl., dar acest comput e numai aproximativ făcut pentru o perioadă de 12 ani, în fapt însă lucrările proiectate se pot extinde pe o perioadă cu mult mai îndelungat și, așa, spesele se pot urca la o sumă și mai mare, - lucru, prin care comunele interesate s-ar supune la o iobăgire formală pentru un timp incalculabil, spre ruina și nefericirea lor;

V. Având în vedere, că administrațiunea pădurilor acestor comune introdusă prin art. de lege XIX. din 1890 și așa absoarbe sume nespuse de mari, așa după însuși bugetul din chestiune spesele de administrațiune (246.881 fl.) petrec suma îndoită din ceea-ce se propune a se împărți ca tangentă pe seama comunelor proprietare (101.550 fl.), apoi că de la introducerea acestei administrațiuni în contul lor s-au solvit sute de mii pentru depurarea datoriei la familia Reményi, pentru investiții de clădiri, de cuartire și calea ferată de la Bârgău, ba ce e mai mult, se proiectează din nou alte sume și mai însemnate pentru noi investiții, precum e palatul direcțiunii și calea ferată de pe Valea Someșului, înjugând prin aceasta comunele la servicii insuportabile, care numai ruină și devastațiune pot se produce;

VI. Având în vedere, că legea citată mai sus în §. 2 prescrie expres, că toate venitele, ce rămân după sustragere sarcinilor publice și a cheltuielilor de administrațiune, sunt a se împărți între comunele proprietare, - apoi, că conform §-ului 8, acele sunt a se folosi pentru scopuri comunale - publice - regularea cadastrală însă, ce se proiectează pe spesele comunelor, privește averea și proprietățile privaților și nu a comunelor ca corpuri morale, prin urmare și spesele împreunate cu acea regulare pot se cădea numai în sarcina lor încât, adică vreo lege, i-ar deobliga a contribui la aceasta și ei alături cu statul;

VII. Având în vedere, că intențiunea legii nu poate fi despoierea comunelor de venitele lor și întrebuințarea acelor, - fără știrea și învoirea lor, - pentru alte scopuri, ce nu atrag mai de aproape interesul lor special, - apoi că unele comune, care au puține păduri, din tangenta actuală nu primesc nici atât, cu ce să-și poată plăti interesele după anticipațiunile luate pentru acoperirea împrumuturilor contrase spre scopul pregătirii planurilor de economisire, necum se poată replăti capitalele și cu atât mai puțin se poată suporta astfel de spese îngreunătoare, iar a impune această sarcină comunelor mai favorabil situate, - asemenea fără știrea și în voirea lor, - nu numai e un lucru injust, dar nici nu se ține nici de competența direcțiunii silvanale, nici a congreghațiunii, ci singur numai de competența acelor, ca corporațiuni autonome;

VIII. Având în vedere că în tenoarea §-ului 4 din legea citată, cercul de activitate a direcțiunii silvanale se restrânge numai și numai la administrarea pădurilor comunale și nu are de a face nimic cu proprietățile privaților, prin urmare aceasta nici nu e competentă a suscepe în buget spese, ce nu privește administrarea pădurilor, ci după natura lor sunt afaceri private și sunt cu totul străine de sfera sa de activitate, - iar ce privește motivul invocat din partea aceleia, că prin o regulare nouă a cadastrului s-ar îmbunătăți stările de credit ale singuraticilor proprietari, aceasta în sine considerat poate fi foarte plauzibil și adevărat, pentru cazul de față

Congregațiunea comitatului Bistrița-Năsăud ținută în primăvara anului 1899

Însă este nul și neavenit din simpla considerațiune că nu stă absolut în nici o legătură cu administrațiunea pădurilor, ca unicul agent al direcțiunii;

IX. Având în vedere, că precum afacerile de comerț peste tot, astfel și cele ale negoțului de lemne în special, sunt din natura lor puțin stabile și supuse fluctuațiunilor incalculabile ale timpului, cine poate garanta, că după expirarea contractului actual prețurile pădurilor se vor putea menține la nivelul de astăzi, mai ales având trista experiență, că aproape toate societățile de exploatare de până acum, nu numai că au lucrat cu daune simțite, dar unele din ele au ajuns chiar și la starea de faliment, și apoi e exclusă oare posibilitatea, că astfel de sarcini impuse comunelor, fără de a fi reclamate de ceva interese de o ordine mai înaltă, și încă ce e mai grav - de illis sine illis¹ - mai târziu acestea să fie necesitate a le acoperi prin aruncuri ruinătoare sau chiar prin înstrăinarea averilor fundamentale ale lor? - un lucru acesta, ce nu poate fi de loc în interesul statului și spre binele societății, care însă având în vedere sorții incalculabili ai viitorului, ușor se poate întâmpla;

X. În fine având în vedere, - et nunc venio ad fortissimum², - că aceste comune au o sută și o mie de trebuințe cu mult mai intețitoare și de mai mare gravitate pentru viitorul poporațiunii lor, precum este: ridicarea culturii morale și intelectuale prin sprijinirea și subvenționarea bisericilor și a școlilor, promovarea agriculturii și a economiei de vite, încurajarea industriei și a comerțului, înființarea de instituțiuni pentru conservarea salubrității publice, etc., tot atâtea lucruri ce nu numai sunt reclamate în mod imperios de spiritul timpului, dar și formează singurele izvoare pentru bunăstarea și înflorirea ei, acestor trebuințe salutare și scopuri mărețe însă se va putea satisface, baremi în parte, numai prin impunerea unei economii rigoroase și administrarea venitelor din păduri și prin împărțirea unei tangente mai favorabile, iar nu prin întrebuițarea aceloră spre scopuri de natură cu totul străină de menirea lor;

Din toate aceste considerente subscrisul îmi iau voie a face următoarea propunere:

„Propunerea comisiunii permanente referitoare la ștergerea poz. 12 din preliminarul de spese pro 1900 a pădurilor din cele 44 comune din fostul district al Năsăudului în sumă de 21.260 fl. și sub titlul: »Regulare de posesiune și măsurări cadastrale«, se primește în tot cuprinsul său, iar contra - propunerea referentului se respinge; apoi această expunere de motive se accludă la procesul verbal”.

Bistrița, în 24 Aprilie 1899.

Gherasim Domide, membru al congregațiunii.

*

Cu o paciență neîndatinată la stăpânitorii noștri la atare ocaziuni, cu o atențiune încordată și neîntreruptă, cu un interes deosebit au ascultat toți vorbirea convingătoare a d-lui Domide din început până în sfârșit - întreșută de dese expresiuni de aprobare ale Românilor - chiar și dușmanii pronunțați ai noștri și căușelor noastre.

Semn destul de învederat acesta despre adevărătatea motivelor aduse și despre recunoscuta primejdie la care s-ar expune comunele prin impunerea acestor fel de noi sarcini, pe cât de împovărătoare, pe atât de nedrepte. Nimenea n-a cutezat a sări întru apărarea punctului de vedere al direcțiunii, fără cerându-se votare, și din partea prezidiului acordându-se, cu o majoritate covârșitoare s-a primit propunerea d-lui Domide, stându-ne întru ajutor și sașii.

Pamfiliu Grapini

După dl. Domide ia cuvântul dl. preot Pamfiliu Grapini tot față de preliminarul direcțiunii silvanale pe 1900 și anume la poziția 22, referitoare la clădirile ce direcțiunea inten-

¹ Cei fără ele (din latină).

² Iar acum vin la cel mai puternic (din latină).

Congregațiunea comitatului Bistrița-Năsăud ținută în primăvara anului 1899

ținează a ridica la Bistrița.

S-a preliminar pe anul 1900 pentru cuartire suma de 26.500 fl. v. a., și că palatul direcțiunii, după cum din concursul publicat pentru facerea planului s-a putut convinge, va costa 150.000 fl.

Ca membru al comisiunii silvanale de 8, și ca reprezentant trimis al comunelor, iar azi tot ca reprezentant ales de comune în această congregațiune, am datorința - zice părintele Grapini - de a desluși pe cei neorientați în cauza din chestiune, spre a se convinge orișicine, că nu din răutate ori răzbunare, ci din punct de vedere a bunei economii vorbesc.

Nu voi aminti de spesele pentru administrație, pe 1899 de aproape 90.000, nici de dări și alte competențe după păduri de mai 16.000, nici de spesele regulării de posesiuni între comune și privați de 15.540 și care de mai 10 ani, din an în an crescând, se tot fac și regularea posesiunilor tot nu-i gata. Și nici de zeci de mii de fl. spesate pentru clădiri pompoase și comode pentru amployații silvanali făcute până acum. Amintesc numai chestiunea proiectatei clădiri pentru direcțiunea silvanală în Bistrița cu suma de 150.000.

Îți stă mintea în loc și un cutremur te cuprinde, când numai gândești la sumele considerabile ce poporul grănițaresc din cele 44 comune a fostului district năsăudean le-a dat până acum pentru aceste păduri.

Datorința noastră este de-a lucra, pentru ca comunele să aibă din an în an cât mai mari venituri, spre a-și putea purta grelele sarcini ce le împovără. Totdeauna am consimțit la spese strict administrative și cari pe fiecare an s-au urcat la sute de mii de fl. Deși la începutul acestei ere noi ni se promitea pe ce stă lumea că nu vor trece peste suma de 50.000 fl. Cine mi-ar putea garanta, că în negoțul care astăzi se face în pădurile noastre - ca și în alte afaceri de negoț - nu va interveni o stagnare și atunci într-o bună dimineață numai ce ne vom trezi, că chiar această direcțiune, care cu atâta dărnicie știe astăzi compune preliminarele sale, ne va zice: „faceți arunc pe popor și ne susțineți mai departe administrația noastră!» Pentru ca să nu ajungem atare zile, de ce să nu începem a cruța de acum?! Ori se poate numi economie rațională, când în investituri se bagă capitale, din a căror interese anuale la caz de depunere s-ar putea solvi paușalele de cuartir prescrise prin lege - pentru amployații silvanali pe 2-3 ani. E lipsă de a se clădi acolo, unde nu se capătă cuartire.

Nu ne-am simțit competenți în comisiunea silvanală de 8, de-a vota suma de 150.000 fl. Aceasta e o greutate care nu e provocată de o necesitate imperativă, și nici nu am voit a da însă la comunele pe cari le reprezentăm ca să ne strige că le scurtăm veniturile și le îngreunăm. Am poftit ca să se asculte ele, ba am mers și până acolo, încât am recunoscut lipsa de a se clădi un edificiu corespunzător pentru biroul direcțiunii, fiind greutate de-a se muta o cancelarie cu așa afaceri în tot anul din un loc în altul, și în aceea să aibă locuință și directorul, pentru că ni se spunea, că peste 80.000 fl. nu va trece prețul ei. Am poftit totodată ca mai întâi să ni se prezinte plan și preliminar de spese în comisiune, și-apoi numai să ne pronunțăm în merit; în loc de asta văd astăzi că stăm în fața unui act împlinit de „nobis sine nobis”.

Face propunerea: suma de 26.500 fl. susceptă pe 1900 în preliminarul de spese al pădurilor sub pct. 22 să se susțină în budget, dar numai cu condițiunea ca să fie întrebuințată în scopul clădirii edificiului pentru direcțiunea silvanală și cuartir directorului, - dar nu ca tangentă căzătoare și pentru clădirea și celorlalte edificii pe care direcțiunea proiectase de a se ridica. Iar încât privește spesele clădirii din vorbă să nu treacă peste suma de 80.000, după cum se contemplanse mai înainte în ședințele comisiunii silvanale de 8, și apoi să ni se prezinte mai înainte planul și devizul de spese și numai după aceea să ne pronunțăm în merit.

Se alătură la părerea comisiunii permanente, care a fost și părerea comisiunii permanente, care a fost și părerea comisiunii silvanale de 8, a cărui punct de vedere l-a apărut.

Pusă la vot și această propunere, deodată cu a d-lui Domide, a reușit cu majoritate covâr-

¹ Noi fără noi (din latină).

Congregațiunea comitatului Bistrița-Năsăud ținută în primăvara anului 1899

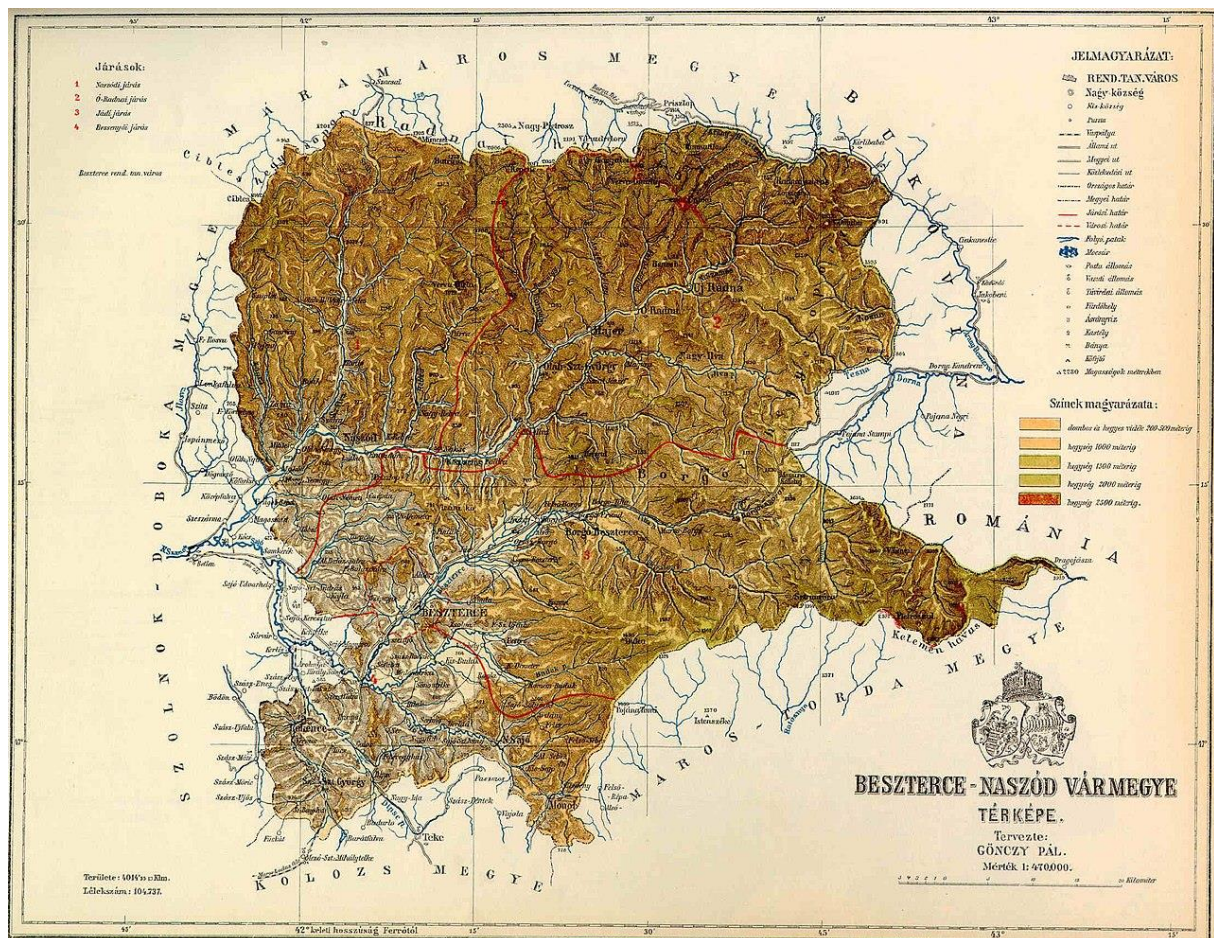
șitoare.

Sper că direcțiunea silvanală, care pune la cale astfel de lucruri, va trage din cele întâmplate învățături. Să se știe că comunele interesate își vor ști apăra interesele lor prin orice mijloace legale și numai forței majore își vor pleca capul.

De aici încolo lucrul a mers neted în congregațiune, pertractându-se programul până la sfârșit.

Un membru al congregațiunii

Sursa: *Tribuna*, Sibiu, Anul XVI, 1899, nr. 88, p. 350; nr. 89, p. 354; nr. 90, p. 358; nr. 91, p. 362.

Situația Vicariatului Rodnei în anul 1930

Necesitatea unei administrații mai eficiente a vastei episcopii greco-catolice a Făgărașului a dus la înființarea unor instituții abilitate, care să-l secondeze pe episcop în activitatea sa de administrare diecezană. Ca urmare, în 1786 au luat naștere primele vicariate foranee la Făgăraș, Hațeg și Rodna, iar în 1809 cel al Silvaniei¹.

Instituția vicarială, jurisdicțional, era superioară protopopiatului, având rolul nu numai în supravegherea și apărarea unirii religioase, în instruirea clerului și a poporului, dar și în ”creșterea” Bisericii „unite” prin sporirea numărului de credincioși².

În cele ce urmează vă vom prezenta situația Vicariatului Rodnei (județul Năsăud) în anul 1930, care cuprinde parohiile cu filiile aparținătoare, slujitorii deservenți ai parohiei, numărul de credincioși (suflete) și oficiul poștal la care erau arondate.

Vicar foraneu episcopal: Reverendisimul și mult onoratul Dr. Titus Mălai, arhidiacon onorar, asesor consistorial, paroh în Năsăud

Parohiile

1. Bichigiu – 1.019. Paroh Valer Mureșan. Poșta: Telciu
2. Bistrița Bârgăului – 792. Paroh Pantelimon Zagrai. Poșta: Prundu Bârgăului.
Fiii:
 - Prundu Bârgăului - 79. Poșta: în loc.
 - Susenii Bârgăului - 8. Poșta: Prundu Bârgăului.
 - Mijlocenii Bârgăului - 12. Poșta: Prundu Bârgăului.
 - Josenii Bârgăului - 7. Poșta: Prundu Bârgăului.
 - Rusu Bârgăului - 3. Poșta: Prundu Bârgăului.
3. Coșbuc (Hordou) – 1.029. Administrator parohial Iacob Chitul. Poșta: Năsăud
4. Feldru – 2.709. Administrator parohial Emil Ștefănuțiu. Poșta: în loc.
5. Găureni – 450. Parohie vacantă. Poșta: Nimigea de Jos.
6. Ilva Mare-Luncă – 1.558. Paroh Alexiu Bidian. Poșta: în loc.
7. Ilva Mare-Sat – 2.226. Paroh Iuliu Ciorceriu. Poșta: în loc.
8. Ilva Mică – 1.630. Administrator parohial Vasile Rus. Poșta: în loc.
9. Leșu – 1.530. Paroh Vasile Coșbuc. Poșta: Năsăud.
10. Lușca – 466. Paroh Ioan Giurdărean. Poșta: Năsăud.
11. Măgura Ilvei – 1.471. Paroh Zaharie Bulbuc, protopop onorar. Poșta: Ilva Mică
12. Maieru – 3.266. Paroh Iuliu Pop, preot II Anchidim Bob. Poșta: Rodna
13. Mititei – 757. Administrator parohial Ioan Rus. Poșta: Nimigea de Jos.
14. Mocod – 956. Paroh Victor Zimveliu. Poșta: Nimigea de Jos.
15. Mureșenii Bârgăului – 1.158. Administrator parohial Victor Lazar. Poșta: Prundu Bârgăului.

¹ Mirela Andrei, La granița Imperiului. Vicariatul Rodnei, Cluj-Napoca, Argonaut, 2006, p. 32.

² *Ibidem*, p. 33.

Situația Vicariatului Rodnei în anul 1930

16. Năsăud – 2.278. Paroh Reverendisimul Dr. Titus Mălai, vicar foraneu episcopal, arhidiacon onorar.

Preot II Gavril Bichigean. Poșta: în loc.

17. Nepos – 1.524. Paroh George Moldovan, protopop onorar. Poșta: Năsăud.

18. Parva (Lunca Vinului) – 1.183. Administrator parohial George Coșbuc. Poșta: Năsăud.

19. Poiana Ilvei – 931. Paroh Ștefan Buzilă, protopop onorar. Poșta: Ilva Mică.

20. Poienile Zăgrii – 595. Administrator parohial Anchidim Drăgan. Poșta: Nimigea de Jos.

21. Prislop – 562. Paroh Grigore Ciunterei. Poșta: Năsăud.

Filii:

- Dumitra Mare – 136. Poșta: Năsăud.

- Cepari – 140. Poșta: Năsăud.

- Jidovița – 32. Poșta: Năsăud.

22. Rebra (Rebra Mare) – 1.689. Administrator parohial Teofil Rotariu. Poșta: Năsăud.

23. Rebrișoara – 3.763. Paroh Anton Precup, arhidiacon onorar. Poșta: Năsăud.

Preot II Ioan Mihalca. Poșta: Năsăud.

24. Rodna (Rodna Veche) – 2.928. Paroh Simion Pop. Poșta: în loc.

Preot II vacant.

Filie:

- Valea Vinului – 25. Poșta: Rodna.

25. Romului (Strâmba) – 1.055. Administrator parohial Petru Tofan. Poșta: în loc.

26. Runcu Salvei – 1.293. Paroh Teodor Dumitru. Poșta: Nimigea de Jos.

27. Salva – 2.084. Paroh Iuliu Morariu. Poșta: Năsăud.

28. Sângeorzul Băi – 3.338. Paroh I Aurel Chintăuan. Poșta: în loc.

Paroh II Antoniu Buga. Poșta: în loc.

29. Șanț (Rodna Nouă) – 2.455. Paroh I Reverendisimul Pamfilu Grapini, arhidiacon onorar. Poșta: Rodna.

Preot II Vacant. Poșta: Rodna.

30. Suplai – 673. Parohie vacantă. Poșta: Nimigea de Jos.

31. Telciu – 3.104. Administrator parohial I Iacob Pop. Poșta: în loc.

Preot II Carol V. Henciu. Poșta: în loc.

Capelan Grigore Pop. Poșta: în loc.

32. Zagra – 885. Administrator parohial Toma Bulea. Poșta: Nimigea de Jos.

33. Tiha Bârgăului – 2.389. Paroh Ioan Bal. Poșta: Prundu Bârgăului.

Totalul sufletelor în vicariat: 54.188.

Sursa: Șematismul Veneratului Cler al Eparhiei Române Unite de Gherla pe anul Domnului 1930, Gherla, 1930, p. 46-49.

Fosta biserică vicarială greco-catolică din Năsăud, confiscată de regimul comunist și trecută în proprietatea Protopopiatului Ortodox Năsăud

Rostirea Transilvaniei

EMIL BOȘCA-MĂLIN

Reprezentanții poporului și clerului din Transilvania s-au întrunit zilele trecute la Sibiu „pentru a se sfătui asupra datoriilor noastre și asupra acțiunii speciale a Bisericii în aceste vremuri deosebit de serioase prin care trece Neamul și Țara”. Asta pentru că Biserica e chemată să rămână la postul ei de cârmuitoare a vieții poporului, inspirându-i încredere spre a birui grelele încercări ale prezentului.

În cadrul dezbaterilor ce au avut loc s-au discutat toate fețele vremilor de azi și s-au privit în ansamblu, toate posibilitățile viitorului, dovedindu-se încă o dată că Biserica Transilvaniei este și azi o cetate indestructibilă de antrenare a spiritului românesc, de animare a marilor noastre idealuri și imprimare a credințelor viguroase pentru izbăvirea Neamului.

Cuvântul do deschidere a Parlamentului spiritualității ardelene, rostit de la înălțimea scaunului vlădicesc de către I. P. S. S. Nicolae, este cea mai răspicat rostite a voințelor Întregului Popor Român, cea mai autentică respirație a imperativelor istoriei de acum. Plecând de la constatarea că „ne aflăm în cel mai întunecat moment al nopții acestui război, nefiind mult însă până la ivirea sorilor păcii”, se ocupă de condițiile interne și sufletești ale unor aranjamente durabile de după război. „Prima condiție de care trebuie să se țină seama - a spus I. P. S. S. - este libertatea indivizilor și a popoarelor. Ea trebuie să-și găsească întregirea în comuniunea care trebuie să se statornicească între inși și neamuri. Altfel ea duce la egoism și anarhie. Comuniunea între state se va manifesta practic în colaborarea lor, satisfăcându-și reciproc lipsurile pe teren economie. În această colaborare vor trebui primite și neamurile mici și cu mai puține resurse de trai, dar egal de îndreptățite la existență. În nici un caz nu se poate recunoaște acea teorie în care s-a codificat egoismul și orgoliul rasist, teorie după care unele neamuri ar avea privilegiul la o existență mai largă în baza unei pretinse superiorități numerice sau de calitate”.

Și, în continuare, fraza înțelesurilor călăuzitoare pentru lumea de mâine, continuă cu aceiași abia stăpânită conturare a așezărilor:

„Dar comunitate reală între inși și state nu se poate statornici cu adevărat decât acolo unde suflă duhul creștin al smereniei, al conștiinței că peste tot oamenii și peste toate statele domnește voia aceluiași Dumnezeu, care ne-a zidit și ne-a rânduit o viață de solidaritate omenească la bine și la rău.

De aceea voința lui Dumnezeu trebuie să fie lege supremă pentru toate statele. Orientându-se după această voință vor găsi punțile de apropiere și posibilitățile de colaborare în spirit de reciprocă îngăduință și ajutorare”.

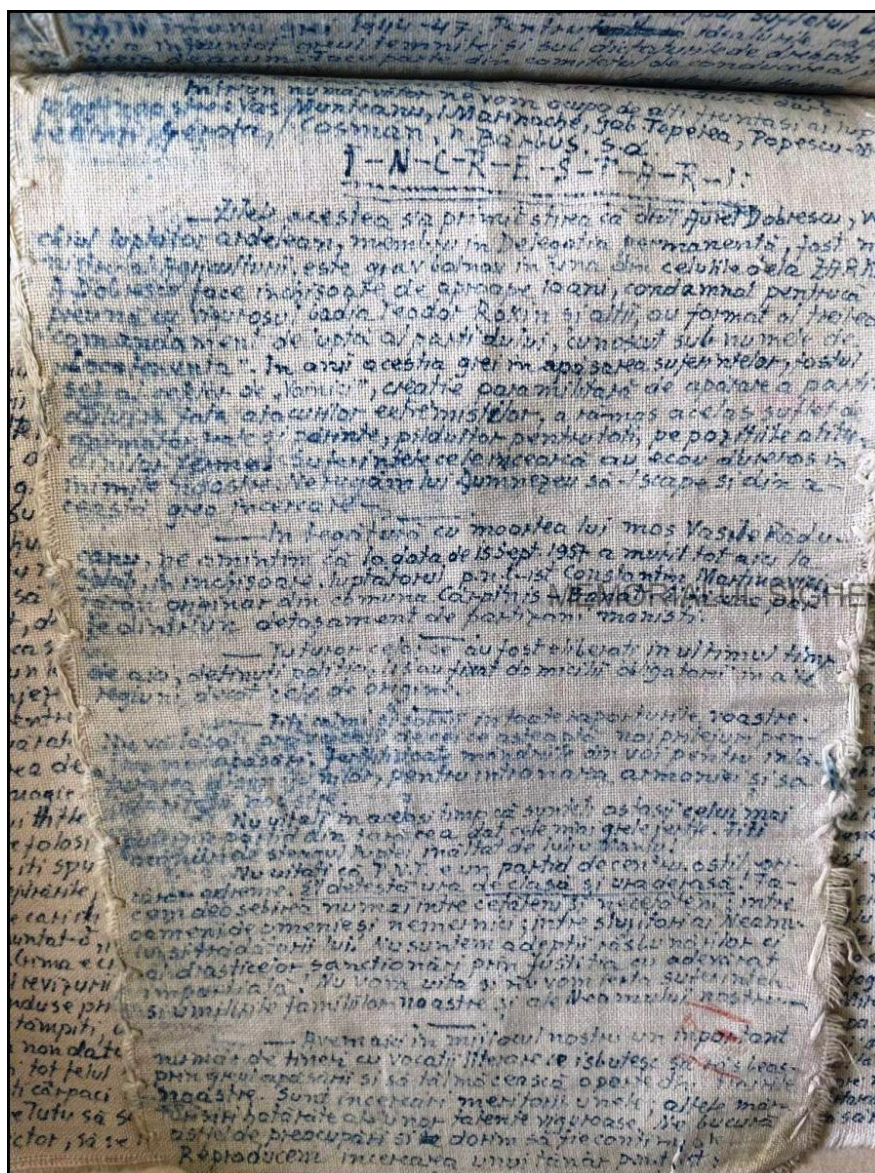
Nu e prima oară când cuvântul chiriarhului de la Sibiu răsună în conștiința întregului Neam Românesc și nu o dată a respirat prin glasul său Transilvania și permanentele ei credințe. Citim și ascultăm mereu pilda grea a învățămintelor Bisericii luptătoare transilvane. Rostirile vin să sporească puterea rezistențelor de veacuri, canalizând inimile și voințele prin vremile furtunilor. An chiriarhii noștri de acolo acea voință salvatoare de a impune vremilor și oamenilor, de a domina evenimentele cu înțelepciunea înaltelor pilduri și încordarea patetică a curajurilor rostite răspicat:

„Toate neamurile, mari sau mici, vor trebui să primească ceea ce li se cuvine în baza drepturilor sfinte și să se bucure de aceleași drepturi la existență, la onoare și la bunurile materiale ale lumii”.

Peste patimile vremilor de acum, peste îndoieli și îngenuncheri, vlădica Transilvaniei nu vede fragmentar și nu reabilitează atitudinile istoriei demne și le continuă. În autoritatea glăsurii sale respiră trecutul și prezentul. Întărește vechile tipare ale istoriei. Când vremile mușcă din noi, chiriarhii ardeleni nu cunosc resemnarea, - oricât de majestoașă ar fi uneori ea - nici tristețile înfrângerilor, ci numai duhul asprelor rezistențe ale sufletului niciodată întinat al Transilvaniei.

Transilvania mereu luptătoare și-a spus cuvântul!

Sursa: *Cuvântul*, București, Anul XVII, 1944, nr. 5827, p. 1.

„BIF“ (Buletin informativ național-țărănist)

Sursă imagine: Arhiva CNSAS, dosar I123315

Campania sanitară întreprinsă de batalionul I grăniceri de gardă regală în județul Năsăud

La dorința expresă a populației românești din județul Năsăud și mai ales a celei din comunele grănicerești pentru a reînființa vechiul batalion de graniță năsăudeană zis al „cătanelor negre“, care pe timpuri - în luptele de la Arcole - prin vitejia lor „cătanele negre“ românești au stârnit admirația și marelui împărat Napoleon Bonaparte - iar stăruința mai multor parlamentari din acest județ, au obținut înalta sollicitudine a M. S. Regelui Carol II, care înțelegând puterea tradiției și apreciind naționalismul românilor din acest ținut, precum și glorioasele fapte de mare credință dinastică, a reînviat vechea tradiție grănicerească de pe aceste plaiuri, înființând la Bistrița, o unitate militară de elită, batalionul I grăniceri de gardă regală, al cărui comandant onorific este însuși M. S. Regele Carol II.

Batalionul I grăniceri de gardă regală a luat ființă la Bistrița în anul 1933.

La comanda acestui batalion a fost numit în luna noiembrie 1936, unui dintre cei mai distinși ofițeri, dl. lt. colonel Gh. Marinescu, care prin activitatea și conduita sa face cinstire oștirii.

Fiind un om cu vederi largi și concepții superioare de viață, a înțeles din primul moment de când a venit la Bistrița că misiunea sa nu este numai de a ridica batalionul la cel mai înalt nivel de instrucție și educație ostășească; făcându-l vrednic de înaintași glorioși - „Cătanele negre“ - care prin virtuțile lor militare, au stârnit pe timpuri și admirația celor mai mari împărați, pentru vitejia lor, pe câmpurile de bătlie din Europa, ci mai are și alt rol de îndeplinit în acest ținut grăniceresc - de ordin național-cultural și social.

Ca să poată duce la bun sfârșit această operă națională, ofițerii din batalionul I grăniceri de gardă, în frunte cu comandantul lor, dl. colonel Marinescu, au luat cea mai pilduitoare inițiativă, ca în centrele mai importante din cele 44 comune grănicerești din acest județ - din care se recrutează ostașii batalionului - să se țină în zilele de sărbători, șezători și conferințe cu caracter național - și cultural și mai ales să ducă o energică campanie sanitară prin comunele românești din acest ținut, unde populația este măcinată și distrusă înainte de vreme, de diferite boli sociale, cum este tuberculoza și sifilisul.

Câteva constatări triste în lupta de a combate bolile sociale

Starea sanitară precară din comunele grănicerești, a fost verificată de însuși comandantul batalionului și de medicul corpului, dl. căpitan dr. Oros, cu ocazia încorporării recruților. Că diferite boli și, în special, cele sociale bântuie cu furie printre populația acestui ținut, este lucru constatat.

Recruții și soldații bolnavi, cât timp au stat sub arme, au fost tratați în infirmeria batalionului și la spitalul militar din localitate, însă după lăsarea lor la vatră, nu au mai putut continua tratamentul din lipsă de mijloace.

Răul, boala și suferința trebuia deci să fie. atacată și soluționată la sate, de unde batalionul își recruta efectivele sale. Aceste constatări triste a format marea problemă care trebuia rezolvată de dl. colonel Marinescu.

Pentru a putea rezolva această problemă, se cerea ca în primul rând să aibă la dispoziție un vehicul pentru deplasări medici și medicamente gratuite de asistență medicală și tratament,

Campania sanitară întreprinsă de batalionul I grăniceri de gardă regală în județul Năsăud

puse la dispoziția populației sărace și suferinde.

Ca să se vină cât mai grabnic în ajutorul acestei populații suferinde, ofițerii batalionului I grăniceri de gardă din Bistrița, au contribuit prin cotizații lunare la cumpărarea unei camionete, făcând astfel însemnate sacrificii bănești. Este locul să mai arătăm că un prețios ajutor în această direcție a fost dat și de dl. prefect al județului Ion Partene, care înțelegând rostul acestei opere umane, a contribuit cu o sumă importantă pentru procurarea acestui mijloc de transport.

La stăruința d-lui colonel Marinescu, dl. inspector general sanitar dr. Barițiu din Cluj, a intervenit la ministerul sănătății și prin bunăvoința d-lui secretar general sanitar, prof. Titus Gane, a pus la dispoziția batalionului I grăniceri, medicamente gratuite pentru populația săracă, precum și câteva instrumente chirurgicale necesare pentru uzul zilnic, pentru a putea începe campania sanitară proiectată la sate.

Cu medicamente, deși în cantitate puțină și cu mijloace de transport la îndemână, dl. colonel Marinescu și-a și format o echipă sanitară compusă din priceputul medic al batalionului, căpitan dr. Oros, precum și din medici de la spitalul militar, în frunte cu harnicul comandant al spitalului militar din Bistrița, dl. medic colonel Florian Mateiu - și au început să cutreiere satele grănicerești cele mai îndepărtate de orașul Bistrița și mai năpăstuite, pentru a stârpi bolile.

Această echipă sanitară militară se deplasează regulat în fiecare Duminică și în zile de sărbători, la sate, fără să țină seamă câtuși de puțin de oboseală sacrificând astfel timp și cheltuind bani, dând consultații medicale gratuite și distribuind fără cost medicamente. Cu ocazia acestor deplasări, echipa mai ține sate și conferințe cu caracter național și cultural, dând îndrumări sătenilor.

Această campanie sanitară care este numai la începutul ei, a și cercetat o mulțime de comune grănicerești de pe Valea Ilvei, Valea Bârgăului, „De după târg” etc., dând consultațiuni și medicamente gratuite la un număr foarte mare de bolnavi.

În toate comunele pe unde a trecut echipa sanitară militară, a fost primită de populația sătească cu multă căldură, însuflețire și încredere.

Pentru ca această operă de salvare și ajutorarea populației nevoiașе și sărace începută cu atâta entuziasm de militari - să poată continua și pe viitor cu aceiași vigoare - fără încetare - până la izbânda deplină pentru binele poporului, ministerul sănătății este dator ca să pună la dispoziția acestui batalion, cât mai multe medicamente, care să se distribuie în mod gratuit, căci cele trimise până acum, sunt insuficiente față de marele număr de bolnavi - în proporție cu bolile ce bântuie aceste ținuturi.

Sursa: *Curentul*, București, anul X, 1937, nr. 3384, p. 8.

COMUNISM

Situația privind trecerea sângeorzenilor la ortodoxie reflectată în registrele parohiale greco-catolice de stare civilă (1876-1877)

ALEXANDRU DĂRĂBAN

Nr. crt.	Numele și prenumele celui născut	Data nașterii	Numele părinților	Vârsta la 21 Octombrie 1948
1.	Gagea Saveta	2 februarie 1876	Gagea Mitrofan și Măriuca	72 ani ¹
2.	Jarda Maței Ana	20 februarie 1876	Jarda Maței și Paraschiva	72 ani ²
3.	Oanea Ioana	24 februarie 1876	Oanea Costan și Cătălina	72 ani ³
4.	Costan Todor	1 martie 1876	Costan Maxim și Elena	72 ani ⁴
5.	Andresi Eudochia	12 martie 1876	Andresi Todor și Maria	72 ani ⁵
6.	Râmbulea Alexa	26 martie 1876	Râmbulea Mihai și Maria	72 ani ⁶
7.	Cârcu Ioan	14 aprilie 1876	Cârcu Iacob și Palagia	72 ani ⁷
8.	Fără nume	28 mai 1876	Gagea Nistor și Ioana	72 ani ⁸
9.	Alexi Alexandru	20 mai 1876	Alexi Elie și Ana	72 ani ⁹

¹ Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Bistrița-Năsăud (SJANBN), fond Colecția registre parohiale de stare civilă, Matricula botezaților din parohia St. Georgiu (1873-1879), f. 19(v.) – 20 (f.), poz. 2.

² *Ibidem*, f. 20(v) – 21 (f), poz. 7.

³ *Ibidem*, poz. 17.

⁴ *Ibidem*, poz. 19.

⁵ *Ibidem*, f. 21(v) – 22(f), poz. 23.

⁶ *Ibidem*, poz. 30.

⁷ *Ibidem*, f. 22(v) – f. 23(f), poz. 34.

⁸ *Ibidem*, poz. 41.

⁹ *Ibidem*, poz. 42.

10.	Ciocan Dănilă	5 iunie 1876	Ciocan Maxim și Floarea	72 ani ¹
11.	Fără nume	24 iunie 1876	Solomia a Simion Nacu, fată căzută	72 ani ²
12.	Șpaimoc Raveca	9 iulie 1876	Greasin Șpaimoc și Eudochia	72 ani ³
13.	Berciu Alexandru	15 iulie 1876	Berciu Gabriel și Maria	72 ani ⁴
14.	Măriuş Flore Mărina	25 iulie 1876	Măriuş Gabriel Flore și Paraschiva	72 ani ⁵
15.	Buia Maxim	27 iulie 1876	Buia Alexa și Maria	72 ani ⁶
16.	Fără nume	2 octombrie 1876	Maftai Jarda B. și Maria	72 ani ⁷
17.	Marica Grigore	15 octombrie 1876	Marica Ștefan și Elisabeta	72 ani ⁸
18.	Șorecău Palagia	17 octombrie 1976	Șorecău Ioan Andresi și Ileana	72 ani ⁹
19.	Siminic Luca	1 noiembrie 1876	Siminic Ștefan și Ileana	72 ani ¹⁰
20.	Fără nume	24 noiembrie 1876	Nastasia lui Călina Lazar, fată căzută.	72 ani ¹¹
21.	Șirlincan Ioana	25 noiembrie	Șirlincan Pavel și Sofia	72 ani ¹²
22.	Fără nume	5 decembrie 1876	Pop L. Iosif și Maria	72 ani ¹³
23.	Fără nume	7 decembrie 1876	Isipoae Clement și Paraschiva	72 ani ¹⁴
24.	Fără nume	7 decembrie 1876	Jarda D. Grigore și Ana	72 ani ¹⁵
25.	Jarda Ana	5 decembrie 1876	Jarda Tănase și Nastasia	72 ani ¹⁶

¹ *Ibidem*, f. 23(v) – f. 24(f), poz. 46.

² *Ibidem*, poz. 51.

³ *Ibidem*, poz. 56.

⁴ *Ibidem*, poz. 57.

⁵ *Ibidem*, f. 24(v) – f. 25(f.), poz. 60.

⁶ *Ibidem*, poz. 62.

⁷ *Ibidem*, f. 25(f) – f. 26(v), poz. 75.

⁸ *Ibidem*, poz. 79.

⁹ *Ibidem*, poz. 80.

¹⁰ *Ibidem*, f. 26(v) – f. 27(f), poz. 84.

¹¹ *Ibidem*, poz. 88.

¹² *Ibidem*, poz. 89.

¹³ *Ibidem*, poz. 91.

¹⁴ *Ibidem*, poz. 92.

¹⁵ *Ibidem*, poz. 93.

¹⁶ *Ibidem*, poz. 94.

Situația privind trecerea sângeorzenilor la ortodoxie reflectată în registrele parohiale greco-catolice de stare civilă (1876-1877)

26.	Fără nume	13 ianuarie 1877	Lazar Șofronia, fată căzută	71 ani ¹
27.	Râmbulea Titiana	26 ianuarie 1877	Râmbulea Grigore și Ioana	71 ani ²
28.	Partene Nastasia	27 ianuarie 1877	Partene Maței și Senia	71 ani ³
29.	Dărăban Alexandru	21 februarie 1877	Dărăban Nechita și Ileana	71 ani ⁴
30.	Arman Roman	7 martie 1877	Arman Larion și Irina	71 ani ⁵
31.	Schvarz Gustav Friedrich	9 martie 1877	Schvarz J. și Sila	71 ani ⁶
32.	Costan Dănilă	16 martie 1877	Costan Donisă și Măriuca	71 ani ⁷
33.	Mărcuș Floarea	1 aprilie 1877	Mărcuș Ilisie și Nastasia	71 ani ⁸
34.	Ogâgău Gabriel	4 aprilie 1877	Ogâgău Roman și Ileana	71 ani ⁹
35.	Anton Alexandru	22 aprilie 1877	Anton Iacob și Ileana	71 ani ¹⁰
36.	Fără nume	8 mai 1877	Șuncuteanu Trifilia, văduvă	71 ani ¹¹
37.	Timoce Ioan	1 iunie 1877	Timoce Greasin și Eudochia	71 ani ¹²
38.	Andronesi Alexandru (Rogoz)	5 iunie 1877	Andronesi Donisă și Ana	71 ani ¹³
39.	Sandu Petrea Mitrofan, țigan corturar	13 iunie 1877	Sandu Petrea și Senia	71 ani ¹⁴
40.	Buia Lucreția	16 iunie 1877	Buia Iacob și Todora	71 ani ¹⁵
41.	Sfrengeu Trifilia	23 iunie 1877	Sfrengeu George și muiera sa	71 ani ¹⁶

¹ *Ibidem*, f. 27(v) – f. 28(f), poz. 4.

² *Ibidem*, poz. 9.

³ *Ibidem*, poz. 10.

⁴ *Ibidem*, f. 28(v) – f. 29(f), poz. 19.

⁵ *Ibidem*, poz. 24.

⁶ *Ibidem*, f. 29(v) – f. 30(f), poz. 27.

⁷ *Ibidem*, poz. 30.

⁸ *Ibidem*, poz. 36.

⁹ *Ibidem*, poz. 38.

¹⁰ *Ibidem*, f. 30(v) – f. 31(v), poz. 43.

¹¹ *Ibidem*, poz. 49.

¹² *Ibidem*, f. 31(v) – f. 32(f), poz. 52.

¹³ *Ibidem*, poz. 55.

¹⁴ *Ibidem*, poz. 60.

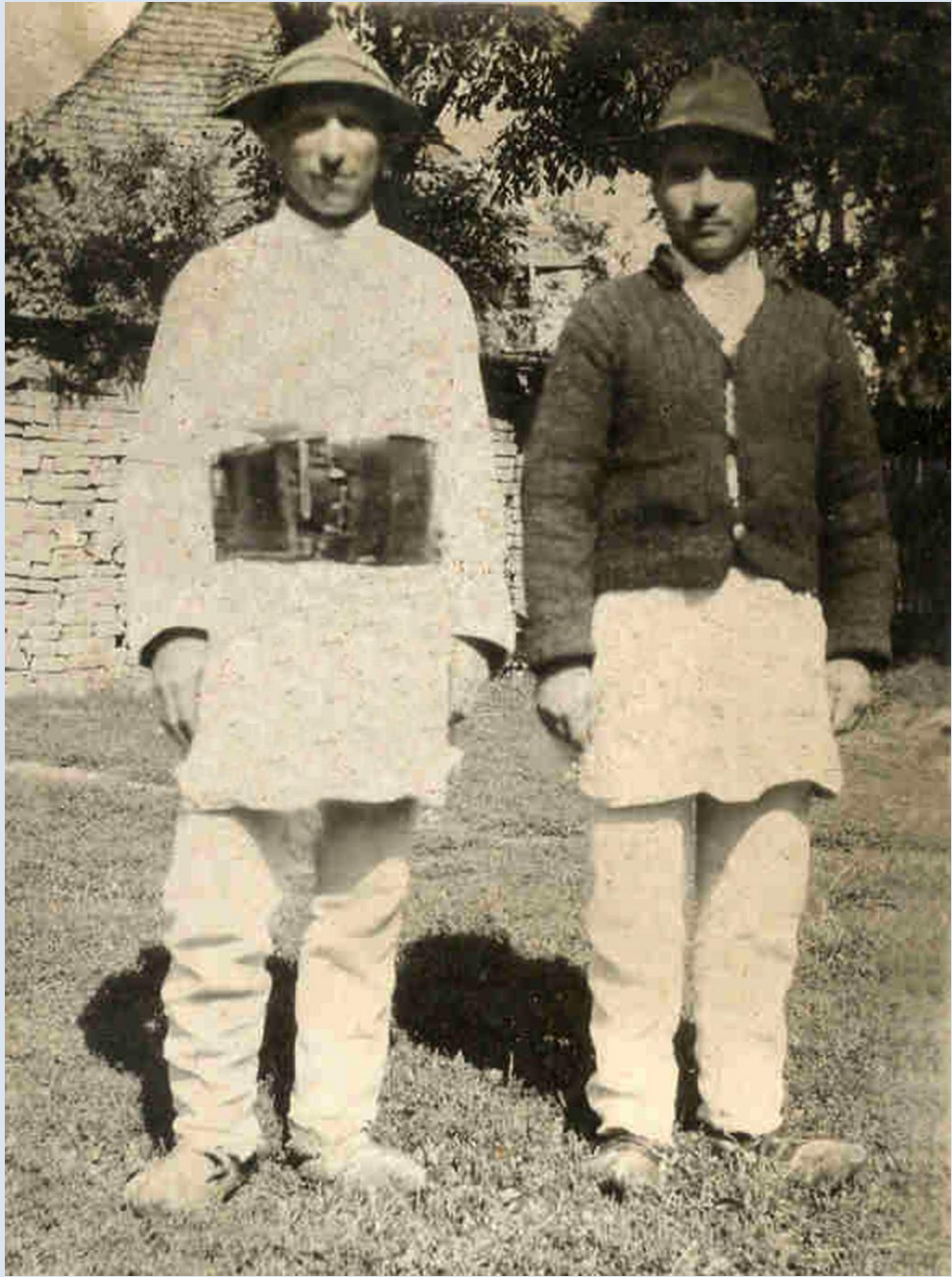
¹⁵ *Ibidem*, poz. 61.

¹⁶ *Ibidem*, f. 32(v) – f. 33(f), poz. 64.

42.	Rebreanu Firoana	7 iulie 1877	Rebreanu Ileana, fată căzută	71 ani ¹
43.	Haliță Saveta	9 august 1877	Haliță Simion și Irina	71 ani ²
44.	Gabor Grigore Maria	24 august 1877	Gabor Grigore și Ana	71 ani ³
45.	Fără nume	7 septembrie 1877	Sohorca George și Melana	71 ani ⁴
46.	Miron Ioan (Lazar)	6 septembrie 1877	Miron Filip (Lazar) și Paraschiva	71 ani ⁵
47.	Filip Repede (Bârciu)	10 octombrie 1877	Repede Mihail (Bârciu) și Ana	71 ani ⁶
48.	Rățioi George	16 octombrie 1877	Rățioi Ioan și Eudochia	71 ani ⁷
49.	Varvari Floarea	24 octombrie 1877	Varvari Grigore și Nastasia	71 ani ⁸
50.	Sohorca Ioan Saveta	4 noiembrie 1877	Sohorca Ioan și Gacea	71 ani ⁹
51.	Jarda Mărina	9 noiembrie 1877	Jarda Simion și Cătălina	71 ani ¹⁰
52.	Șpaimoc Ana	10 noiembrie 1877	Șpaimoc Artene și Maria	71 ani ¹¹
53.	Pop Ioana	2 decembrie 1877	Pop Iosif și Saveta	71 ani ¹²
54.	Fără nume	5 decembrie 1877	Dărăban Măriuca, fată prima dată căzută	71 ani ¹³

(Continuare în numărul viitor).

¹ *Ibidem*, poz. 68.² *Ibidem*, poz. 70.³ *Ibidem*, f. 33(v) – f. 34(f), poz. 75.⁴ *Ibidem* poz. 77.⁵ *Ibidem*, poz. 78.⁶ *Ibidem*, poz. 84.⁷ *Ibidem*, poz. 85.⁸ *Ibidem*, f. 34(v) – f. 35(f), poz. 88.⁹ *Ibidem*, poz. 91.¹⁰ *Ibidem*, poz. 93.¹¹ *Ibidem*, poz. 94.¹² *Ibidem*, poz. 99.¹³ *Ibidem*, poz. 100.

**Revistă sprijinită și finanțată de:
CONSILIUL LOCAL SÂNGEORZ-BĂI
CENTRUL CULTURAL „JUSTIN SOHORCA” SÂNGEORZ-BĂI**

**ISSN 2285-8229
ISSN-L 2285-8229**